

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

102. letnik
December 2002

12

Vertikalna rekreacija

Novoletne želje

cena 600 SIT

Dva jubileja
koroške kraljice

Na vrh Anarata

Dekle
v previsih

Bridgedale®

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Tehnične smučarske nogavice BRIDGEDALE iz serije SPORTS-TECH grejejo naše noge in preprečujejo žulje ter odrgnine. Ker se odlično prilegajo nogi, izboljšujejo stik stopala s čevljem in s tem tudi našo tehniko smučanja.

Plastični oklep smučarskih čevljev je našim nogam zelo neprijazno obuvalo. S primernimi nogavicami lahko neudobje precej omilimo. Dodatno obremenjene so noge turnih smučarjev, ki se do izhodišča za smučanje več ur vzpenjajo v okorni plastični obutvi.

- 1 dvojna elastična manšeta preprečuje gubanje zgornjega dela nogavice in ščiti noge pred odrgninami
- 2 dodatna podloga na območju goleni in prstov
- 3 tesen oprijem, da se nogavica tesno prilega nogi
- 4 podložen volneni del za dodatno ogrevanje podplata
- 5 elastičen mrežast vstavek za boljše prileganje nogi in zračenje
- 6 tehnologija "forward flex" preprečuje gubanje nogavice v pregibu
- 7 kombinacija z lycro® za boljši oprijem
- 8 obsežen petni del preprečuje drsenje

SKI MIDWEIGHT so nogavice za smučarje ki želijo svojim nogam privoščiti kar največ udobja in toplote. Model **SKI LIGHTWEIGHT** pa je namenjen zahtevnejšim smučarjem, saj tanjše nogavice z odličnim oprijemom noge omogočajo neposrednejši stik s čevljem in s tem boljši občutek za vodenje smuči.

PRODAJNA MESTA V SLOVENIJI

Ljubljana: Pohodnik, Promontana, Sport 2000, Hervis, Tomas sport, EM-šport, Nama, Anapurna Way
Kranj: EM-šport, Promontana, Hervis
Nova Gorica: EM-šport
Begunje: EM-šport
Kamnik: EM-šport

Novo mesto: EM-šport
Velenje: Hervis, Era šport
Škofja Loka: EM-šport
Bled: Koala, Promontana
Trbovlje: Bogo-šport, Goltez
Kobarid: Alp Commerce, Sportland
Kranjska Gora: Kejžar
Koper: Sport 2000, Hervis

Celje: Hervis
Maribor: Hervis, Tomas sport
Krško: Hervis
Domžale: Promontana, Sport 2000
Bovec: Alp commerce
Tolmin: Alp Commerce
Murska Sobota: Hervis

www.bridgedale.com

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk **BRIDGEDALE** v Sloveniji je podjetje **LOGOS TREND**, d. o. o.
tel.: 01 / 83 11 665
logos.trend@k2.net

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

TREKINGI 2003

Gorski vodnik Stane Klemenc v sodelovanju z jakutsko in argentinško agencijo organizira naslednje trekinge:

15-27 april SEVERNI TEČAJ - 12 dnevno popotovanje iz Moskve do Hatange v Sibiriji in preko Severne zemlje do 89° severno, koder se začne 5 do 6 dnevna hoja s smučmi do tečaja (7500 USD)

17 junij - 6 julij SIBIRŠKE GORE - 19 dni, Moskva - Jakutsk - Tomtor - Ojmjakon - Ust Nera, Z enotedenskim pohodom v ekspedicijskem načinu na najvišjo severno azijsko goro Peak Pobeda 3003m. (2000 USD)

15 oktober - 6 november ARGENTINA - od severa do juga.

Nacionalni park Los glaciers - 7 dni pohodov okoli Fitz Roya in Cerro Torreja (lahke ture), Calafate, ledenik Perito Moreno na jezeru Argentine, Ushuaia in Beagle kanal na Ognjeni zemlji, polotok Valdez, ogled kitov, morskih levov in pingvinov, Buenos Aires in Iguasu slapovi (2900 USD)

Prijave do konca februarja
041/66 70 70 Stane Klemenc

<http://polar.extremekanal.com>

*V letu 2003 želimo
vsem bralcem varen
korak v gorah
in veliko prijetnih trenutkov
pri branju Planinskega vestnika!*

Uredništvo

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilno Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja vsakega desetega v mesecu, julija kot dvojna številka. Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345682
faks 01 4345691
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinski-vestnik.com>

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (glavni urednik),
Andrej Stritar (namestnik gl. urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
Igor Maher, Marjeta Kersič Svetel,
Marjan Bradesko, Boris Strmšek, Andrej Mašera,
Adi Vidmajer, Tone Škarja

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj d. o. o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d. o. o.

TISK:

DELO tiskarna, d. d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banka d. d. Ljubljana. Naročnina: 5500 SIT, 45 EUR za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člana A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremeni nastava s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaravnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Glasilno sofinancira Ministrstvo za okolje, prostor in energijo RS.

Naslovnica: Večer na Mrzlem vrhu
(foto: Vladimir Habjan)

Škrat na strani 40

Piše: Vladimir Habjan

Listam letošnje Planinske vestnike in kar ne morem verjeti – koliko gradiva je zbranega, kaj vse smo pripravili, koliko tem smo obdelali! Sam pa stalno mislim, kaj še manjka, kaj vse bi še morali objaviti, česa bi se še morali lotiti, koga povabiti k pisanju, sodelovanju ... Očitno teče čas prehitro, zato se ni slabo tu in tam ustaviti in pogled namesto naprej – usmeriti tudi nazaj. Letos smo skupaj prehodili mnoge poti, se vzpeli na številne vrhove, prespali v nekaterih kočah in še in še bi lahko naštevali. Za urednike lahko rečem, da smo previharili viharje – pot je bila namreč dolga in naporna: v enajstih številkah Planinskega vestnika se je nabralo kar 736 strani. Pripravili smo tri priloge, zadnja je v tokratni številki, kjer je letošnja vsebina zbrana v kazalu leta 2002.

Verjetno je najbolj razpoznavna sprememba letošnjega Vestnika oblikovna drugačnost revije. Po odzivih sodeč je bila sprejeta ugodno, saj smo prejeli le malo očitkov, pa še s tistimi smo se v glavnem strinjali tudi sami. Že večkrat sem zapisal, da se trudimo za uravnoteženost med rubrikami. Da nam je to uspelo, je priznal tudi Matjaž Kmecl, ki smo ga povabili, naj za zadnjo letošnjo številko bralcem, pa tudi urednikom nameni kako besedo. Več težav je imelo uredništvo pri sledenju pomembnejšim dogodkom planinske organizacije – teh je bilo namreč toliko, da jih ni smelo dohajati. Tu so nam reševali kožo nekateri (stalni) dopisniki, ki se jim na tem mestu za njihov prispevek zahvaljujem. Še največ negotovanj pa smo bili deležni na račun fotografije. Upamo, da bo z novim urednikom fotografije tega manj. Če povzamem: tudi sami si želimo pestro, uravnoteženo in slikovno bogato revijo. Težak voz, ki je prej drvel le navzdol, smo uspeli zaustaviti. Za na-

prej pa velja še vedno staro pravilo: več bo naročnikov – boljša bo revija. Leto 2002 je bilo zaznamovano z akcijo Mednarodno leto gora, pa tudi z 90-letnico Gorske reševalne službe. V letu 2003 bo »letna tema« 110-letnica planinske organizacije. Priprave na zaznamovanje te obletnice že intenzivno potekajo. Planinski vestnik se bo praznovanju pridružil z objavami prispevkov na temo planinske organizacije. Z eno od takšnih tem začenjamo že v tej številki, predstavljati smo namreč začeli meddruštvene odbore planinskih društev.

In še eni temi bomo poskusili v prihodnje nameniti več pozornosti – vam, bralcem! Zato smo pripravili novo rubriko: Pisma bralcev. Povabilo k sodelovanju boste našli v tej številki. Kar se tovrstnega sodelovanja tiče, moram priznati, da sem kar malo razočaran. Pričakoval sem namreč, da nam boste več pisali, da se boste bolj odzivali, pa čeprav s kritiko. Včasih se mi zdi, da bi lahko napisal skoraj kar koli, pa se ne bi nič zgodilo! Naj vas zato »spet in ponovno in še enkrat« povabim, da nam pišete. Torej, pero – ali pa tipkovnico in miško – v roke in na delo!

Pred nami je novejeto praznovanje, zato naj bo resnih tem dovolj! Uredništvo je za popestritev decembrske vsebine pripravilo kratko anketo – nekaj znanih ljubiteljev gora smo povprašali po njihovih željah v letu 2003. Željam se pridružujemo tudi mi, vam pa želimo predvsem srečno pot v gorah.

Kaj pa škrat iz naslova? Pa se ozrimo še enkrat nazaj: letos nam jo je precejkrat zagodel tisti – tiskarski. Ne glede na to, da pred vsako objavo večkrat pregledamo vsebino, se nam vseeno kaj izmuzne. Naj zdaj povem, da me je letos najbolj nasmejal škrat, imenovan Decček, ki se mu je sanjalo. Gre za pesem, ki smo jo v PV objavili kar štiri-krat, avtorjev odmev na to pa ste lahko prebrali v septembrski številki. V veliko veselje mi je bilo, da sva se letošnjega oktobra na srečanju alpinistov veteranov s pesnikom tudi seznanila. Pa srečno novo leto in vesel božič!

P. S. Ste natančno prebrali podnapis pod sliko na strani 40 v novembrskem Vestniku?

4–15

AKTUALNA TEMA

Vertikalna rekreacija (4)

Z razvojem športnega plezanja nastaja vse več smeri in plezališč

Z magnezijem po Majorki (9)

Plezalske počitnice na Balearih v Sredozemskem morju

Socialismo o muerte (12)

Plezanje na Kubi

Boris Strmšek, str. 4
Peter Kuzman, str. 9
Andrej Grmovšek, str. 12

16–32

PLANINSTVO

Dva jubileja koroške kraljice (16)

Memorial Pepce Snežnikarce (18)

Spomini (20)

Preko Pontskih Alp na vrh Ararata (22)

Trajne sledi velikega moža (24)

Novoletne želje (28)

Po grebenu na Lovrenc (32)

Franc Verovnik, str. 16
Nada Kostanjevic, str. 18
Stanko Dolensek, str. 20
Stane Tomšič, str. 22
Avgust Delavec, Stanko Klinar, str. 24
Milka Bokal, str. 32

33–35

IZLET

Nanos (33)

Drobno premišljevanje o poeziji, letenju in ljudeh

Vsekakor ga štejem za kar resen hrib, z izdelanim karakterjem in trdnimi principi. Pokončnimi seveda. Z zaplatami ametistne možane, skritimi potonikami, silovito burjo in presenetljivimi pogledi.

Milena Ožbolt

NOVICE IZ VERTIKALE

44

V Kranju še mladinci Preplezan prvi letošnji slap

ODMEVI

48–49

Prostovoljstvo na Šentiljski poti – in drugod

36–38

LETO GORA

Helikoptersko smučanje – ne, hvala! (36)

Obremenitve iz zraka škodljive za gorski svet

Z izrazom »heliski« ali helikoptersko smučanje označujemo smučanje v naravnem okolju, kjer smučarje s helikopterjem prepelejo na vrhove gora, od koder ti nato odsmučajo v dolino.

Martin Šolar

39–44

ALPINIZEM

Naša dekleta odlično (39)

Tekma za svetovni pokal v športnem plezanju Kranj '02

Po grapah nad Roibanovo planino (42)

Smer Palouz-Tschada v vzhodni steni
Ojstrice

Boris Strmšek

45–47

INTERVJU

Dekle v previsih (45)

18-letna Škofjeločanka Natalija Gros pleza vse višje in težje

Le kaj je lepšega, kot se dokazati pred domačo publiko? In prav to je na letošnji tekmi za svetovni pokal v Kranju uspelo Nataliji Gros.

Boris Strmšek

PLANINSKA LITERATURA

49–52

Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp
Za »feratarje«

NOVICE IN OBVESTILA

51–56

30 let PD Fram
Tečaj koroških markacistov
30 let Savinjske planinske poti
Branje poezije na vrhovih

A photograph of a man climbing a rock face. He is shirtless, wearing a climbing harness and a helmet. He is using a rope and a belayer below him. The rock face is light-colored and has some cracks and ledges. The background is a blurred natural setting.

Vertikalna rekreacija

Z razvojem športnega plezanja nastaja vse več smeri in plezališč

Besedilo in fotografije: Boris Strmšek

*Uroš Perko v smeri Za staro kolo in majhnega psa
(foto: Stanko Gruden)*

Ko sem razmišljal, kaj napisati kot uvod v tokratno aktualno temo, sem bil v veliki dilemi, saj je ta izredno široka in skoraj nemogoče je zajeti vse pomembne postavke na tako omejenem prostoru. Kar veliko si bomo pustili za naslednjič, lahko rečemo, da se bomo tokrat dotaknili le nekaj oprimkov v precej dolgi smeri. In ta smer se vsak dan daljša, saj se športno plezanje izredno hitro razvija, kar gre predvsem na račun precej boljše organiziranosti, vse večjega zanimanja mladih za tovrstne športe in vse večje prisotnosti znanosti v tem športu. In pomemben del te dejavnosti so prav plezališča, o čemer bo govora na naslednjih straneh.

V skali je lepše

Za športno plezanje v zadnjem času sicer ne potrebujete skale, saj je dovolj umetnih plezalnih sten, ki so večinoma v zaprtih prostorih in tam niste odvisni od vremena, temperatur, do njih ni daleč, poleg tega lahko že kar izbirate med številnimi tovrstnimi objekti. A vsekakor je skalno plezanje tisto, ki najbolj privlači vse ljubitelje plezanja. Očitno je način življenja v zadnjem času tak, da nam manjka izzivov, pustolovščin, predvsem pa smo se oddaljili od narave. Plezanje seveda nudi veliko tega in nam lahko zadovolji marsikatero potrebo, na koncu koncev pa je to ena od osnovnih oblik gibanja, vsak človek je plezal oz. se plazil, kar je podobno, še preden je shodil. Nekoč smo plezali po drevju, se podili čez ograje (predvsem, ko smo rabutali sadje pri sosedih), vsak kamen in skala sta bila naša, kratka, preživeli smo lep del otroštva v naravi in tam nehote skrbeli tudi za svoj razvoj. Sedaj je situacija bistveno drugačna in otroci večinoma tega ne poznajo, s tem mislim predvsem na tiste v mestih. In športno plezanje je ena od redkih oblik rekreacije, ki nudi veliko tega, kar manjka današnji mladini, obenem pa jih oddalji od »ulice« in slabe družbe, kjer se hitro lahko izgubijo. Poleg mladih se s plezanjem ukvarja tudi vse več starejših, ki si na ta način pridobivajo nove izkušnje, ki jim lahko koristijo tudi pri varnejši hoji v gore.

Ni lepšega kot dihati svež zrak, medtem ko se grejete na soncu pod katero od številnih sten po Sloveniji, naokoli veter šelesti v vejah in listju dre-

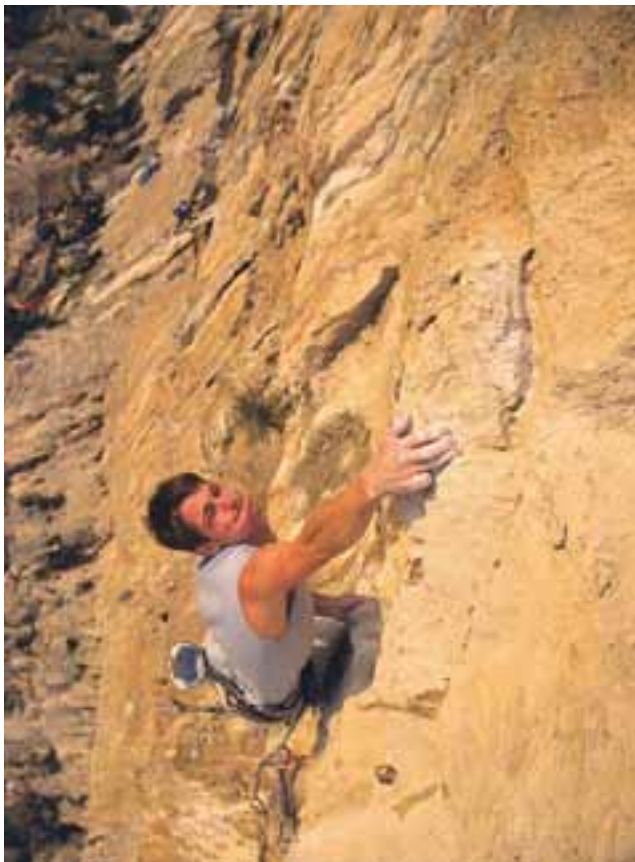
ves, obenem pa opazujete martinčke, ki se podijo po skalah. Nato se navežete na plezalno vrv, vzamete potrebno opremo, vaš prijatelj pa prevzame skrb za vaše varovanje med plezanjem. Prične se igra ravnotežja na razčlembah, s katerimi so nekatere smeri obdarjene bolj, druge spet manj, iskane oprimkov in stopov ter najugodnejših prehodov proti vrhu smeri. Oči božajo skalo pred vami, vaši možgani pa že delajo različne kombinacije prijemanja in stopanja, prsti, beli od magnezije, stiskajo drobne robove, luknje in razpoke, guma na plezalnikih pa grabi in objema hrapavo skalo. Vpenjanje vrvi v sidrišče na vrhu stene je trenutek zmagoslavja in olajšanje, ne glede na to, ali smo plezali čez bele in na videz gladke plošče, čez sivo-črne previse ali po rumenorjavih kapnikih, ki nas vodijo daleč izven vertikale. Spust po zraku nazaj proti vzhodju in stisk roke soplezalca je samo krona vzpona.

Tudi številni plezalci, ki večino časa trenirajo na umetnih stenah in tekmujejo, si vselej želijo vzponov v skali, saj je to najlepši del plezanja, ne glede na vse zmage in druge uspehe v dvoranah. In prav zaradi tega nastajajo številne nove smeri, celo nova plezališča, zelo pomembna pa je tudi nenehna skrb za primerno opremljanje in zagotavljanje varnosti plezalcev.

V Miški najtežje

Če pogledamo zadnjo izdajo vodnika Plezališča Slovenije in vse skupaj primerjamo s časom izpred petnajst, dvajset let, nam je jasno, da je športno oziroma prosto plezanje naredilo izreden korak naprej. Nekoč smo lahko plezali na Turncu, kjer so nastale prve smeri že pred 2. svetovno vojno, pa v Črnem Kalu, Ospu, a tukaj je bilo vse skupaj šele v povojih. S tem seveda mislimo nižje stene izven gora. Vse skupaj je bilo bolj namenjeno treningu plezalne in vrvne tehnike, smeri pa so bile opremljene z navadnimi klini ali slabimi svedrovci. Sicer pa se je moderno športno plezanje pričelo razvijati sredi sedemdesetih let v ZDA, čeprav poznamo v Evropi že na začetku 20. stoletja tovrstne vzpone, predvsem v čeških in vzhodnonemških peščenjakih, nekateri so celo VII. težavnostne stopnje po lestvici UIAA. A ta lestvica se je uradno razširila nad VI+ šele leta 1979, leto prej

pa so se prvi Slovenci (Iztok Tomazin in Borut Bergant) v ZDA spoznavali s prostim plezanjem. Leta 1982 sta Silvo Karo in Janez Jeglič preplezala prvo »devetko«, spet v ZDA, tri leta kasneje pa sta Srečo Rehberger in Tadej Slabe preplezala prvo slovensko »desetko« – smer Mansarda v Avstraliji z oceno X-. Tuji plezalci so bili takrat sicer že krepko višje, a razlike so postajale vedno manjše. In potem se spomnimo televizijskega prenosa iz Ospa maja 1986, ko sta Rehberger in Slabe prosto plezala smer Goba v osapski Veliki steni. Neposreden prenos iz previsne »devetke«, nekaj novega za slovensko javnost. Prav v tistih časih so pričele sramežljivo nastajati nove kratke (in seveda težke) smeri po raznih stenah, iz teh pa so kasneje nastala izredno popularna plezališča. Lestvica UIAA je počasi zapustila naša plezališča in vse bolj se je tam uveljavila francoska težavnostna lestvica. V Ospu je bila leta 1988 prva tekma v športnem plezanju v Sloveniji. Nekatere smeri še vedno spominjajo na tisti čas, kot na primer Ženska finalna 88 (VII oziroma francoska 6b), v kateri je zmagala Simona Škarja, moški finale je bil v smeri Pariz-Dakar (IX- oz. 7b+), zmagovalec pa je bil Vili Guček. Še isto leto je bila tekma v Vipavski Beli, naslednje leto v Bohinju, potem pa so se tekmovanja počasi preselila v dvorane, saj umetne stene nudijo veliko več možnosti in tekmovanja niso odvisna od vremenskih razmer. Poleg tega je v naravi težko zagotoviti dovolj prostora za gledalce, večinoma pa to pomeni tudi velike posege v naravo. A kljub vsemu so nove smeri in plezališča pričeli rasti kakor gobe po dežju. V vodniku iz leta 1999 je zajetih 69 tovrstnih sten, v novi izdaji jih bo že okoli 100. Da o številu smeri ne govorimo, saj skoraj dnevno nastajajo nove, težje. Pred 10 leti je Tadej Slabe v levem delu Mišje peči pri Ospu preplezal dolgo neponovljeno smer, poimenovano Za staro kolo in majhnega psa, z oceno 8c+. Skoraj desetletje je bila najtežja smer v Sloveniji. Najprej so jo ponovili tujci, kot prvemu Slovencu pa je v smeri uspelo Urošu Perku, ki je zadnja leta opremil in preplezal še nekaj novih izredno težkih smeri. Šele lani je pri nas nastala težja smer od Starega kolesa – Jure Golob je preplezal smer Krpan – 8c+/9a, prav tako v Mišji peči, ki ima nekakšen primat med slovenskimi plezališči, vsaj po številu najtežjih smeri. Pri najtežjih vzponih oziroma na-

Luka Zazvonil v smeri Sanje za dušo - 8b+ v Mišji peči

stajanju novih smeri v zadnjem času pridno »pomagajo« tudi Luka Zazvonil, Matej Sova in drugi.

V sodelovanju s Komisijo za športno plezanje pri PZS se plezališča tudi primerno opremljajo, kar pomeni predvsem varno plezanje, stare smeri pa se preopremljajo. Vsi se še spominjamo nekaterih smeri, na primer v Črnem Kalu, kjer smo se tresli do prvega svedrovca, ki je bil zelo visoko, obenem ga je bilo težko vpeti, razdalje med naslednjimi pa so bile takšne, da si lahko od tretjega še vedno padel na tla. Ah, dobri stari časi!

Od Pohorja do Tajske, Avstralije, Ria ...

Nekoč seveda nismo ves čas viseli po plezališčih, saj je bilo v poletnem času aktualneje plezati

v gorah, pozimi pa spet, le da takrat v snegu in ledu. Jesen ter konec zime in pomlad so bili nekako tisti čas, ko smo v plezališčih, skoraj izključno na Primorskem, nabirali moči za vzpone v gorah. Predvsem spomladanski čas je bil pomemben za dobro poletno alpinistično sezono. Jesen je bila bolj v znamenju martinovega in slovityh osapskih zabav, kjer je tekel refošk v potokih. Prvomajski prazniki so bili rezervirani za Paklenico pod Velebitom. Plezanje gor in dol, kratke in dolge smeri, druženje v kanjonu, na obali in predvsem v gostilni Rajna. Še vedno je bilo vse bolj v alpinističnem stilu. V devetdesetih pa so mnogi plezalci počasi pozabljali na plezanje v gorah in se usmerili predvsem v plezališča. Sedaj nekateri mlajši, ki plezajo, sploh ne pomislijo, da se pleza tudi v gorah.

Plezanje v Paklenici

Športno plezanje je nato izredno hitro napredovalo in rezultat tega so vsa ta plezališča in smeri. Z naraščanjem težkih smeri so naša plezališča postala vse bolj zanimiva za tujce, ki obiskujejo predvsem Osp, Mišjo peč, Črni Kal, Vipavo, Kotečnik nad Libojami, Bohinjsko Belo z bližnjimi plezališči in še nekaj manjših področij. Plezalski turizem bi lahko postal zanimiva veja turizma, če bi ga seveda znali primerno izkoristiti. Razen Ospa, kjer je urejen kamp, in plezališč, ki so blizu večjih turističnih krajev, nimamo prav veliko možnosti za bivanje. Večina plezalcev se nekako znajde s spanjem v naravi, kar je po svoje tudi super, a povsod ni zaželeno. A sedaj ima večina plezalcev solidne avtomobile, Slovenija pa je tako majhna, da tudi enodnevni izlet iz Maribora v Osp ni nič posebnega. Tisti iz osrednje Slovenije pa imajo tako blizu na vse konce.

Slovenska plezališča so večinoma iz apnenca, naletimo na kakšen konglomerat, kot na primer Kamnitnik pri Škofji Loki in Štenge nad Mežico, plezamo lahko tudi po pohorskem tonalitu (Gromberg nad Zgornjo Polskavo), kjer pa je blizu še eno zanimivo plezališče – Buncove skale, kjer plezamo po gnajsu, ki je podoben granitu. Sicer pa je Pohorje še del vzhodnega dela Centralnih Alp in se ne smemo čuditi, če tudi Pohorci plezajo. Kljub vsemu pa moramo za kakšne večje neapnenčaste plezalske izlete oditi iz Slovenije. Že omenjeni peščenjaki v vzhodni Evropi – nad Labo blizu Dresdna v Nemčiji in Teplice nad Metuji (Češka), ne pozabimo na znamenite grške stolpe iz konglomerata – Meteora, v Evropi najdete tudi nekaj granitnih plezališč, ki pa jih je v ZDA kar lepa vrsta. Zares čudovito plezanje vas čaka v lehnjaku, s katerim sta na primer obdarjeni plezališče Red Rocks blizu Las Vegasa in Smith Rock v Oregonu, ki je prav gotovo med najlepšimi plezališči na svetu. A pleza se na vseh koncih sveta, v zadnjem času so plezalsko zanimive tudi turistične destinacije kot Tenerife, Majorka, Sardinija, grški otoki, Azurna obala, Tajska in njene obmorske stene, odlična plezališča so tudi v Južni Afriki, ne moremo mimo Avstralije, vse bolj se razvijata Kuba, Južna Amerika ... Ste vedeli, da so znameniti skalnati hribovi nad Rio de Janeirom izredno privlačen plezalski cilj? In Brazilke!?

Torej ...

Če ste željni plezanja, seveda ni treba na drug konec sveta, dovolj je že, da se sprehodite do najbližje skale. Skoraj zagotovo boste našli kakšno svedrovci opremljeno smer. Vendar pa – zavedajte se, da ste v naravi in na tujem zemljišču. Plezanje in opremljanje smeri morata biti v dogovoru z lastniki zemljišča, obnašanje obiskovalcev pa temu primerno. Plezalci predstavljajo tako motnjo za naravo kakor tudi za domačine, zato bodite čim bolj neopazni, plezališča pa naj bodo za vami takšna, kot ste jih našli. Da ne bo prišlo do kakšnih obmetavanj s kamenjem, kakor pred nekaj leti v Podpeči na Primorskem, ali pa vas bodo preganjali ljubitelji ptičev, kot je bil primer s plezališči na Kraškem robu in še kje. Pa veliko dobrih oprimkov vam želimo!

Martina Čufar v smeri Iglu, 8a v Mišji peči

Z magnezijem po Majorki

Plezalske počitnice na Balearih v Sredozemskem morju

Besedilo in fotografije: Peter Kuzman

Balearske otoke sestavljajo štirje otoki, če štejemo tudi manjšo Formentero v bližini Ibize. Med seboj se sicer razlikujejo, vendar nam ob misli na Majorko, Menorko in Ibizo, vsako posebej ali vse skupaj, vselej priplavajo pred oči pojmi, kot so počitnice, sonce in zabava.

Majorka je največji otok v arhipelagu, Palma de Mallorca pa balearsko glavno mesto in upravno središče. Otok ima v izobilju vsega, skrite zalivke, rodovitne doline, zasajene s sadovnjaki, tera-

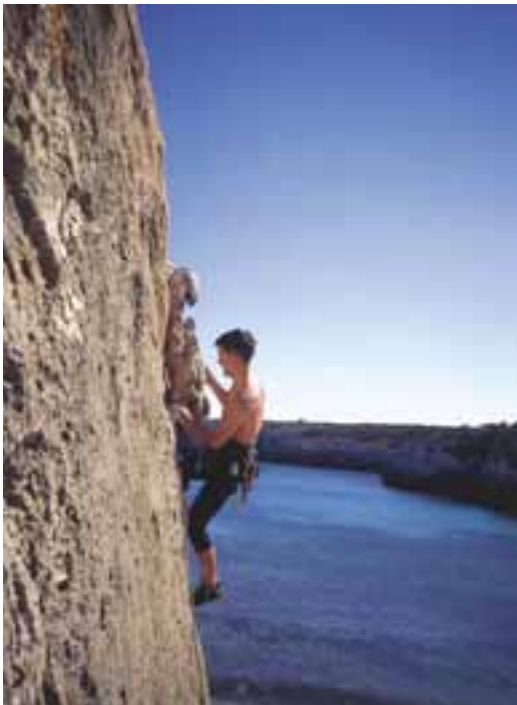
sasta pobočja, skalnate gorske vrhove, gosto naseljenost kakor tudi samoto s posameznimi kamniti kmetijami. Manj poznana pa je Majorka kot plezalski raj. Za plezalski obisk tega čudovitega otoka je najprimernejša zgodnja pomlad.

Plezalci v hotelu

Otok premore zelo veliko plezalnih področij, največ jih je na zahodu, kjer se proti severu razteza gorska veriga Tramontana z najvišjim vrhom Puig Mayor (1445 m). Ta veriga se konča s polotokom Cabo Formentor. Slednji velja za eno najlepših izletniških točk, kjer so najvišje majorške čeri in najgostejši borovi gozdovi.

Otok ni velik, saj meri približno 100 kilometrov od Cala Ratjada na vzhodu do Puerta de Andraitx na zahodni obali in 75 kilometrov od Caba Formentor na severu do Caba de Salinas na jugu. To je zelo udobno, saj porabite največ urožnje praktično do vsakega plezališča ne glede na to, kje ste nastanjeni. Tudi ceste po otoku so vzorno urejene. Slaba stran pa je, da druge možnosti kot najema osebnega avtomobila za prevoz do plezališč skoraj ni. To lahko storite na vsakem vogalu, saj so tovrstne agencije skoraj tako pogoste kot pri nas gostilne. Na letališču so cene za najem avta precej zasoljene. Najudobnejše in verjetno tudi najvarnejše je, če se za tovrstno uslugo pozanimате kar pri recepciji vašega hotela.

Ja, res, prav ste prebrali, plezalci v hotelu, čisto pravem, pozidanem, ne v tistem iz platna. Več kot dober razlog za to so izredno ugodne cene kompletnih aranžmajev v predsezoni. Takrat so tudi najprimernejše temperature za plezanje. Opol dne so v začetku marca dosegle preko 20 stopinj celzija.

Uživaška na vzhodu (Cola Magraner)

Od obalnih do gorskih sten

Plezalnih področij je veliko, obiskala pa sva le najpomembnejša. Na vzhodu se nahaja prijeten zalivček, obdan z do 20 metrov visoko skalno pregrado. Tu boste našli veliko lažjih smeri in nekaj zelo previsnih, ki zahtevajo veliko moči. V ducat smeri je potrebno vstopiti kar iz morja, tako da je ambient popoln. Po končanem plezalskem dnevu pa se lahko še osvežite v vodi. Izlet lahko združite z ogledom znamenitih jam Arta ali pa mesta Monacor. To je najbolj znano zaradi umetnih bisev, ki si jih lahko ogledate in kupite v obratu Perlas Majorica.

Na severu je eno izmed najboljših plezališč srednje težavnostne stopnje na otoku. Smeri dosega višine preko 30 metrov, tako da je obvezna dolžina vrvi vsaj 60 metrov. Tukaj je tudi veliko res odličnih lahkih smeri s težavnostjo okoli pete stopnje. Skala je precej ostra, tako da se po celodnevem plezanju rdečim pikicam na blazincah prstov ne boste izognili. Plezališče najdete na začetku polotoka Cabo Formentor, kjer se ponuja pogled na morje z višine več sto metrov.

Predlagava še ogled svetilnika čisto na severnem delu polotoka, ki je obdan z več kot dvestometrskimi stenami nad morjem.

V centralnem delu otoka je Sa Gubia primerena za tiste, ki imajo radi daljše opremljene in neopremljene smeri. Po tipu precej spominjajo na znane pakleniške. Višina sten sega vse tja do 250 metrov, težavnost pa do devete stopnje. Po markantnem razu, ki ga ob lepem vremenu zagledate že iz letala, vodi najdaljša in izredno slikovita klasična petica. Za sestop potrebujete dvojno vrv ali utrjene noge.

Obisk znamenitega zaliva Sa Calobra na zahodni obali lahko združite z urico ali dvema v že kar visokogorskem plezališču. Tukaj res še ni veliko opremljenih smeri, vendar je vožnja do plezališča poplačana s super uživaškim plezanjem v rahlo previsni, povsem monolitni plošči z majhnimi, vendar pozitivnimi prijemi in v čudovitem gorskem ambientu. Težavnost smeri se giblje od 6b do 7a. Do omenjenega zaliva se peljete skozi divjo pokrajino po še bolj divji »dolomitski« cesti. Prav zaradi tega je otok zelo primeren tudi za kolesarje.

Dan lahko zaključite z ogledom mesteca Soler, ki stoji v dolini nasadov pomarančevcev, po-

gled nanj pa uokvirja gorska veriga Tramontana. Mestece je s Palmo povezano z ozkotirno železnico. Ta je služila svojemu namenu, ko je tu bujno cvetela tekstilna industrija. Danes industrije skoraj ni več, proga pa je ostala kot turistična atrakcija. Kdor ima rad vrtove, ki spominjajo na romantične čase, si mora vzeti čas še za ogled parka Alfalia, ki leži ob cesti C-711, 14 km od Sollerja proti Palmi.

Vidno iz letala

Najprimernejši za ogled mesta Inca je četrtek, saj je to tudi tržni dan. Kupčije se na mestnih ulicah tradicionalno sklepajo vsak četrtek že od 13. stoletja. Tu lahko kupite vsako čudo, ki obstaja na otoku. Samo mesto pa je center industrije usnja in obutve. Čevlje še vedno izdelujejo ročno v majhnih delavnicah.

V bližini je Alaro, eno izmed najimpozantnejših plezališč v Evropi. Je tako veliko, da je ena izmed prvih stvari, ki jih zagledate iz letala. V plezalnem vodniku piše, da je tukaj najlepša plezarija po kapnikih na celem svetu. Poleg strmih smeri po kapnikih je tudi nekaj odličnih smeri, ki po-

tekajo po strmih ploščah, prav tako pa tudi nekaj klasičnih smeri v južni in vzhodni steni, ki sta ponekod previsni za celih 150 metrov. Ob jugozahodni steni, kjer potekajo krajše športne smeri, je zelo priljubljena pot na zanimiv grad na vrhu sten. Če imate med plezanjem radi veliko občudovalcev, potem vam vsekakor priporočam, da to področje obiščete med vikendom.

Svoje glikogenske in tekočinske rezerve pa morate vsekakor napolniti v bližnji, zelo posebni restavraciji. Ta je v nekakšni stari kleti najbližje kmetije. Tukaj se vse goste kar po bratsko posede za leseno mizo ob odprtem ognjišču. O hrani in vinu pa ne bom izgubljal besed. Nedaleč od tod je še plezališče Fraguel, v katerem so nekatere najpomembnejše težke športne smeri. V desnem delu so tudi izvrstne smeri srednje težavnosti. Plezalno področje je v mirni gozdni dolini, skrito z vseh strani neba.

Še veliko je tukaj neopisanih področij, ki so nepredstavljeni plezalni potencial za prihodnost. Izven glavne sezone lahko tukaj preživite res čudovite in relativno poceni počitnice, na katerih lahko združite prijetno z (ne)koristnim. ◉

Februarja v mestu Soller

Socialismo o muerte

Plezanje na Kubi

Besedilo: Andrej Grmovšek
Fotografije: Tanja in Andrej Grmovšek

Po blatni rdeči cesti, ki se vije med polji tobaka, se s Tan vračava v mestece Viñales. Polna sva vtisov, obenem pa že »fajn crknjena« od obilice atletskega plezanja. Popoldansko januarsko sonce še vedno krepko pripeka.

Žeja in skušnjava ob pogledu na sočne, zrele grenivke na drevesih ob cesti sta veliki. Ko zavijeva mimo kolib, naju prijazno pozdravi domači »campesino« – kmet. Kljub temu da znava le nekaj sto španskih besed, pogovor steče brez problemov. Če se ne razumemo, se mu samo smehljava, on pa seveda nazaj. Razkaže nama svoj vrt z različnimi citrusi, bananami, mangom, kavo in seveda polje tobaka ter nama postreže z osvežujočimi mandarinami. Povabi naju v kolibo in kmalu nama že »kota« domačo cigaro. Pravi, da ne potrebuje ničesar razen svoje kolibe, ruma in cigar, ob večerih

pa si zabrenka še na kitaro! »Easy«! Malce kasneje se med oblaki dima le vrneva v Viñales. Pred večerom bi rada obiskala še eno steno.

Sami previsi, sami kapniki!

Viñales je mestece z nekaj tisoč prebivalci na zahodnem delu Kube, v pogorju Sierra de los Organos. Pravzaprav ne leži v kakšnem pravem, velikem gorovju, ampak v razgibani kraški pokrajini, posejani s spektakularnimi mogotami – kopastimi in koničastimi kraškimi vzpetinami, ki se dvigajo iz uravnanih polj koruze in najboljšega tobaka na Kubi ter seveda tudi na svetu. Pokrajina je zares slikovita in temu primerne so tudi množice turistov, ki soglašajo, da je to najboljši del Kube. Med turisti pa je v zadnjih letih tudi vse več plezalcev.

Polje tobaka s kolibo sušilnico

Po plezanju smo z domačinom eno »zakotali«

Kubanski stalakit

Vzrok je obilica »odštekanih« kraških sten, primernih predvsem za športno plezanje. Ob njih se zaiskri oko prav vsakemu plezalcu.

Tudi Jirži, poljski Kanadčan, ni bil izjema. Pri-potoval je šele prejšnji večer in med potjo do zadnje stene, kjer smo pred večerom splezali še eno smer, sva mu razkazala nekaj sten, kjer sva telovadila prejšnje dni. »Fucking good! I haven't seen something like this before! That's amazing!« Čeprav se je hvalil, da je v zadnjih letih opremil ogromno smeri v tajskih plezalskih rajih, česa takega še ni videl. Sami previsi, sami kapniki!

Plezanje v takih, izredno previsnih in hkrati zelo razčlenjenih stenah je seveda zelo dobro, ima pa tudi nekaj slabosti. Z njimi sem se seznanil že prvi dan plezanja v Viñalesu. Večina sten je namreč daljša kot 30 metrov, najdaljše smeri pa premorejo do šest raztežajev. Stene se začenjajo v pobočjih nad polji, nato pa se prevesijo in visijo da-

leč nad vznožje. Tako sem se po dveh kratkih raztežajih, po 50 metrih plezanja, znašel na vrhu stene, obenem pa tudi kakih 100 metrov nad poljem. Navpičen spust po vrvi bi me peljal po zraku daleč mimo vznožja oziroma mesta, kjer sem začel plezati. Tako mi ni preostalo drugega, kot da sem plezal in se vlekel od svedra do svedra še navzdol čez vse preklete previse!

Socializem v ritmih sona

Seveda pa na vse plezalske probleme pozabiš ob večerih, v mestu, med Kubanci. Glasba je sestavni del kubanskega življenja, z njo pozabijo na vsakodnevne probleme. Pravzaprav se njihovo življenje odvija kar v ritmih. Glasbeniki na ulici, v barih, zvečer, podnevi; ritmi tradicionalne glasbe sona, salse, rumba za turiste, za prijatelje, zase. Pleše se vsepovsod, na ulici, v baru, za šankom, v trgovini. Nasmejani, prijazni ljudje. Pa vseeno revni, brez mnogih pravic, omejeni z ostro socialistično diktaturo. Hrano lahko kupijo za simbolične cene s posebnimi karticami: mesečno na osebo 2,5 kg riža, 0,5 kg fižola, 270 g soli, 14 jajc itn., mleko samo za otroke do sedmega leta, govedine 1-2 kg le-

Živel socializem!

tno ... Za kar koli več je potrebno na odprtem trgu odšteti 20-krat več, tega pa si večina Kubancev s povprečnimi mesečnimi plačami okoli 15 USD ne more privoščiti. »El Presidente«, tovariš Castro, nadzira vse pore življenja. Uradov njegovega Komiteja za obrambo revolucije je mnogo več, kot je prodajaln z živili, in drugače misleči hitro končajo v političnih zaporih, izgnanstvu ali onostranstvu.

Ameriški plezalci so eno izmed smeri, ki so jih opremili v Viñalesu, poimenovali »Socialismo? Oh! Muerte« – »Socializem? Oh! Smrt«. Ime je posmeh kubanski državni paroli Socialismo o muerte – socializem ali smrt, vendar pa smer kubanski plezalci raje imenujejo Prijateljstvo. Kubanskih plezalcev pa tako ali tako ni kaj veliko. Pravzaprav nič čudnega. Kako pa naj pridejo do plezalne opreme? Kupiti je na Kubi tako ali tako ne morejo, pa še denarja nimajo. Tako lahko plezajo le s tistim, kar so dobili od tujih plezalnih kolegov. Včasih pač kar v škornjih, brez plezalnega pasu, celo brez vrvi ...

Nekako jasno je, da Kubanci niso tisti, ki so opremili domača plezališča. V stenah Viñalesa so začeli plezati Američani, prve smeri so nastale šele pred tremi leti in do danes jih je na področju s skoraj neomejenimi možnostmi le kakih 50, 200 raztežajev. Večina jih je opremljena s svetrovci, za nekatere pa potrebujete tudi tradicionalno varovanje. Mnogo smeri je previsnih, nekaj področij pa ponuja tudi vertikalno plezanje. Seveda pa je ple-

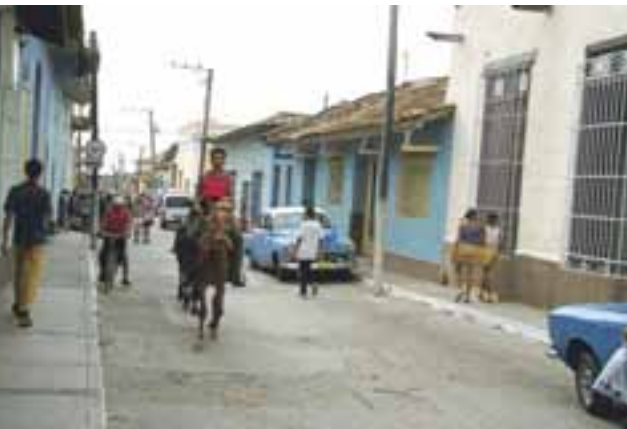

Plezanje v stenah Viñalesa

zanje v Viñalesu šele v povojih. V večini sten je le nekaj smeri, pa četudi so velike za nekaj Mišk. Pravzaprav je največji problem ugotoviti, kje v steni se nahaja kakšna smer! Večina sten je v bližini mesta, do njih pridete s prijetnim sprehodom, za dostop do nekaterih nekaj kilometrov oddaljenih področij pa je najprimernejše kolo. Z malo iznajdljivosti si ga lahko sposodite od kakega domačina.

Avtomobilski muzej na prostem

Kolo ni najiminitnejše, vsekakor pa je daleč najpogostejše prevozno sredstvo na Kubi. Nekako na drugo mesto po pogostosti spadajo konjske vprege. Teh je predvsem na deželi vse polno. Pri proučevanju kubanskega voznega parka je hitro razvidno, da je zelo bodeče pomanjkanje nafte. To je začelo pestiti Kubo predvsem po razpadu Sovjetske zveze. Prej so Sovjeti z nafto bogato plačevali ogromne količine kubanskega sladkorja, danes pa Rusi kupujejo sladkor drugje in Kubanci morajo goniti svoje bicikle. In avti? Teh res ni toliko kot v zahodnem, motoriziranem in z avti zasičenem svetu. Vseeno pa so ena največjih atrakcij Kube. Slaba polovica avtomobilov je sovjetskih, torej so to moskviči in lade, nekaj malega je novjših avtov, predvsem japonskih, ki jih smejo kupiti le tuje firme. In tretji del, slabo polovico, predstavljajo prave ladje na štirih kolesih, ameriški avtomobili, ki so bili izdelani pred letom 1960! Pozneje so namreč ZDA uvedle trgovsko blokado in av-

Kubanski vozni park

tov ni bilo več mogoče uvoziti. Večina jih je skrbno vzdrževana in predstavlja zares prestižno premoženje izbranih Kubancev. Ponavadi se v njih prevažajo cele družine, tudi po osem in več ljudi, in mnogokrat imaš na cesti občutek, da si se vrnil v ameriške filme iz šestdesetih!

Pohitite!

Kakor koli, obisk Kube ni zanimiv samo zaradi plezanja! Časi se spreminjajo, Castro se stara, socializem najedajo črvi, turizem je vse bolj množičen in prav turizem ponavadi pokvari pristržne in srečne domačine. Verjetno bo v naslednjih letih na Kubi nastalo ogromno plezalnih smeri in plezalna ponudba bo bistveno bogatejša. Spremenili pa se bodo tudi Kuba in Kubanci. Če želite občutiti eno zadnjih socialističnih enklav in doživeti temperamentne in pristne Kubance ter se hkrati dobro nalezati, morate pohititi!

Prevozi:

- z letalom do Havane; z avtobusom do Viñalesa (2-krat dnevno, 3–4 ure, 8–12 \$) ali najem avtomobila (od 50 \$ dnevno) ali taksi (od 30 \$),
- do plezališč peš, najem kolesa pri domačinih (»znajdi se«), taksi.

Bivanje:

- nešteto »casas particulares« v mestu (zasebne sobe pri domačinih, spite v njihovem stanovanju, jeste za njihovo mizo in imate možnost spoznati prave Kubance; so zelo gostoljubni; na vašo željo vam pripravijo zajtrk (2 \$) in večerjo (5–10 \$), 10–20 \$ za dvoposteljno sobo),
- bungalovi Campismo dos Hermanos izven mesta (5 \$ na osebo).

Plezanje:

- približno 10 sten s smermi in še ogromno možnosti; okoli 50 smeri, do 6 raztežajev, skupaj 200 raztežajev, večina opremljena s svodrovi,
- apnec, predvsem previsi s kapniki in luknjicami, tudi razčlenjene ostre plošče,
- najugodnejši čas pozimi, ko je na Kubi manj padavin in je hladneje (20–30 °C), kljub temu je opoldne na soncu prevročje,
- stene so obrnjene na vse nebesne smeri in vedno lahko poiščete senco,
- POZOR! Mnogo komarjev – prinesite autan,
- na Kubi je še več področij z zanimivimi stenami, ki še niso opremljene; nekaj smeri je opremljenih v bližini Havane in Santiaga de Cuba,
- spletni inFo: www.cubaclimbing.com; <http://www.cubaclimbing.com>

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

Dva jubileja koroške kraljice

Zgodovina cerkve in koč na Uršlji gori

Besedilo: Franc Verovnik

Letos je minilo štiristo let, odkar je bila posvečena cerkev na Uršlji gori. Začetki njene gradnje segajo v daljno leto 1570, ko so se okoliški kmetje Plešivčnik, Prevolnik, Naravnik, Šisernik in Močilnik dogovorili, da bodo sezidali cerkev v čast sveti Uršuli vrh Plešivca. Goro so izbrali zato, da v sedmih deželah naokoli ne bo višje ležeče cerkve. Sv. Uršula naj bi jim izprosil dobrotljivosti, kruha, mošta, volne in prave krščanske vere, ki so jo kazili slovenjgraški luteranski purgarji. Gradnja se je zavlekla in šele ljubljanski nadškof Tomaž Hren je z nasveti in denarjem pripomogel, da je bila po več kot tridesetih letih končana. Posvetil jo je na nedeljo, 18. avgusta 1602. Cerkev sv. Uršule je nato začela privabljati številne romarje od blizu in daleč. V njeni bližini so zato sezidali še dve stavbi, tako imenovano zgornjo in spodnjo mežnarijo. Služili sta za skromno zatočišče romarjem, spodnja pa je bila hkrati cerkvena gostilna, ki se je imenovala Gostilna na gori.

Zamolčana planinska zgodovina

Ob tem visokem jubileju ostaja kar nekako v senci druga obletnica, ki je tudi povezana z Uršljo goro. Pred devetdesetimi leti je bila namreč dograjena in slovesno odprta planinska koč na Uršlji gori. Verjetno se obletnica ne zdi pomembna, ker ni tako častitljiva v primerjavi s štiristoletnico cerkve. Morda si tudi ne zasluži spomina, ker so jo pač zgradili nemško govoreči planinci. V Planinskih vestnikih iz tistih časov gradnja in otvoritev koč verjetno prav iz tega razloga nista nikjer omenjeni. Danes so tedanje razprtije med obema narodoma že zdavnaj pozabljene, zato je prav, da se seznanimo z nekaterimi podatki iz zgodovine koč na Uršlji gori.

Ker je skozi tri stoletja postala cerkev sv. Uršule na Plešivcu znamenita romarska točka, so se v času hitrega razvoja planinstva na Slovenskem pojavile ideje o gradnji planinske koč v njeni neposredni bližini. Da bi ustregel željam planincev tedanjega Nemško-avstrijskega planinskega združenja (Deutsch-Österreichischer Alpenverein), je leta 1910 grof Douglas Thurn – Valsassina podaril staro pritlično kamnito hišo skupaj z zemljiščem ob cerkvi celjski sekciji Alpenvereina. Zaradi neugodnih razmer je celjska sekcija prepustila gradnjo celovski. Zato je bil 3. marca 1911 v Slovenj Gradcu ustanovljen gradbeni odbor, ki so ga sestavljali nemško govoreči meščani. Odbor je vodil primarij dr. Hans Harpf (1866–1937), znani kirurg, ustanovitelj in prvi direktor slovenjgraške bolnišnice. Bil je navdušen planinec in dober amaterski fotograf. Njegove posnetke lahko še danes občudujemo na takratnih razglednicah Uršlje

Otvoritev koč 14. 7. 1912
(foto: Hans Harpf)

gore. Z gradnjo enonadstropne stavbe so začeli poleti 1911 in v tem letu dokončali groba dela do strehe. Naslednje leto, ko so dopuščale vremenske razmere, so opravili še vsa preostala dela. Kočo so odprli v nedeljo, 14. julija 1912. Kljub oblačnemu vremenu je slovesnost potekala v prijetnem vzdušju. Zbralo se je več kot 500 ljudi: planinci v tedaj značilnih temnih pelerinah, zastopniki različnih sekcij Alpenvereina in politične oblasti ter mnogo prebivalcev iz krajev okrog Uršlje. Kočo so sprva poimenovali Zavetišče na Uršlji gori (Schutzhaus Ursulaberg), kasneje pa Koča na Uršlji gori (Ursulaberghaus). V pritličju so bile kuhinja, soba za goste in klet, v prvem nadstropju 5 sob z 21 posteljami in na podstrešju dve sobi za 22 skupnih ležišč in soba za oskrbnika.

Po prvi svetovni vojni je lastništvo nad kočo 25. januarja 1920 na podlagi kupne pogodbe prevzelo Slovensko planinsko društvo v Ljubljani, ki jo je prepustilo v upravljanje leto dni prej ustanovljeni Mislinjski podružnici SPD v Slovenj Gradcu. Najprej so jo morali temeljito obnoviti in na novo opremiti, saj v zadnjem letu vojne ni bila oskrbovana, bila pa je tudi večkrat izropana. Uradna otvoritev koče je bila 1. junija 1922. Udeležili so se je številni planinci s Koroške in drugih krajev. Do koče so iz Mežiške in Mislinjske doline nadelali ter markirali nekaj poti. Za kočo so v času med obema vojnama uporabljali več imen, kar je možno razbrati z žigov koče na razglednicah iz tistega časa: Planinska koča sv. Ursula, Planinski dom na Urški gori in Turistovski dom na Urški gori. Med obiskovalci pa se je še najbolj uveljavilo ime Koča na Uršlji gori, ki velja še danes. Ker je bila koča med drugo svetovno vojno pomembna postojanka za Nemce, so jo zvečer v nedeljo, 29. avgusta 1942, partizani zažgali, skupaj z njo pa še zgornjo mežnarijo, imenovano tudi Skubičeva koča, in spodnjo mežnarijo, v kateri je bila cerkvena gostilna.

V roke Prevaljčanom

Po vojni so planinci v Slovenj Gradcu spoznali, da zaradi pomanjkanja sredstev ne bodo zmogli obnoviti koče, od katere je ostalo le zidovje. Morali so namreč obnavljati še Kočo pod Kremžarjevim vrhom (zgrajena 1934) in Kočo pod Veliko Kopo (zgrajena 1937), ki sta bili tudi požgani med voj-

*Koča na Uršlji gori leta 1912
(foto: Drobnišch)*

no. Zato so na občnem zboru 18. februarja 1946 sprejeli sklep, da kočo na Plešivcu odstopijo Planinskemu društvu Prevalje. Njihov sklep in željo Prevaljčanov je upoštevala Planinska zveza Slovenije, naslednica Slovenskega planinskega društva, ki je bilo pravni lastnik koče. Dala jo je v upravljanje PD Prevalje, ostala pa je vpisana v zemljiški knjigi kot njena lastnica. Prevaljčani so pogorišče očistili in z marljivim delom številnih prostovoljcev v pičlih dveh letih kočo obnovili. Slovesna otvoritev Planinskega doma na Uršlji gori, kakor so jo tedaj poimenovali, je bila 22. avgusta 1948. Ob silnem razmahu planinstva v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je postal dom za vse obiskovalce ob raznih romanjih in kulturnih dnevih pretesen. Zato so se marca 1971 prevaljski planinci na občnem zboru odločili, da zgradijo prizidek. Po štirih letih je bil predstavljen idejni načrt in sprejet sklep o gradnji. V naslednjih letih so morali prehoditi pravo trnovo pot v borbi z birokracijo, da so lahko končno začeli z gradnjo junija 1980. Dela so zahtevala mnogo denarja in časa, številni prostovoljci in plačani delavci so vztrajali na gori v lepem in grdem vremenu. Končno je bil prizidek slovesno odprt 17. junija 1984, ko je društvo obenem praznovalo petinšestdesetletnico obstoja.

Vsi ljubitelji Uršlje gore z najvišje ležečo cerkvijo na Slovenskem in planinskem domom smo ponosni na oba jubileja in si želimo, da bi lahko to lepo planinsko točko obiskali čim večkrat!

Za prijazno pomoč pri iskanju podatkov se iskreno zahvaljujem gospe Edith Schädiner, arhivarki pri Österreichischer Alpenverein – Sektion Klagenfurt. ◻

Memorial Pepce Snežnikarce

Izlet na velikonočni ponedeljek

Besedilo: Nada Kostanjevic

Dominik je naglo zavrl avto in me poklical.

»Teta, prejšnji petek smo pokopali teto Snežnikarco, Pepco. S peči je padla, peljali so jo v bolnišnico, in je podlegla. Sedaj je Malka sama ...«

»In kaj bo z Malko?«

»Eh, kdo ve? Ali jo bodo dali v dom ali ... Saj, Malka je bila vedno bolj druga violina.«

Zavrtela sem telefon župnišča v Črnem Vrhu. Nihče ne ve prav, kaj bodo z Malko počeli ... To pa moram preveriti kljub 74 letom in vedno zasedenim domačim avtom. Saj, sveti Krištof, zavetnik avtoštoparjev, mi bo pomagal ...

Z otrokoma v vasico Kanji »Gor«

Pred tridesetimi leti so v Vipavo zahajale ženske z Gore. Po vseh grapah in samotnih domačijah so kupovale koše in kuhalnice in jih nosile preprodajat v Vipavsko dolino. Tudi k nam so kdaj prišle – nekoč so mi prinesle škatlo teloha. Spoprijateljila sem se z njimi in so me nekoč povabile, naj jih obiščem. Takrat sem bila, no, recimo, še mlada. Vzela sem s seboj sina in pastorko. Šli smo z avtobusom (blaženi časi, ko je ta še po znosni ceni in ob znosnem času vozil) do Cenca (danes se reče Pri Vodnjaku) in od tam peš po cesti za Javornik.

»Mati, kam gremo?«

»Pač, v Kanji Dol.«

Marija je jezno sopihala navkreber in zarentačila:

»To je Kanji Gor in ne Kanji Dol!«

Odcepi se z Javorniške ceste lepa cestica do prevala med Kanjedolsko dolino in Šajso ravnino,

ki je vse prej kot ravna. Tu je domačija mojih prijateljic. Hiša, krita s salonitkami, z veliko cisterno – vode jim nikoli ne zmanjka – a v hiši še danes ni elektrike. Tu živita teta in nečakinja. Ko stopiš skozi vedno odklenjena vrata, prideš v pošteno okajeno vežo, kjer obvezno visi nekaj mesnin. Desno pa se gre v »hišo«, ki jo greje ogromna peč, okrog katere so klop, nato postelja, miza, »bohkov« kot in obvezno v vseh gorskih hišah nekoč »ubelbank« – po slovensko povedano skobeljnik. Kdo ve, koliko let ni bilo moškega pri hiši, a to orodje je ostalo. Zraven hiše se drži hlev, v njem kravica, ovčica in nekaj kokoši. Pa tudi kolovrat sta ženici imeli, pa ne star 200 let, temveč le 25 – izdelal ga je domači mizar.

Tako se je začelo naše prijateljstvo. Ko so naša hišo zadele nesreče, nekaj let nisem k njima zahajala. A ko sem prvič prišla, mi je Pepca resno rekla:

»Kar vas je moglo hudega zadeti, vas je, sedaj boste že vse prestala ...«

Od neke druge Črnovršanke sem izvedela, da je Pepca kot dekle imelo nezakonska dvojčka (verjetno bi sedaj bila mojih let), a je ubogo Gorjanko možakar zapustil, pa še dvojčka sta umrla ... Pepca ni tega nikoli omenjala ... Vsaj štirikrat letno sem jo obiskala: ob telohu, ob »kronicah«, ob jagodah in jeseni, da sem ji prinesla grozdja.

Ob telohu je Pepca godovala in nekoč sem ji prinesla steklenico vinčka, ki ga je ponosno postavila na mizo. A je videla, da po poti prihaja drugi Viščivec s košaro, in je brž rekla:

»Malka, skrij vino!«

Radio na baterije je važen kos pohištva – ženi-

ci sta vedeli vse, kar se po svetu dogaja, vedeli sta za zalivsko vojno, za padec Vukovarja, za podiranje Sarajeva in Dubrovnika. Le papežev obisk sta šli tudi gledat na Šajnsno Ravan. Ko pa so nedaleč od kapelice na Javorniški cesti duhovniki zgradili ličen in preprost vikend, sta ženici večkrat imeli mašo kar v kuhinji. Škof Metod ju je večkrat obiskal in na uglednem mestu v hiši je slika, kjer Pepca in Malka s tem uglednim dostojanstvenikom žagata drva.

Slovo od Snežnikarjeve Pepce

Tako! Sedaj sem vam predstavila Snežnikarjeve tetki, pa pojdem pogledat, kaj bo z Malko!

Velikonočni ponedeljek je in pojdem k Malki v Emaus. Pa nisem prav nič daleč prišla, že takoj za tablo »Vipava« – prečrtano – mi ustavi mlada ženska. Zaupam ji, da me je že enkrat peljala. Ima hud spor s sosedi, kjer zida hišo. Pri spovedi za veliko noč ji je duhovnik dal za pokoro, naj naredi eno dobro delo. In me bo peljala, kamor hočem! Zaupala sem ji usodo Snežnikarjeve Malke. Povedala sem ji, da so ji najbrž za praznik ljudje nanesli vsega, da bo potrebna le obiska. Ne bom povedala, od kod je ženica doma. Ker je bila dopoldne v službi, me le za en hip zapelje pred svojo hišo, naroči možu in otrokom, naj pojedjo brez nje, saj upa, da ji bo to dobro delo prineslo srečo. Upam, da ji jo je res!

Vozili sva se po znanih rajdah, vprašala je, ali je res, da govorim več jezikov. Povedala sem ji, kako sem se jih naučila: nemščine v šoli, italijanščine pod okupatorjevimi škornjem, francoščine pa od poljske begunke, ki so jo moji starši sprejeli 1939. leta in je znala dobro francosko. Vendar mi včasih, ko moram iz enega v drug jezik prevajati, nastane v glavi nek čuden esperanto.

»Res, še mene so roke bolele, ko sem morala govoriti italijansko ...«

Ko sva se ustavili pred Snežnikarjevo hišo, sva dobili Malko v kuhinji. Vsa zmedena je bila.

Ure sploh ni premaknila na poletni čas, in čeprav je že bila 13. ura, je komaj pristavljala krompir za kosilo. Potožila je, da ji je teta umrla. Ženska, ki me je pripeljala, jo je spraševala, kako sedaj živi. Prinesejo da ji vse, kar potrebuje, drugače je Malka vedno bolj redkobesedna. Moja dobrotnica se je poslovila, jaz pa sem ostala. Malka je večše ku-

rila štedilnik in veliko kmečko peč iz veže v »hišo«. Povedala sem ji, da so uro premaknili včeraj – tega ni vedela. Premaknila in navila sem vse ure po hiši, spotoma pogledala po omarah – Malka ni šla za menoj. Videla sem, da je res preskrbljena z vsem potrebnim. Prej vzorno poslana postelja je bolj razkopana. Malka pravi – poleti bo že – pozimi bom bržkone šla v dom. Res, v Črnem Vrhu v nekdanjem hotelu Bor urejajo nov, a luksuzen dom. Malka plačila ne bo zmogla. Ajdovščine pa se ne bo privadila ...

Poslovim se ... grem po znani poti do kapelice in duhovniškega vikenda. Naberem še nekaj kronic – letos so zgodnje, so skoraj odcvetele. Potem po javorniški cesti do kanjedolskega otroškega doma duhovnosti. Tu je bila nekoč montažna šola z vsemi osmimi razredi. Danes v Kanjem Dolu in na Javorniku ni več otrok – pridejo, ja, čez poletje v domačije starih staršev. Šole pa tu že trideset let ni več ...

Še malo naprej in potem grem raje po cesti proti Vodicam. Gor na Javornik danes ne bom šla.

Tod so vse gozdne ceste odlične in prevozne. Kriva je seveda nekdanja jugoslovansko-italijanska meja. Pa menda so tudi Francozi marsikaj dobrega tu naredili ... Dolgo hodim skozi samotni gozd in premišljujem o Pepci in Malki. Izkopljem kako divjo in nezaščiten rožo. Sadila jo bom pod drevje v svojem vrtu – zaspanček, spominčica, čemaž in še kaj ...

Naenkrat se odpre pred menoj razgled na Vodiško dolino, ki jo je že več občudovalcev opisalo v Planinskem vestniku. Obdajajo jo Sv. Duh, Srednja gora, Javornik, Suhi vrh, Streliški vrh ... Tu je vikend, pred njim dve družinici ... Povabijo me k malici. Od tu je le majhen korak do asfalta. Dva krat hop – štop in že sem doma ...

Tako sem vas, Pepca blagega spomina, počastila na velikonočni ponedeljek. Prva nisem, ki sem vas omenila v Planinskem vestniku – omenil vas je pokojni Lado Božič že 1973. leta. Bojim pa se, da sem zadnja! Počivajte v miru. ◻

Spomini

V dežju je toplina najmočnejša

Besedilo: Stanko Dolensek

Mnogokrat ljudje obujamo spomine in v preteklosti iščemo dogodke, ki so odigrali pomembno vlogo v našem življenju. Tako tudi med planinskimi doživetji skušamo poiskati nekatere bolj izstopajoče. Pri iskanju odgovora na to uganko misli bliskovito potujejo skozi čas. Pred očmi se zvrstijo številne prigode in odločitev je navadno težka, če ne celo nemogoča.

Jesensko prečenje Velikega Špičja s kozorogi na Lepi Špici in triglavsko panoramo v ozadju. Vzpon po Hanzovi poti preko divjega ostenja. Kot peč razgrete skale na Grossglocknerju v kristalno jasnem poletnem dnevu. Zimska pravljica v Dolini Triglavskih jezer. Čudoviti izleti s prijatelji v manj obljudene predele naših gora. Zimovanja na Komni od januarskih pohajanj v kratkih rokavih do medvedovih sledov na planini Govnjač, sončnega zahoda na vrhu Bogatina ali štirimetrski snežni odeje. Jesenski vzpon na Grintovec, ko smo dvaj-

set metrov pod vrhom stopili iz megle v jasen sončen dan. Zimsko prečenje Stegovnika – hladna, meglena noč je na drevju ustvarila neverjetne kristale, ki so se ob našem prihodu zbleščali v sončnih žarkih. Topel jesenski vzpon na Škrlatico, spanje na Bivaku IV in prebujenje v prvi zimski dan z nekaj centimetri snega ...

In na koncu – kolo iskanja se ustavi na izletu, ki bi verjetno ostal v pozabi, če ne bi vseboval poglavljenega notranjega doživljanja in visoke stopnje zavedanja naravnih sil.

Sonce v spominu se prepleta z dežjem tu in zdaj

Napovedani dvodnevni jesenski izlet (12. in 13. oktobra 1991) v Fužinske planine je bil bolj podoben potapljaškemu tečaju kot čudovitim sončnim dnevom s sinje modrim nebom in zlatimi macesni. Temni oblaki so zastrli nebo in od časa do časa so se spustili celo do jezera.

Neprestano je deževalo.

Posedanje v koči nas je zdolgočasil. Zato smo se popoldne kljub nalivu z dežniki odpravili na sprehod do planine Viševnik. Na sedlu se je nalivu pridružil še veter. Nekaj časa smo vedrili pod napušči stanov in opazovali neprijazno vreme, ki nam je skušalo dopovedati, da so sile narave le močnejše od nas in se ne pustijo obvladovati. Popolnoma druga slika kot pred letom:

Preko planin Ovčarije in Viševnika smo se vračali s poznojesenskega obiska Doline Triglavskih jezer. Macesni so hiteli odmetavati zadnje zlatorumene iglice. Planina Viševnik se je lesketala v prvem snegu. Sivi stanovi, ki so se zgnatli na sedlu, so vnašali toplo vzdušje v hladno zimsko pokrajino.

Mahavšček s Planine na Kalu
(foto: Vladimir Habjan)

no. Iz nekega dimnika se je veselo sukljal dim in planinski prijatelji so nas prijazno pogostili s toplim čajem. Bil je dan svetlobe in vesele razigranosti, ki človeku trajno zapolni dušo.

Dežju in vetru se je pridružila še megla, malo premočene nas je pričelo zebsti. Sledili smo poti navzdol in se izmikali vodi, ki je drla po njej. Starejši so se vrnili v koč, mlajši pa smo se odločili še za obisk planine Dedno polje. Na planini so nas pozdravile koze, nad starim lesenim stanom se je dvigoval dim. Nekaj živali si je pred dežjem poiskalo zavetje v staji pod stanom. Slišal nas je pastir in nas povabil v svoje skromno domovanje.

Toplota se z ognjišča seli v dušo

V temačni sobici smo posedli okrog preproste ognjišča, ozračje je bilo prijetno prepojeno z dimom. V črnem loncu nad ognjem se je grela voda. Skozi špranje v stenah sta v prostor vdiral medla svetloba in svež zrak. Radovedno smo si ogledovali skromno bivališče – postelja ob steni, nekaj polic s hrano in obleko, čista posoda. Možak je že več mesecev na planini. Pustili so mu le še dvajset koz, ki so bolj trdožive za poznojesensko pašo, medtem ko so ostalo živino že odgnali v dolino. Za burne junijske dogodke in vojno je slišal le iz pripovedovanja redkih mimoidočih planincev. Kako zelo blizu imamo oaze, do katerih ne prodrejo nobene civilizacijske zdrahe in težave.

Zunaj se je naliv še okrepil, veter je bučal po okoliških vrhovih. Pobožno smo se stiskali okrog

Planina Viševnik (foto: Stane Klemenc)

ognja, lovili toplotne valove z ognjišča ter čakali čaj iz planinskega maha. Pastir pravi, da je najboljše zdravilo proti prehladu. Hladni prsti so se kmalu pogreli s skodelico in telo je hvaležno sprejemalo njeno vročo vsebino. Prazen lonc smo ponovno napolnili z vodo in ga postavili na ognjišče. Vse nas je zajela prijetna čarovnija trenutka. Strmeli smo v ogenj, srebali vroče požirke čaja in se polglasno pogovarjali. Zunaj pa je vršal veter, dež je udarjal po strešnih škodlah, kljub jeseni je oglušujoče grmelo. Od časa do časa smo pogledali na ognjišče, kdaj bodo mehurčki pare v loncu naznanili, da je čaj kuhan. Takrat smo s skodelicami pohiteli k posodi in pastir nam je zadovoljen nalival. Kako malo je potrebno, da je človek popolnoma miren in srečen. Morda pa je ta čudovita moč osrečevanja prav v planinskem mahu. Turoben dan smo si razsvetlili z dogodkom, ki nam bo večno ostal v spominu.

Naslednji dan je okoliške vrhove pobelil prvi sneg. Iz doline so prišli ljudje in odgnali živali s planine. Pastir, naš znanec, je vriskajoč sledil čredi. Hvala! ◉

Povabilo v Državni zbor

O dnevu planincev, ki je bil letošnjega septembra na Lisci, smo pisali že precej. Nismo pa napisali nečesa, kar je za planinsko organizacijo zelo pomembno: tega namreč, da je predsednik Državnega zbora Borut Pahor med svojim slavnostnim govorom povabil predstavnike Planinske zveze na obisk v Državni zbor! In kakšen je bil odziv množice? Dolg aplavz seveda! Planinski vestnik se bo potrudil, da bo takrat zraven, in bo o dogodku seveda poročal.

Preko Pontskih Alp na vrh Ararata

Po gorah Turčije

Besedilo: Stane Tomšič

Planinsko društvo Pošte in Telekomu Ljubljana se je po lanskem planinskem potepanju po zahodnem delu Turčije podalo na turški vzhod. V prvem delu potovanja smo udeleženci od Črnega morja prečili Pontske Alpe in se povzpeli na vrh Kačkar. Nato pa smo se podali do iranske meje in opravili še vzpon na Ararat.

Kačkar, 3937 m, 26. junij 2002

Vzhodna Turčija. Divje reke, globoke soteske, visoki zasneženi vrhovi Pontskih Alp. Noč pod šotori ob deroči reki Barhal. Po nekaj turističnih dneh se zjutraj končno odpravimo v gore! S planinsko opremo se stisnemo v kombi. Sledi divja vožnja skozi soteske pogorja Kačkar. Nevarnost vožnje omili mimo bežeča pokrajina s svojo neizmer-

no lepoto. V zadnji vasici obvezni čaj, malo naprej pa že čakajo konji na našo prtljago. Prvi stik s pravo gorsko vasico in njenimi prebivalci. Kmalu se podamo na pot k našemu planinskemu taboru, kjer prenočimo. Naslednjega dne se v jutranjem hladu in mraku odpravimo navzgor po dolini. Pot postaja strma, vendar se sneg ravno prav predira za prijetno in varno hojo. Kmalu prispemo do zamrznjenega ledeniškega jezera pod vznožjem navpičnih sten. Vzpenjamo se naprej v smeri najvišjega vrha pogorja Kačkar. Na robu strmine, okrašene z opastmi snega, se končno pojavi pred nami v vsej svoji lepoti. Pa tudi v grozeči nevarnosti, saj so s snegom zalita pobočja videti zelo strma, vmes pa potekajo proge zdrobljenega bazaltnega skalovja. Ugotovimo, da smo glede na razmere na gori ustrezno opremljeni samo trije, ki imamo dereze in cepin. Zato se večji del skupine po isti poti vrne v tabor. Strmino prepredajo manjši plazovi svežega snega, ki je zapadel med neurjem prejšnjega tedna. Snežni strmini sledi pas razdrapanega skalovja in balvanov z manjšimi prekinitvami vse do vrha. Celoten vzpon zahteva slabih šest ur. Na vrh stopimo trije Slovenci, Primož Umek, Matjaž Pirš, Stane Tomšič, in turški vodnik Širali iz Yusufelija. Vpisna knjiga vsebuje predvsem turška imena. Lani septembra se je vpisal tudi Kranjčan, ki je sam potoval s kolesom po svetu. Letos smo prvi na gori! Razgledi s 3937 metrov visokega vrha Kačkar so neskončni. Kolikor daleč nese pogled, se raztezajo nove in nove gorske verige, prekinjene z globokimi grapami in soteskami. Zrak je čist, saj tisoče kilometrov naokoli ni nobene industrije – pravi gorski raj!

Vas pod goro Kačkar

Sestopimo skozi strm ozebnik, prebredemo širok hudournik in se ponovno znajdemo v taboru. Celoten sestop traja uro in pol.

Ararat, 5153 m, 10. julij 2002

Proti večeru prispemo v prašno kurdsko mesto na iranski meji – Dogubajazit, nad katerim kraljuje oče Ararat ali po turško Bujuk Agri Dagi, po slovensko pa Velika ognjena gora.

Ararat – nekdanji vulkan, biblijski oče, sveta gora Armencev, najvišji vrh Turčije.

Zasneženi vrh je večinoma v oblakih. Tudi to jutro, ko se z razmajanim tovornjakom odpeljemo izpred hotela, je tako. Na žandarmerijski postaji si vzamejo tri ure časa za preverjanje že zdavnaj pridobljenega dovoljenja za vzpon in vpis naših osebnih podatkov, vključno s krvno skupino. Navajeni turškega »javaš«, javaš« se ne razburjamo. Veseli smo, da je po dveh desetletjih gora ponovno uradno odprta za obiskovalce.

Končno se odpravimo največji dogodivščini naproti. Tovornjak nas potegne po razdrapani cesti do gorske vasice. Planinsko opremo preložimo na konje in se odpravimo do prvega tabora na višini 3200 metrov. Preostanek dneva porabimo za aklimatizacijo in pripravo opreme. Naslednji dan se dvignemo še tisoč metrov višje do roba snega in postavimo drugi tabor. Spet opravimo še nekaj sto višinskih metrov za aklimatizacijo. Tretjega dne ob treh zjutraj nas zbudi ploha sode. Rana ura, zlata ura. Sedaj gre zares. Enega člana odprave priklene višinska bolezen na posteljo, drugi omaga kmalu po začetku vzpona in se nerad vrne v tabor. Osem nas počasi napreduje po strmem snežišču. Del poti se vzpenjamo po bazaltnem skalovju, ki štrli iz snega. Prispemo do serakov na robu kraterja, ki je v celoti zalit s snegom in ledom. Po ravnem platuju pred zadnjim vzponom se prijetno sprehodimo. Vzpon na vrh preko ledeniških razpok mine v globokem zajemanju sape. Na 5153 metrov visoki vrh stopimo: Tjaša Učakar, Barbara Rojnik, Slavka Poje, Dušan Grabnar, Boštjan Placet, Primož Umek, Matjaž Pirš, Stane Tomšič in vodnik Mehmed iz

Ararat (5153 m)

Dogubajazita. Navežemo slovensko zastavo na drog in slikanju ni ne konca ne kraja. Megle se gostijo in redčijo. Občasno se razgled razširi proti Malemu Araratu, kakšnih posebnih razgledov pa ni. Z vrha nas preženeta veter in mraz. Sestopamo počasi in uživamo v lepoti gore. Po vrnitvi v tabor pospravimo šotore in se odpravimo v dolino. Na gori se že zbirajo črni oblaki, kmalu začne treskati. Prevedrimo v kurdski planšariji ob čajju. Dež se unese, sestopimo do tovornjaka, medtem prispejo konji z našo prtljago. Proti večeru zapelje tovornjak pred hotel. Prha, večerja, pijača, zmagoslavje. Naslednje tri dni preživimo sproščeno.

Na obeh vrhovih sva stala člana Planinskega društva Pošte in Telekomu Ljubljana: Matjaž Pirš, načelnik Izletniškega oddelka, in Stane Tomšič, predsednik. Potovanje je organizirala Agencija Oskar iz Kranja. ●

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Trajne sledi velikega moža

Spomini na Janeza Brojana

Besedilo: Avgust Delavec in Stanko Klinar

Iztekla se je življenjska doba neutrudnega delavca, skrbnega družinskega očeta, planinca, alpinista, gorskega reševalca in vodnika Janeza Brojana (16. 7. 1906–14. 6. 2002). Pripadal je, in po svojih delih še vedno pripada, tisti srečni generaciji skalašev, ki je imela na domačih tleh bogato pogrnjeno mizo za prvenstvene vzpone. Čez mejo je hodila v glavnem toliko, da je svoje dosežke primerjala s tujimi, jim »izmerila daljo in nebesno stran« in določila ceno. Tisti srečni časi so minili,

miza se je izčrpala. O velikih dejanjih tiste generacije pričata danes vsaj dve knjigi, Naš alpinizem in V naših stenah, ki sta jedro in sistematični povzitek bogate literature s Planinskim vestnikom na čelu. Dosežki tistih generacij so bili sicer še delno obarvani z narodnostnim bojem za slovenskost slovenskih gora proti nemški alpinski invaziji (Čopov Joža je zmeraj poudarjal, kar je naročal Klement Jug: »Ne smemo pustiti, da nas Nemci prehitte na domačih tleh!« – A to je zdaj zgodovina.), vendar so hkrati dokaz visoke športne usposobljenosti, ki se je v nekaterih vrhuncih enakovredno kosala s svetovno elito. To so bile generacije, ki so tlakovale pot za današnji slovenski himalajizem in andinizem, kjer se je slovenski planinski šport dokazal kot svetovna alpinistična velesila.

Janez Brojan morda ni korakal čisto na čelu alpinskega razvoja, bil pa je enakovreden sopotnik skalaških skupin okoli Jože Čopa, Miha Potočnika, Mirka Kajzelja, Borisa Režka, Vinka Modca, Pavle Jesihove, Mire Marko Debelakove, ki so se uveljavile v tridesetih in štiridesetih letih, in viden predhodnik in sodobnik generacije petdesetih let ter pomemben soustvarjalec plezalskih umetnin. Nekatere njegove smeri so trajno zapisane v repertoar najbolj priljubljenih vzponov, tako npr. Brojanov raz v Stenarju (iz leta 1937, z Maksom Dimnikom, Francetom Globočnikom in Dragom Koreninijem) in steber Rogljice nad Krnico (iz leta 1940, z Mihom Arihom in Maksom Dimnikom). Pomembna je tudi težavna zahodna centralna smer v Škrlatici (iz istega obdobja, z Maksom Dimnikom). Zagnana ljubezen, ki je še pri

Janez Brojan (foto: Marjeta Keršič Svetel)

njegovih osemdesetih letih, prav na njegov osemdeseti rojstni dan, iskala potešitev v Triglavski steni – vzpon treh generacij: on, Janez starejši, kot dedek, njegov sin Janez mlajši kot oče hčerke ali vnukinje Erike – je seveda sejala bogato žetev tako v lastni družini, kjer je sin Janez povzel družinsko tradicijo vrhunskega alpinista (himalajca, reševalca, organizatorja), kot v »širši družini«, to je v Alpinističnem odseku in GRS Dovje – Mojstrana, kjer so pod njegovim načelniškim mentorstvom dozorela imena kot Klavdij Mlekuž, Janko Ažman, Zvonko Kofler – znamenite »mojstranske veeverice«, ki so še za rep lovile take skrajnostne prvenstvene vzpone, kot sta Raz Sfinge ali Osrednja smer v Stenarjevem Trikotu. Plezalska dediščina se ohranja v najnovejšem rodu, četudi ta seveda iz Janezovega znanja neposredno ni več zajemal.

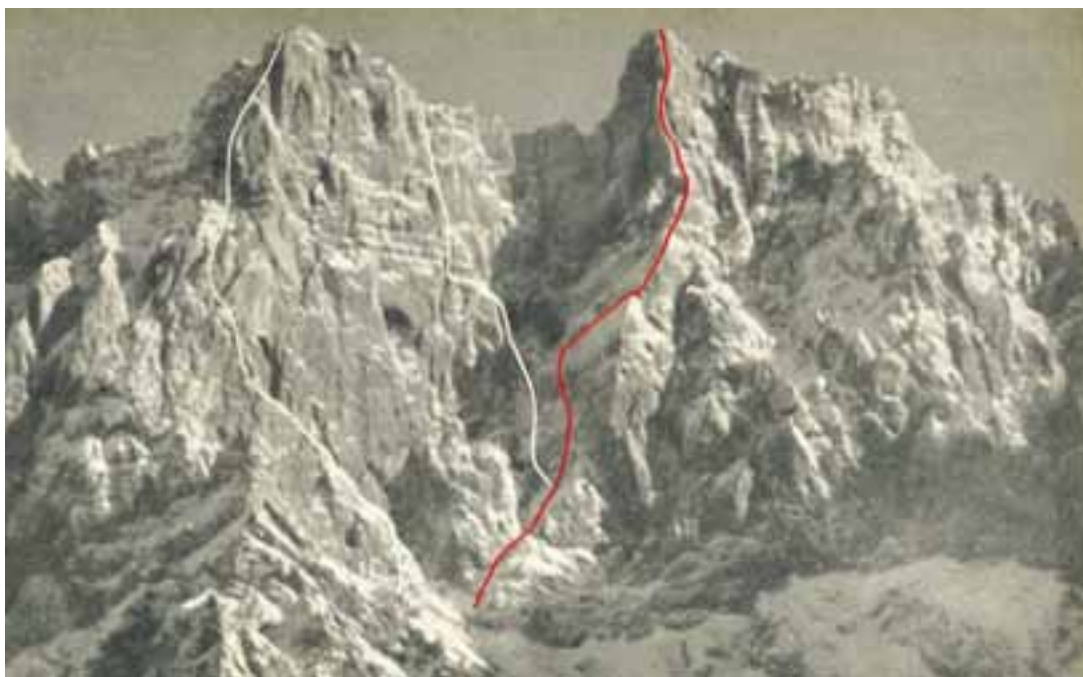
Janez Brojan je izhajal iz delavske družine. Njegov oče se je doselil iz kamniške Šmarce zaradi zaposlitve v mojstranski cementarni. Poročil se je z domačinko iz dovške Kvedrove gorskovodniške rodbine, rodilo se jima je enajst otrok, Janez je

bil najstarejši. Kmalu po končanem osnovnem šolanju se je zaposlil na žagi Lesne industrije Belca.

Že v mladih letih je v prostem času rad stopil na ta ali oni vrh Karavank in Julijskih Alp, predvsem na Triglav. Ljubezem do gora se mu je krepila in začel je s plezalnimi vzponi. Postal je član domačega planinskega društva, Triglavske podružnice SPD. Do leta 1936 je opravil vse tečaje in izpite ter bil sprejet v TK Skala, bil je tudi že gorski vodnik in reševalec. Razvil se je v izvrstnega plezalca in bil udeleženec uspešne alpinistične odprave SPD v Dauphinejo leta 1937, ki jo je vodil dr. Anton Mrak.

V času gospodarske krize in nato trgovskih sankcij Društva narodov proti Italiji, ko ni bilo dela, je nekaj let vodil predvsem tuje turiste po naših planinskih poteh in plezalnih smereh. Zatem se je redno zaposlil v Železarni Jesenice in si tam prislužil pokojnino.

Vodenje, plezanje in vsakršno gibanje v visokogorski naravi so mu bila srčna potreba. Njegovi plezalni tovariši so bili predvsem Maks Dimnik, Janez Mrak, Miha Arih in nekateri Jeseničani. Z njimi je dosegel za tisti čas vrhunske plezalne uspehe.

Severozahodna stena Rakove špice in Rogljice. Označena je smer po osrednjem stebri, ki jo je Janez Brojan preplezal 26. julija 1940 skupaj z Mihom Arihom in Maksom Dimnikom (foto: Janko Ravnik)

Po vojni je bila njegova velika zasluga, da je prejšnja Triglavsko podružnica spet začela delovati kot Planinsko društvo Dovje – Mojstrana. Vsekozi je bil član upravnega odbora. Že v letu 1946 so ustanovili Postajo GRS Mojstrana, ki ji je Janez načeloval vrsto let. Naslednje leto je nastal pri društvu alpinistični odsek in tudi tu je bil dolgo načelnik. Kot vodja in najstarejši razsodnik je z mladimi rodovi delal preudarno, uvažal tovariške odnose v organizaciji in upošteval največjo mero zanesljivosti pri plezanju, skrbel za hitrost, uspešnost in varnost pri reševalnih akcijah.

Svoje planinske doživljaje je rad objavljval v Planinskem vestniku. Njegove članke zasledimo od leta 1937 naprej, pomembnejši med njimi so naslednji: Preko Barre des Ecrins (PV 1938, str. 135), Velika noč v triglavski Severni steni (PV 1939/172), Triglavsko Severna stena ob koncu zime (PV 1940/47), Osrednji stebel Rogljice (PV 1946/11), Jugovzhodna stena Kukove špice (PV 1947/219), Na silvestrovo v južni steni Kukove špice (PV 1951/104), Mraku Janezu v spomin (PV 1954/28), Preko zapadne stene Škrlatic (PV 1955/518), Kukova špica (PV 1955/632), Durmitor (PV 1965/363), Spomini na doživetja v

gorah (PV 1967/208), Po Kugyjevih stopinjah (PV 1967/578), Jubilejna naveza v smeri Prusik-Szalay (PV 1970/120), Za novo leto s smučmi nad Luknjo (PV 1971/86), Mojstranski alpinisti in reševalci v Zapadnih Julijcih (Alp. novice) (PV 1971/36), V kraljestvu Visokega Atlasa (PV 1972/476), Čez Kopice na Dovški križ (PV 1976/119), Dve zgodbi (PV 1976/486), Po Dolgi nemški s sedmimi križi (PV 1976/553), Oživeli spomini na nesrečo (PV 1978/718), Pozimi na Triglav (PV 1980/445), Zimski vzpon na Škrlatico (PV 1980/555), Veličina narave in planin (PV 1981/227), Moje prvo reševanje (PV 1984/69), Naveza treh rodov (PV 1986/447), Bos na vrhu Triglava (PV 1988/111), Preko Kopic na Dovški križ (PV 1990/340). V PV 1987/73 najdemo zapis Dragice Manfreda o Brojanovi 80-letnici.

Tako bogato življenje seveda v javnosti ni ostalo prezrto, poleg mnogih priznanj in odlikovanj mu je izkazal čast tudi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, ki je gorniško povezan z družino Brojanovih in se je osebno udeležil pogreba in pogrebne maše: zgledna pietetna gesta, polna spoštljivosti do pokojnikove družine in do sedanjega triglavskega župnika Franceta Urbanije. ●

V Zavetišču pod Špičkom nas je pred mnogimi leti s svojo duhovitostjo, humorjem in parolami, izpisanimi po stenah znotraj zavetišča, sprejemal oskrbnik Francelj. Vsako situacijo je obrnil na šalo, bivanje pod njegovo streho je bilo pravi užitek. Tudi tokrat popoldne se nas je zbralo že mnogo preveč za normalno nočitev. Ljudje pa so še kar prihajali. Mize v jedilnici so bile polne in do noči so obiskovalci sedeli tudi zunaj. Vsake toliko je kdo, ki je sedel zunaj, zakričal: »Francelj, prihajata še dva, še trije, še dva ...!«

Francelj pa: »Mejduš, spet bo treba porajklati to konzervo.« Misli je na kovinsko ogrodje zavetišča.

Ko smo bili že prepričani, da ne bo nikogar več, se na vratih pojavijo trije Zagrebčani. Spet se stisnemo pri mizah, še za tri. Ko popijejo obvezni čaj, vpraša gospa: »Bomo dobili sobo za prenočišče?«

»Ja, dobili boste sobo, t'ko kot vsi.«

»Katere številke?«

Francelj malo pogleda v zrak, nato pa izstreli: »38, 39, 40!«

»Mi potrebujemo le eno sobo.«

»Dobili boste eno samo sobo.«

»Jo lahko vidim?«

»Seveda.«

Francelj odpre edini prostor, ki je za prenočišča. Gospa pogleda: »Kje so pa vse druge sobe?«

»Vse so tukaj, sosednje so pa na Vršiču.«

Omizje je bruhnilo v smeh, gospa pa je nehala spraševati. Seveda ji je potem pojasnil vso majhnost in stisko in veselil se bili, da so pod streho. Pojasnjeval je: »Sam si dopovedujem, da imam toliko sob, kolikor je prišlekov za nočitev.«

Je pa vedno skromnim obiskovalcem nudil več, kot je za razmere možno, zahtevne pa si je do neke mere privoščil.

Stane Štucin

S Planinskim vestnikom v leto 2003

Najbrž je treba prav vsem dosedanjim urednikom Planinskega vestnika priznati, da so z najboljšo vneto in starševsko ljubeznijo skrbeli za tega našega skupnega ljubljence, ki navsezadnje tudi ni zadnje dete slovenske kulture. Današnji generacijski spomin nese predvsem do Tineta Orla, ki slejkoprej ostaja pojem; toda tudi Marjan Krišelj, ki si je upal za njim prevzeti skrb za to težavno in ljubeznivo galejico, ni pozabljen. Da seveda ne pišem o Marjanu Raztresnu, ki je s časnikarskim posluhom in neverjetno marljivostjo leta in leta skrbel zlasti za njegovo informacijsko tehtnost in širino. Na podobno odlični poti so današnji uredniki, ki so sodobnim potrebam in svojemu tehtanju primerno presnovali celotno podobo glasila; za zdaj se zdi, da so ubrali predvsem pot uravnovešenosti med informacijsko in kulturno, načelno in društveno, šodrovsko in alpinistično, priročniško in planinsko filozofsko funkcijo; dodali so moderno, dinamično, z bogato sliko opremljeno zunanjost – in tako se lahko slovenski hribovci pohvalimo z redko odličnim glasilom. Tako kot so se pravzaprav lahko že vsi rodovi doslej; včasih resda malo bolj in drugič malo manj, vsekakor pa zmeraj, od začetka naprej. Kdor ne verjame, naj kdaj prelista kakšen starejši letnik, kateregakoli: ne samo da bo osupnil nad njegovo dokumentarično vrednostjo, osupnil bo tudi nad užitek, ki se mu bo porodil ob branju. Saj se je slog spotoma precej spremenjal; uredniki so dajali zdaj prednost enemu in drugič drugemu, zdaj z večjim zdaj z manjšim potrpljenjem so objavljali otroško čiste in lepe (čeprav pogosto zaradi ponavljanja precej dolgočasne) izbruhe višinskega navdušenja, toda v vsaki številki spet je hribovska duša našla kaj, kar ji je bilo po meri. Zgodba se z uspehom nadaljuje tudi zdaj, v drugem življenjskem stoletju Planinskega vestnika.

Opla, se zasačim, tole se pa bere kot naročena reklama! Kaj naj storim, se sprašujem, da popravim vtis? Nič, si pravim; kdor verjame, sem mu hvaležen; kdor ne, mu bog pomagaj, in meni z njim. Se pa popravljam: vsaj jaz ga neizmerno rad berem, ta naš Planinski vestnik; zelo veliko sem mu dolžan v tem in drugačnem smislu (v drugačnem

predvsem »prejšnjemu« Marjanu Raztresnu zapis o znameniti Angelci Štrosovi z Velega polja; obljubil sem, napisal nikoli, pa je bila zelo prijazna in potrpežljivo vesela oskrbnica, ki je veliko vedela, čeprav jo je bilo težko razumeti).

Tako. Pa srečno hodi, Planinski vestnik! (Obrabljen in vendar iskren pozdrav!)

Matjaž Kmecl

(foto: Stane Klemenč)

Fiat lux! ... ali božično-novoletna hvalnica Nepremagljivemu Soncu

*Luč, slapovi luči! Kraljevsko Sonce
izganja temo, ubija hlad zime,
zajahat' nas vabi vedri val plime,
zmago oznanja v najskrivnejše konce.*

*Ne le v doline, na strme bregove,
spopada se z mrkosti črno nočjo!
Omečit' obljublja z rešenjsko močjo
srca in duše oglate robove,*

*razkleniti prsi ječo ledeno,
spustiti duha na rezke višave,
v jarki svetlobi pozdravit' strupeno
bledico mrzle meglene nižave.*

*O, Sonce! Zvesti povratnik življenja!
Tvoj lok čez nebo je klic prebujenja.*

Stanko Klinar

Želje ... želje ... želje ...

Pred prihajajočim novim letom smo v uredništvu Planinskega vestnika nekaj ljubiteljev gora povprašali o željah v prihajajočem letu 2003. Vprašanje je bilo za vse enako, in sicer: »**Kaj si želite kot ljubitelj gora v letu 2003?**« Poglejmo, kaj so nam odgovorili.

Tomaž Humar, alpinist

Vsem bralcem Planinskega vestnika želim vse, kar tudi oni želijo drugim.

Radi se 'mejte, pa na hribe ne pozab'ite ...

Pavle Kozjek, alpinist

Leto 2003? Da bi bile gore malo manj obremenjene s problemi in aferami iz dolin. Zase pa predvsem to, da mi ne bo čisto zmanjkalo časa zanje in da se mi tudi v naslednjem letu uspe pripraviti za vsaj en dober vzpon v visokih hribih.

Aljaž Anderle, alpinist

Kot vsako leto bi tudi v novem letu rad gore doživeljal neposredno, skozi čiste in globoko doživete izkušnje, ki človeka približajo naravi, soljudem, predvsem pa postavljajo ogledalo njemu samemu. Želim, da bi se čim več obiskovalcev gora zavedalo, da v gorah nismo gospodarji, pač pa gosti, in da se moramo tako tudi ravnati. Skromno, spoštljivo in hvaležno. In ... poskusimo se česa naučiti iz prehojenih stopinj.

Marko Čufar, oskrbnik Koče na Gozdu

Da bi bilo prijazno sončno leto, zima s pravim pršičem in poletje, da režeš modrino na nebu. Zato ker mislim, da delujemo na sonce, in če se dobro počutimo, pa tako veste, kaj je potem!

Iztok Tomazin, alpinist

Zase in za prijatelje: možnost sodelovanja na kakšni odpravi v visokogorje. Obilo sreče pri zahtevnih turah. Predvsem pa dovolj zdravja, odprtosti in modrosti za vse, kar lahko dobimo v gorah ali zaradi njih.

Za druge obiskovalce gora: pamet v glavi, dobro opremo na sebi, dobre sopotnike ob sebi.

Za morebitne ponesrečence: še boljše organizirano in usposobljeno gorsko reševalno službo.

Za gore: čim manj »civiliziranih« posegov v naravo in gomazečih množic, med obiskovalci pa čim več ekološko osveščeni; takih, ki so jim gore kaj več kot turistična atrakcija ali športni objekt.

Tone Sazonov – Tonač, alpinist

Sem prijetno presenečen, da me sploh kdo vpraša, kakšne želje imam v naslednjem letu. Škoda, da nisi zlata ribica, ki bi mi gotovo izpolnila tri želje, ki jih pa raje ne povem.

Moja želja je, da bi imel čim manj želja, ker le tako se jih bo več uresničilo, in da bi se izpolnile želje moje družine. Na vsak način pa je še želja, da bi prišel še na kak tri- ali štiritisočak.

Marko Prezelj, alpinist

V naslednjem letu si osebno želim zdravja in družinske sreče ter dovolj možnosti, da bom lahko uresničil večino idej, ki sem jih že in jih bom še privlekel na plano za izvedbo v letu 2003.

za leto 2003

Marija Štremfelj, alpinistka

V letu 2003 si kot ljubiteljica gora želim, da bi vsem, ki se bomo podali v gore, zamere in nesporazumi izgoreli v naporih in da bi bili hvaležni, da smo lahko v tem čudovitem svetu, kjer življenje dobi pravo vrednost in navade dolinskega življenja postanejo resnične pustolovščine.

Adi Vidmajer, podpredsednik PZS

Še kako si želim, da bi bilo slovensko planinstvo tudi naprej ugledna in množična družina, ki jo vodijo spretni organizatorji in nesebični planinci.

Želim, da bi nam bilo bogastvo lepot naših gor, jezer, alpskih dolin ... v letu 2003 naklonjeno, da bi s tiho srečo v srce spremali okolje, ki se nam ponuja v naravi na vsakem koraku.

Natalija Gros, športna plezalka

Želim si, da bi bili ljudje bolj solidarni glede samih smeti, saj gore vedno bolj postajajo odlagališče smeti. Pravim, da kar prineseš s seboj, še odnesi nazaj! Njihova lepota bi morala ostati večna. Druga stvar je ta, da ljudje precenjujejo svoje sposobnosti ter svojo opremo in se nepripravljeno podajajo v gore. Zato bi si želela, da bi, preden se podajo kam više od mest, pomislili, kje so meje njihovih sposobnosti, in temu tudi podredili izlet v gore, saj bi s tem veliko prispevali k manj nesrečam, pa še gorskim reševalcem bi prihranili marsikateri živec!

Borut Peršolja, predsednik PD Domžale

S svojo družino si obetam nekaj otroško razburljivih gričevskih doživetij (upam, da bo Lukova teža v nahrbtniku čim manjša), v društvenem okolju pa si želim sproščenosti in trdnih oprimkov (in da bi Domžalski dom zdržal do petdesetletnice v avgustu). Upam, da bo tudi Planinski vestnik ohranil vznemirljivo napetost pričakovanja ob vsakokratnem izidu in da bomo obiskovalci gora znali prisluhniti govorici narave.

Jana Racman, vodja pisarne PZS

Želim, da bi vsi obiskovalci gora preživeli veliko nepozabnih ur med tratami in planinskim cvetjem, v gostoljubnih planinskih kočah, pa čeprav ne le tedaj, ko se gore prijazno smehljajo v soncu. Včasih so še lepše in prvobitnejše takrat, kadar se jezijo in divjajo v svojem sproščnem elementu. Želim, da bi bilo število nesreč manjše in da bi obiskovalci upoštevali napotke za varno hojo.

Zame je najlepša jesen, ko gore zažare v svoji pisani podobi. Rdeča bukeve, rumeni macesen, zelene smreke, bele skale in siva melišča pritegnejo pogled in s potepom, pa čeprav le v dolino Radovne, v Krmo ali Tamar napolniš »baterije«. Zato želim, da bi lepoto narave ob današnjem neusmiljenem tempu življenja približali vsem, zase osebno pa, da bi mi bil čas, namenjen sprostitvi, bolj naklonjen kot v letu, od katerega se poslavljamo.

Vsem skupaj želim srečno 2003.

Pogovarjal se je Vladimir Habjan

Priznanja za zaslužno delo

Predsednik republike Milan Kučan je za požrtvovalno in vztrajno delo v planinski organizaciji na posebni slovesnosti v sredo, 13. novembra 2002, izročil odlikovanja *častni znak svobode Republike Slovenije* zaslužnim članom Planinske zveze Slovenije: **Božidarju Jordanu, Jožetu Melanšku, Jožetu Stanoniku, Danilu Škerbinku, Adiju Vidmajerju in Tonetu Škarji** (v odsotnosti). V nagovoru na slovesnosti je predsednik poudaril, da v letu gora prejemajo visoka priznanja za svoje delo in zasluge, hkrati pa je s tem ovrednotena posebna navezanost Slovencev na gore. Po predsednikovem mnenju je to poseben čustven odnos, ki se kaže v našem izročilu. Nekdaj so ljudje doživljali hribe kot nekaj, kar jih je ločevalo. Prav po zaslugi tistih, ki so nam odpirali in približevali gore, pa so te danes za Slovence nekaj, kar ljudi povezuje in združuje, kar jih uči solidarnosti in tovarištva, vsega tistega, česar nam morda ne daje več tekmovalno življenje v dolini. Pred podelitvijo je predsednik sprejel ožje vodstvo PZS. Franci Ekar je ob tej priložnosti v imenu Planinske zveze Slovenije Milanu Kučanu podelil naziv *častnega*

člana PZS in plaketo štirje srčni možje – prvi pristopniki na Triglav, delo akademskega kiparja Stojana Batiča. (V. H., Foto: V. H.)

Prejemniki odlikovanj s predsednikom Kučanom

Ob prejemu odlikovanja *častni znak svobode RS* se iskreno zahvaljujemo vsem planinskim prijateljem, planinskim društvom in drugim, ki so nam izrekli čestitke!

Božo Jordan, Jože Melanšek, Jože Stanonik, Tone Škarja, Danilo Škerbinek in Adi Vidmajer.

Meddruštveni odbori planinskih društev

Ob zaključku mednarodnega leta gora pričenjamo s predstavitvijo meddruštvenih odborov (MDO) planinskih društev v Sloveniji. Trenutno imamo dvanajst takih odborov, ki imajo vlogo koordinatorjev med planinskimi društvi (teh je 238) in Planinsko zvezo Slovenije. Ta regijski planinski organ (po letu 2004 bo pokrajinski) sestavljajo planinska društva, ki so geografsko (lahko tudi po želji društva) najbližja središču ali sedežu, kjer se nahaja meddruštveni odbor: Pomurje, Savinjska, Podravje, Ljubljana, Gorenjska, Dolenjska, Notranjska, Koroska, Zasavje, Kamniškobistriška, Posočje in Primorska. Kako pomembno vlogo v planinstvu igrajo meddruštveni odbori, je razvidno iz dobrega povezovanja med društvi in PZS, še posebno v času načrtovanja različnih akcij: izobraževanj, izletov – pohodov, označevanja planinskih poti, upravljanja s kočami, varstva gorske narave, dela vodnikov, dela mladih itn.

Koroški meddruštveni odbor

Osebnostna izkaznica:

Sestavljen je iz 12 občin in 16 planinskih društev, v katerih je skupaj 6364 članov PZS.

Trenutno povezuje šestnajst društev: Planinski klub Peca – Olševa, PD Črna, PD Mežica, Alpski klub Mežica, PD Prevalje, Postaja GRS Prevalje, PD Ravne, PD Dravograd, Rekreativsko PD Dolga pot Dravograd, PD Slovenj Gradec, PD Mislinja, PD Bricnik Muta, PD Vuženica, PD Radlje, PD Ožbolt – Kapla, PD Ribnica na Pohorju. Zelo dobro je razvejana dejavnost šestih odborov pri MDO Koroške: mladinskega, ki ima 10 registriranih odsekov po planinskih društvih, 13 vodniških odsekov s 43 mladinskimi vodniki ter 107 vodniki PZS, 13 odsekov za pota s 53 markacisti, ki skrbijo za 58 poti. Varstveniki gorske narave imajo 11 odsekov s 60 gorskimi stražami. Kar 12 koč je v domeni planinskih društev Koroške. Na Koroškem je GRS Prevalje z 32 reševalci in 21 obveščevalnimi točkami.

V letih po plebiscitu (10. oktober 1920), ki je Koroško ločil od matične dežele, je planinstvo doživelo pomemben razvoj: ustanovljene so bile štiri podružnice Slovenskega planinskega društva – leta 1919 Mislinjska v Slovenj Gradcu, leta 1921 na Prevaljah, leta 1926 podružnica Peca v Mežici in leta 1939 v Dravogradu. Marca leta 1977 je bil ustanovljen Meddruštveni odbor planinskih društev Koroške. Kot predsednik ga je 18 let uspešno vodil Pavli Stropnik, za njim je delo uspešno nadaljeval Mirko Mlakar, ki v letu 2002 predaja planinsko štafeto predsedniku PD Slovenj Gradec gospodu Arihu. Koroški planinci so se vsa leta obstoja meddruštvenega odbora dokazovali z velikimi dosežki v vseh elementih planinstva.

Adi Vidmajer

Dnevi varstva pred snežnimi plazovi

V zimi 2002-2003 bodo Dnevi varstva pred snežnimi plazovi potekali v soboto, 18., in nedeljo, 19. januarja, v Vadbenem centru Slovenske vojske na Pokljuki. Zbor udeležencev je ob 8. uri. V soboto dopoldne bodo predavanja, popoldne terensko delo, v nedeljo pa tura v spremstvu gorskih reševalcev. Zaključek izobraževanja bo ob 13. uri. Prijave sprejema pisarna GRS Slovenije na naslov: PZS, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana do 10. 1. 2003. Kotizacija je 3.500 SIT in se plača ob prihodu na Pokljuko. Zaradi nastanitvenih kapacitet je število udeležencev omejeno na 50.

Predsednik PZS čestital Drnovšku

Predsednik Planinske zveze Franci Ekar je čestital Janezu Drnovšku ob izvolitvi za predsednika države Slovenije. V čestitki je izrazil željo in pričakovanja, da bo Drnovšek naklonjen obsežnim planinskim prostovoljnim aktivnostim, ki jih opravlja planinska organizacija. Ekar je predsedniku predlagal skupni razgovor, na katerem bi ga predstavniki Planinske zveze seznanili z načrti za prihodnji razvoj planinstva.

Pripraviške ture

Za potrditev naziva vodnik PZS je potrebno po uspešno opravljenem izpitu opraviti še vsaj pet tur pod nadzorom mentorja. Pa je nekdo, ki se mu je precej mudilo pridobiti naziv, vprašal:

»Se mi bodo ture, ki sem jih opravil pred izpitom, tudi upoštevale kot pripravniške, če mi jih bo mentor podpisal?«

»Pripraviških tur ne moreš narediti pol leta prej oziroma pred izpitom. To je tako, kot če bi dobival otroški dodatek leto dni pred rojstvom otroka!« B. P.

Po grebenu na Lovrenc

Raztresene domačije govore

Besedilo: Milka Bokal

Nevihta je odvršala, ozračje se je umirilo in sonce je stopilo oblake na Polhograjskem. Gora, Lovrenc, je zeleno vabila zraven Praproškega griča in Velike trave in želja se je prebila v odločitev.

Poletno sonce ni prizanašalo s pripeko, ko se je korak napolil po stezi, ob kateri je na drevesu oznaka »zahtevna pot«. Od jasli, ki so pozimi dobrodošla hrana divjadi, je viselo še nekaj sena. Zrak je bil poln poletnih vonjav gozdnih dreves in rož. Posamezne skale se belijo iz povresel trav. Še posebej so izrazite nad Turško dolino. Tu naj bi v preteklosti prišle prav za odvrnitev Turkov. Pregarjani naj bi jih valili nanje. Pogled nazaj počasi razkriva cerkvice: na Koreni, v Črnem Vrhu, na Setniku in na Brišah. Čisto ozračje jih je tako približalo, da so kot izrisane. Štirje planotasti, drug drugemu podobni pomoli so se v preteklosti izoblikovali nad dolino Male vode. Štebavnikov in Ravnohribov imata domačiji na zgornjem koncu, pri Lepinu je spodaj, Škofije pa so že celo naselje. Ljudsko izročilo pravi, da so lego zgoraj kmetije izbrale zaradi odvoza gnoja. Gnoj je težak in ga je bilo lažje voziti navzdol. V tej hribovski pokrajini so tudi drugod raztresene domačije. Kot majčkена gnezda tičijo med gozdovi. Okoli njih so temno zelene njive koruze in blede rumene zaplate strnišč, kjer je raslo žito. Svetlo zelenkaste košenine pokošene otave se z njimi stapljajo v razgibano barvito pokrajino. Ta pisanost naravnih barv okrog domačij je odraz življenja na njih. Tam, kjer se okrog hiš razprostira enoličen rjav svet, pa je življenje že zamrlo ali pa ugaša. Slamnate suhe bilke so simbolni spomenik tistim, ki so živeli in garali na teh bregovih. Potem te olesenele iglice zlomijo hladni jesenski vetrovi in deževje.

*Sv. Lovrenc nad Polhovim Gradcem
(foto: Stane Klemenc)*

Tudi ob tej stezi je tako. Gosta, ostra, še ne suha trava, ki jo sem in tja popestrijo lilaste kepice glavnica in drugih poletnih rož, spominja, da so jo tudi na teh strminah nekoč kosili. Borovci jih vedno bolj zaraščajo in njihove veje se dvigujejo v sinjino neba. Potem se mednje pomeša grmičevje gabra in jesena, ki sili na potko. Steza se skoraj zravna in spet dvigne. Pogled na Polhov Gradec zajame tudi grajski park. Njegove lepe geometrične oblike in pisanost cvetja v njem mu dajejo elegantno podobo. Taka je pritikala tistim, ki so se nekoč sprehajali po njem in živeli v graščini.

V dišečo poletno soparo je planilo opoldansko zvonjenje. Pokaže se belina lovrenške cerkve. Še skok čez obzidje in cilj je za danes dosežen. Spomin na našo garaško kmečko preteklost in današnje delavnost po teh pobočjih, robovih in dolinah pa ne zavrta. ○

Nanos

Drobno premissljevanje o poeziji, letenju in ljudeh

Besedilo: Milena Ožbolt

Kakšen je in kako se obnaša

Vsekakor ga štejem za kar resen hrib, z izdelanim karakterjem in trdnimi principi. Pokončnimi seveda. Z zaplatami ametistne možine, skritimi potonikami, silovito burjo in presenetljivimi pogledi. Tudi s kakšno nevihto, točo in treskanjem. Pa z vzpodbudnimi in prijaznimi napisi ob poti, a tudi obeležji, ki sporočajo o ponesrečenih in umrlih planincih.

Če takole na hitro pomislim na Nanos – kaj se mi najprej prikaže? Pogled na zelene štrukeljece z razgledišča tam nekje na pol višine, vse enake in tesno položene drug poleg drugega, kot bi jih Velika gospodinja dala vzhajat in bodo zdaj zdaj poromali v peč. Posameznih imen jim ne vem, v karti piše le Vipavska Brda ... Potem se postavi pred notranje oči prenočevanje na vrhu v nekem majcenem prostorčku, tako ozkem, da je bilo treba postaviti nahrbtnik na hodnik, če si hotel zapreti vrata; pa hoja po travnati planoti tja do Abrama in potem dol v Vipavo – pri spustu po razdrapani poti opiranje na grčavo palico, ki se v največji strmini nesramno zlomi in s štrcljem kresne po glavi («Saj si se sama, kolikor si se hotela, ha, ha!»). Žuljev tistikrat ni bilo, pač pa korakanje po Vipavi z lepim modrikastim rožičkom na čelu. Kaj vse se zgodi človeku! Tudi to, da mu razdivjana burja na Nanosovi Pleši iz žepov izpiha denar in ga raztroši naokoli. Čeprav le nekaj desetakov, a je zelo poučno ... («Pomislite, kakšna nemarnost! Urejen človek nosi denar vendar v denarnici!!»).

Torbarji, kožarji, čufarji

Tržačani, predvsem pa Postojnci – torbarji, ker so iz zmajeve kože torbo naredili – množično oblegajo Nanos vsako nedeljo, pa še med tednom, ka-

dar se nimajo kam dati. S slednjimi se Ložanje in Cerkničani v imenu dobrih sosedskih odnosov tradicionalno sočno »špotamo«. Saj ne, da imam sama kaj proti njim, Postojncem, nasprotno, nekaj prav odličnih duš poznam med njimi, a dražimo se že od pamtiveka, če za drugega ne, pa zato, da nam kri ne zastane. Oni nam pravijo kožarji – zaradi loških strojarjev polhovih in turških kož – in čufarji, zaradi furmanov in prevoznštva, znajo pa si še marsikaj izmisliti. Dolžni jim pa nikoli nismo ...

A tudi od vsepovsod drugod lezejo ljudje nanj.

Tako srečam kdaj stare prijatelje, s katerimi se le tu in tam še slišimo in vsakič znova obžalujemo, ker se ne utegnemo obiskati in v miru kakšne pametne reči. Kako se bomo obiskovali, ko pa bezljamo po hribih! Namesto da bi se nerode vnaprej zmenili, recimo na Nanosu, in ostali skupaj ves dan. Kaj se vam zdi, Tea, Silvan, Matjaž?

Pot za mučna premissljevanja

Tista dolga pot naokoli mimo svetega Hieronima je zelo primerna za kakšna mučna premissljevanja. Če ti je do cviljenja, jamranja, smiljenja samemu sebi – kar daj, privoščiči si. Tu ne boš nikogar motil in zanesljivo ti bo prihranjeno ponižanje, da bi v očeh drugih razbral svojo pomilovanja vredno revo, šibkost in mizerijo. Pot ni posebno obljudena, traja pa dovolj dolgo, da se izcmeriš in potem zlagoma vse lepo pretehtaš, ločiš bistveno od nebitvenega, najdeš pogum, da stvar pogledaš še z druge strani, morda spoznaš, da se ni vredno žreti, da »se nobena juha ne poje tako vroča, kot se je skuhalo«, in da bo že nekako šlo. Na zunaj se ni nič spremenilo, vendar je zorni kot na težave drugačen, gledaš bolj od daleč in predvsem od zgoraj, zato tisto neznošno golanje od znotraj poneha,

tesnoba se razkadi, jeza ukroti, počutiš se očiščen in okrepljen. Nazadnje zacepetaš nestrpno: »Naj zdaj kar pridejo sitnosti in problemi! Ja sam júnak od Bogá, ne bojím se níkoga!« Počutiš se kot Tarzan, ki bo zdaj pobobnal po prsih in zarjul dol v civilizacijsko džunglo. To so ta čudežna hribovska zdravila, te čarne vode in čudodelne rože, ti Zlatorogovi zakladi. Vendar pa sami ne pridejo k tebi in tudi za denar se jih ne dobi.

Ogledalo in kaj vidiš v njem

Ne govorim na pamet. Z Marjeto, Tolminko, sva nekoč na tej poti zaostali daleč za čredo, govorili ko dež, se ustavljali in si razkazovali srčne rane. Mučno početje, celo v hribih. Pravzaprav nevredno zapriseženega planinca, saj te naše duše so – priznajte – vse po vrsti vsaj malo ranjene, prikrajšane, prizadete, popraskane, obtolčene – čemu sploh govoriti o tem. Naju pa je prav tisti čas hudo krotovičilo, blodili sva po meglenih pokrajinah notranjega veselja, ne vedoč, kam naj bi prišli. Pa sva prežvekovali ... In si navsezadnje zaupali, da sva odkrili ogledalo v pesmih, v poeziji, v umetnosti. Pretreslo naju je, kar sva uzrli v njem: bitje, ki ima krila, s katerimi lahko leti zelo visoko, a si puli perje – ker se boji. Višine. Vsega.

Ko se kdaj srečaš v globoki in iskreni izpovedi resničnega umetnika, je to lahko močno zdravilo. Laže se je soočiti s sabo tako, preko izpovedi, izraza nekoga drugega. A je tudi to redko, prava milost. Z milostjo je pa že tako, da ni prav gosto posejana.

Takrat sva poskušali druga drugi vsaj popihati srčne buške, potem ko so se bile tako nepričakovano razgalile, zakaj te reči lahko zares zdravi le ranjeni zdravilec – tisti, ki je sam izkusil. Drugi ne vedo, kajti tu ni predpisanih postopkov, tehnološke predvidljivosti, receptov. Zato so prijatelji in druge bližnje duše najboljši in edini zveličavni terapevti za marsikaj.

Toda ptiči se ne učijo vzletati s tal, ampak z višine krošenj in streh, ker je lažje. Mi pa s hribov. Z Nanosa na primer. Tudi z Marjeto sva takrat skušali poleteti. Navznoter. Presneto, kje si, Marjeta? Še bereš pesmi? Da te življenje vsake toliko zmikasti, ne dvomim. Zdi se, da se le tako izcedi iz nas, kar je nebitvenega.

Sv. Hieronim (foto: Stane Klemenc)

Slovo, eno od mnogih

A da se vrnem k Postojncem. Ko se v mraku ves prežarjen od naporov, burje, sonca in čudovitih razgledov s potolaženo in pomirjeno dušo kje pod Nanosom poslavljaš od njih, ti v pozdrav po stari šegi zrecitirajo:

»Lehko nouč,
eno bouho ze pomouč!
Če te piči,
pa mene pokličí!«

Ne verjamem, da jih je res varno poklicati, zakaj falotje bi te nemara še ob bolhe spravili! Škoda bi bilo, kajti kar imaš, je dobro, pravi ljudski glas – pa čeprav smolo, špeh, bolhe ali uši ...

Mi smo čisto drugačni; privoščimo vsem:

»Lehko nuč,
eno bouho ze pomuč,
pa še mal' uoši,
de se lažje spi!«

Nanos

Iz Podnanosa sta na voljo dve možnosti:

1. Mimo **Abrama**: po gozdu in po planoti do kmetije Abram (2.30 ure), nato pa še približno dve uri po planoti do Vojkove kočice.
2. Deloma po stezi in deloma po cesti do lovske kočice, kar traja približno dve uri, nato pa še približno uro in pol do Vojkove kočice mimo cerkvice svetega Hieronima.

Iz Vipave:

1. Do vasice Gradišče in nato po zavarovani plezalni poti (zelo zahtevna pot) do vrha Gradiške Ture, nato do Abrama in naprej do Vojkove kočice. Plezanja je za dobre pol ure, do Abrama pa še približno dve uri hoje.
2. Iz Gradišča naokrog po stezi skozi gozd do vrha in nato k Abramcu, skupaj približno dve uri in pol do tri ure hoje.

Nekaj koristnih napotkov povzpetniku na Nanos

(zbrala Nežka Smrekar, PD Postojna, prinedila Milena Ožbolt)

Poti na Nanos:

Najbolj obiskana je pot **iz Razdrtega**, kakih 13 km od Postojne.

Dostopi do Razdrtega:

- po avtocesti iz Ljubljane (60 km),
- redni avtobusi za Koper (izstopite na križišču pred Razdrtim),
- redni avtobusi za Novo Gorico (pelje skozi vas),
- vlak do Postojne, naprej avtobus.

Če smo prišli z avtom po avtocesti, peljemo do izvoza v Razdrtem, nato v vasi zavijemo levo; če smo prišli po stari cesti iz ljubljanske ali koprške smeri, zavijemo desno, vozimo nekaj sto metrov proti Velikemu Ubelskemu in takoj po prečkanju avtoceste parkiramo.

Iz Razdrtega gremo na vrh Nanosa lahko po dveh poteh: krajši, strmejši, in daljši, položnejši; lahko ju tudi združimo v krožno pot.

Iz Velikega Ubelskega markirana in dokaj zložna pot večinoma skozi gozd. 1.30 ure.

Iz Predjame skozi vas **Strane** po vzhodnem pobočju Nanosa. Skupaj dobre štiri ure.

Na Nanos lahko pridemo tudi po cesti, ki se odcepi pred Podnanosom, približno 14 km. Približno pol je asfaltirane, ostalo mestoma slab makadam. Pot je primerna tudi za kolesarjenje.

Opisi: Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (Založba PZS); Slovenska planinska pot (Založba PZS); 111 izletov po slovenskih gorah (Sidarta); 50 zavarovanih plezalnih poti (Sidarta).

Zemljevidi: Notranjski kras, 1:50.000.

Vojkova kočica na Nanosu je odprta:

- od 1. 5. do 30. 9. vsak dan razen ponedeljka,
- druge mesece od petka popoldne do nedelje zvečer,
- za skupine jo odprejo tudi ob drugih dneh po dogovoru z oskrbnikom ali PD.

Telefon v koči: 05/726-45-29, PD Postojna pa na 041-688-696.

V koči je 62 skupnih ležišč v 4 sobah in ena soba s 4 ležišči.

Množični pohodi:

V marcu zimski pohod na Nanos, jeseni, prvo nedeljo v septembru pohod Sto družin na Nanosu.

Helikoptersko smučanje – ne, hvala!

Obremenitve iz zraka škodljive za gorski svet

Besedilo: Martin Šolar

Fotografiji: Andreja Braganini

Z izrazom »heliski« ali helikoptersko smučanje označujemo smučanje v naravnem okolju, kjer smučarje s helikopterjem prepeljejo na vrhove gora, od koder ti nato odsmučajo v dolino. Gre torej za neko vrsto turnega smučanja izven urejenih smučišč, pri katerem se udeleženci na izhodišče spusta ne povzpnejo peš, pač pa jih tja pripelje helikopter.

V Sloveniji do sedaj ne opažamo množičnejšega helikopterskega smučanja. Do pred nekaj leti sta bila edina helikopterska prevoznika pri nas le policija in vojska. Razen redkih izkoriščanj svojih pooblastil in priložnostnega prevoza smučarjev na nekatere vrhove ali izhodišča za smučanje v dolino (npr. Kredarica, Hribarice, Krn, Vogel) se navedeni instituciji nista ukvarjali s komercialnim prevozom smučarjev.

S pojavom zasebnih helikopterjev v Sloveniji pa sta se pred nekaj leti (od 1996 naprej) povečali tudi možnost in ponudba za helikoptersko smučanje v naših gorah. Največ preletov za potrebe tovrstnega smučanja smo beležili v Karavankah (Dovška Baba, Stol), izvajalec prevozov je bil Franc Stroj, sodelovali pa so tudi nekateri gorski vodniki in reševalci. Že takrat so Komisija za varstvo gorske narave pri Planinski zvezi Slovenije (PZS), Lovska zveza Slovenije, odbor CIPRA (Mednarodna komisija za varstvo Alp) in še nekateri zavedni posamezniki na problem opozorili tako Ministrstvo za okolje in prostor kot tudi Ministrstvo za promet in zveze. V naslednjih letih je bilo helikopterskega smučanja manj, od leta 2000 pa spet beležimo povečano ponudbo in tudi izva-

janje te dejavnosti. Glavni ponudnik je podjetje Hudournik iz Celja, helikoptersko smučanje pa se je s sodelovanjem gorskih vodnikov in reševalcev izvajalo predvsem v Kamniško-Savinjskih Alpah. Tudi v začetku leta 2002 so bili na problem helikopterskega smučanja in ponudbe podjetja Hudournik opozorjeni pristojni ministrstvi, PZS in Združenje gorskih vodnikov.

Obremenitve za okolje

Helikoptersko smučanje pomeni velike okoljske obremenitve in je v večini alpskih držav prepovedano ali močno omejeno, saj združuje za okolje in naravo moteče elemente turnega smučanja in zračnega prometa.

1. Zaradi tovrstnega smučanja pride do povečanja hrupa v gorskem svetu. Zaradi relativne majhnosti so slovenske Alpe še posebej obremenjene in je zračni promet za naravo ter tudi za ljudi (domačine, obiskovalce) moteč.
2. Povečani hrup izredno moteče vpliva na prostoživeče živalske vrste, ki zimo preživljajo v nekakšnem polaktivnem stanju na prezimovališčih. Zaradi nenadnega pojava zračnega plavila in nenadne, večkrat povečane jakosti hrupa živali panično reagirajo. Adrenalinske reakcije, brezglavi beg po zahtevnem terenu, dostikrat po visokem snegu, vse to lahko pripelje tudi do pogina, padcev ali skokov v prepade. Izguba energije je zelo velika, živali jo v zimskem času zelo težko nadomestijo. Zaradi poskusa nadomeščanja se poveča objedanje mladja, kar posledično pelje k škodi v gozdu. Ne-

naden pojav plovila in obremenitev zaradi hrupa sta zelo nevarna za vrste, ki so pozimi breje (posebej gams, kozorog), saj prihaja do spontanah izgub zarodka oziroma motenj pri njegovem razvoju.

3. Helikopterski prevoz smučarjev je še posebej problematičen v naših razmerah, ko helikopter dobršen del do vrha leti v območju gozda in gozdne meje, kjer se zadržuje divjad. Če se primerjamo z ostalimi Alpami, kjer so gore precej višje, so obremenitve pri nas večje.
4. Zaradi delovanja helikopterskih motorjev prihaja do povečane onesnaženosti zraka. Gorivo za zračna plovila ima veliko vsebnost dušikovih spojin, kar se kaže v visoki vsebnosti dušikovih plinov v izpušnih. Dušikove emisije pa so za vegetacijo med najnevarnejšimi.
5. Tudi pri helikopterskem smučanju prihaja do nesoglasij z ostalimi uporabniki prostora. Tu mislimo predvsem na domačine (hrup v krajih pod gorami), lovce in ne nazadnje tudi druge obiskovalce gora (gornike, smučarske tekače, turne smučarje).

Razlog za mnoge omejitve in prepovedi v tujini so bile tudi številne nesreče, predvsem zaradi plazov. Pri običajnem turnem smučanju ob vzponu smučar, ki je praviloma tudi tehnično in kondicijsko izurjen ter gore pozna, spozna in opazuje razmere, predvsem snežne razmere in nevarnosti za plaz. Nevarnostim se pravi turni smučarji tako lahko umaknejo, turo prekinejo ali podobno. S helikopterjem pa na vrhove prihajajo smučarji, ki hribov in trenutnih razmer ne poznajo in običajno niso dovolj večji turnega smučanja. V podkreplilo temu lahko navedemo zdrs in težje poškodbe povsem neizkušene in neveščke smučarke, ki so jo januarja 1997 do Prešernove koč na Stolu pripeljali s helikopterjem Franca Stroja. Pri nesreči je morala posredovati GRS s pomočjo policijskega helikopterja.

Primeri omejitev

V državah alpskega loka veljajo različne regulative, ki urejajo helikoptersko smučanje. Na Bavarskem v Nemčiji, kjer so vse nemške Alpe, je helikoptersko smučanje prepovedano. Osnova je zvezni zakon o zračni plovbi. V Franciji velja popolna prepoved, prepovedano je pristajanje. V Italiji so razlike po provincah, npr. v Piemontu in av-

Helikopter pri Prešernovi koči na Stolu

tonomni provinci Aosta je dovoljeno. Veljajo pa omejitve v zavarovanih območjih in prepovedi v parkih. V provinci Južna Tirolska je tovrstno smučanje prepovedano, osnova pa je deželni zakon o varstvu narave in krajine. V Švici je pristajanje helikopterjev za kakršne koli namene dovoljeno le na označenih in predpisano opremljenih heliodromih. Takih lokacij je 43 nad 1100 metri nadmorske višine. V narodnem parku Engadin je prepovedano helikoptersko smučanje. V celotni Avstriji z izjemo dežele Vorarlberg je helikoptersko smučanje prepovedano. V Vorarlbergu pa sta dve predpisani in dovoljeni pristajalni mesti.

V Sloveniji razen splošnih določil, konvencij in predpisov s področja zračnega prometa, ki pa so predvsem tehnične narave, konkretnih omejitev za zdaj ni. Zakon o letalstvu sicer omogoča omejevanje letenja nad območji posebnega pomena za varstvo narave ali okolja, žal pa niso pripravljene podzakonski akti.

Obveznosti pri varovanju okolja in narave v gorah, tudi pred škodljivimi vplivi helikopterskega smučanja, izhajajo iz številnih konvencij. Slovenija je podpisala Alpsko konvencijo (1991) – Konvencijo o varstvu Alp (ratificirana 1995), ki ima status zakona. Podpisnice se obvezujejo za omejevanje takšnih turističnih in rekreacijskih dejavnosti, ki škodijo okolju in še posebej zavarovanim območjem. Bonska konvencija (podpisana in ratificirana 1998) je konvencija o varstvu selitvenih prostoživečih živali, določa pa izvajanje in varovanje posameznih mirnih con pred hrupom v zraku in vznemirjanju na tleh. Te mirne cone predstavljajo občasna in stalna bivališča selitvenih vrst in

veljajo za ptice, parkljasto divjad in zveri. Bernska konvencija (podpisana in ratificirana 1999) je konvencija o ohranjanju prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov. Njen 6. člen prepoveduje vznemirjanje prostoživečih živali v času razmnoževanja in vodenja mladičev, posebej to velja za prezimovališča in težke zimske razmere.

Zakon o Triglavskem narodnem parku na celotnem območju parka prepoveduje uporabo zračnih plovil razen za potrebe rednih dejavnosti (oskrbo objektov v visokogorju, oskrbo meteorološke službe, pripravo raziskovalnih in dokumentarnih gradiv) ter za reševalne namene, uporabo vojaških zračnih plovil v izjemnih razmerah in aerosnemanja v okviru geodetskih del. Na tej osnovi je v TNP prepovedano in kaznivo vsako komercialno prevažanje potnikov, kar velja tudi za helikoptersko smučanje.

Enotno proti helikopterjem

Gorski ekosistemi v Sloveniji so vse bolj ogroženi tudi zaradi turizma in prostočasnih dejavnosti. Mednje brez dvoma sodi helikoptersko smučanje. Iz do sedaj zapsanega je jasno razvidno, da je tako smučanje problematično predvsem za živalske vrste. Gre za vrste in njihova bivališča, ki so v gorskem svetu posebej občutljivi ter predstavljajo krhke in ogrožene ekosisteme. Vsaka dodatna obremenitev lahko vodi v poškodovanost, uničenje ali celo izginotje vrste. Hrup zračnih plovil v gorskem svetu pomeni veliko obremenitev tudi za ljudi, ki v gore prihajajo zaradi fizične in duhovne sprostitve, namesto tišine in miru pa se srečujejo z neprestanim ropotom letalskih in helikopterskih motorjev.

Razen naravovarstvenih problemov in obremenitev za ljudi pa je prisotno in ne nepomembno vprašanje gorniške etike. Omenjen je bil tudi problem nesreč. Morda helikoptersko smučanje v Sloveniji ta trenutek ni velik problem, lahko pa ob razvoju tehnike, zasebnih podjetniških interesov in ob želji po avanturi to prav kmalu postane. Zato je prav, da se »gorniška srenja« zdrži in enotno nastopi proti helikopterskemu smučanju. ●

Besedilo je prirejeno po predstavitvi, ki jo je imel avtor 11. maja 2002, ko je bila v času 1. festivala gorniškega filma na Bledu tudi skupščina združenja Mountain Wilderness in na njej tiskovna konferenca, na kateri so opozorili na nekatere posege in dejavnosti, ki ogrožajo in obremenjujejo gorski svet.

Helikopter je odložil smučarje

Bukev

Janez Medvešek

Hej, ti bukev skuštrana,
kaj se je zgodilo s tabo,
nisi za nobeno rabo,
hej, ti bukev skuštrana!

Kot da z vragom si plesala,
nad prepadom si obstala,
veje zmršene so, zvite,
kot od deklic malih kite ...

Vem, kaj se dogaja s tabo,
pride veter in te vzame,
skuštra veje, s tabo pleše,
skoraj, da te s sabo nese,
te pohabi, zvija, lomi,
potlej nad prepadom goni
še oblake in meglice,
jih preganja iz ravnice,
se zdivja kot mladec pravi,
dokler sonce ga ne ustavi ...

Hej, ti bukev skuštrana,
zmršena in pa vsa zvita,
ko bi vsaj – lahko
mu ušla!

Naša dekleta odlično

Tekma za svetovni pokal v športnem plezanju Kranj '02

Besedilo in fotografije: Boris Strmšek

Kot že pred nekaj leti je tudi letos Tomo Česen s svojo številno ekipo odlično pripravil tekmo za svetovni pokal na plezalni steni v kranjski dvorani Zlato polje. Dobra organizacija in vzdušje, še posebej na nedeljskem finalu, ko je bila dvorana nabito polna, sta verjetno tudi nekoliko pripomogla k temu, da smo lahko med najboljšimi gledali kar tri slovenske nastope, vse tri v ženski konkurenci. Fantje so sicer prav tako nastopili dobro, vendar pa v zares močni konkurenci Matej Sova in Klemen Bečan nista prišla dalje kot do polfinala.

Kot prva so nastopila v finalu dekleta. Že nastop prve med finalistkami, Natalije Gros, je dal vedeti, da bo to dober dan za našo reprezentanco, saj je plezanje končala malo pod vrhom smeri. Takoj za njo je plezala Maja Vidmar in padla le malo nižje. Naši dekleti je nato presegla le najboljša v svetovnem pokalu Muriel Sarkany, ki je suvereno splezala do vrha in odnesla zmago in seveda letošnji svetovni pokal. Sandrine Levet je končala nastop na enaki višini kot Vidmarjeva, vendar je imela boljši rezultat iz polfinala, zato je naša mlada plezalka na koncu zasedla četrto mesto, za njo pa je bila uvrščena Martina Čufar, tako da smo imeli Slovenci kar tri tekmovalke med prvimi petimi, kar je izreden uspeh in obenem kaže, da imamo izredno homogeno reprezentanco.

Moški finale je nato minil v izredno atraktivnih nastopih, saj so se postavljalci smeri še posebej potrudili za zaključek svetovnega pokala. Tekmovalne smeri so pripravili Švicar Simon Wandeler, Aljoša Grom, Tomo Česen in Nejc Česen. Spet je samo zmagovalec dosegel vrh stene, to je uspelo Špancu Puigblanqueju, za katerega je to prva zma-

ga v svetovnem pokalu in je letos prvi, ki je odnesel prvo mesto Francozu Chabotu, skupnemu zmagovalcu svetovnega pokala. Izredno dobro je nastopil tudi Ukrajinec Kazbekov, ki je bil že blizu vrha, vendar se je nato moral zadovoljiti s tretjim mestom. Eden najboljših in drugi v skupnem seštevku svetovnega pokala ter vodilni iz polfinala Čeh Mrazek je sicer priplezal tik pod vrh, vendar ga je prepozno vpenjanje vrvi na sredi smeri stalo drugega mesta in je v finalu zasedel le deveto mesto.

Na razglasitvi najboljših po tekmi sta skupna zmagovalca svetovnega pokala Sarkanyjeva in Chabot prejela prelepe steklene skulpture italijanskega umetnika Antonia Segusa, ki jih je izdelal posebej za to priložnost.

Rezultati:

Ženske: 1. Muriel Sarkany (Belgija), 2. Natalija Gros (Slovenija), 3. Sandrine Levet (Francija), 4. Maja Vidmar, 5. Martina Čufar (obe Slovenija), 6. Emilie Pouget (Francija), 7. Angela Eiter (Avstrija), 8. Damaris Knorr (Nemčija)

Moški: 1. Ramon Julian Puigblanque (Španija), 2. Alexandre Chabot (Francija), 3. Serik Kazbekov (Ukrajina), 4. Francois Petit (Francija), 5. Christian Bindhammer (Nemčija), 6. Gerome Pouvreau (Francija), 7. Donato Lella (Italija), 8. Eduard Marin Garcia (Španija), 9. Tomaš Mrazek (Češka)

Svetovni pokal – končni rezultati:

Ženske: 1. Sarkany (Belgija), 2. Levet (Franci-

ja), 3. Čufar, 4. Gros (obe Slovenija) ... 9. Maja Vidmar, 14. Katja Vidmar, 33. Lucija Franko (vse Slovenija)

Moški: 1. Chabot (Francija), 2. Mrazek (Češka), 3. Pouvreau (Francija) ... 15. Sova, 36. Tomaž Valjavec, 59. Bečan (vsi Slovenija)

Po tekmi so naše plezalke in plezalci izjavili:

Maja Vidmar: »Zelo sem zadovoljna z letošnjo sezono, še posebej na svetovnih pokalih, kjer mi je trikrat uspelo priti v finale. Še posebej me veseli dober nastop pred domačo publiko. Zdajle pride na vrsto počitek, nato pa se že pričnejo treningi za naslednjo sezono. V njej si želim še več uvrstitev v finale. Na začetku leta bom poskušala kar dosti plezati v skali, predvsem na pogled, saj je to zelo pomembno tudi za tekme. V reprezentanci nam zelo pomaga, da imamo plezalko, kot je Martina Čufar, ki mi je tudi vzor. Še pred enim letom smo videle, koliko je ona boljša, sedaj pa smo spoznale, da se tudi njo da premagati in mi je to še dodatna motivacija.

Naboljše tri v ženski konkurenci

Mogoče tudi fantom manjka kakšen plezalec, kot je Martina Čufar, da bi jih še bolj motiviral. Sicer pa mi plezanje vzame ves čas poleg šole. Ko imam počitek, tečem, za kaj drugega pa ni več časa.«

Martina Čufar: »Letošnja sezona mi bo ostala v lepem spominu predvsem po zmagi na mastru v Serre Chevalieru, to je še zmeraj moj vrhunec, pa v malo slabšem spominu zaradi manjših poškodb, ki so mi onemogočale normalen trening od tekme do tekme. Bilo je toliko več tekem in se nisem mogla pripraviti, kot bi hotela. Za Kranj sem se uspela pripraviti dobro kljub poškodbam, te dni sem imela dober občutek. Včeraj je bil naporen dan in sem se zjutraj zbudila s kar utrujenimi rokami, vendar sem nato cel dan skrbela zanje, da sem imela pred tekmo spet dober občutek, in sem vesela, da sem odplezala, kakor znam. Imela sem še dovolj moči za kaj več, vendar pa sem tudi z doseženim zadovoljna, še posebej zato, ker sem spet na stopničkih v skupnem seštevku. In zelo sem vesela, da je Natalija odplezala, kakor zna, saj je včeraj rekla, da ni bila sproščena. Vedela sem, da če ima dobro glavo, lahko tudi zmagaja.«

Čemu bi pripisala dobre rezultate celotne ženske ekipe v zadnjem času?

»Ja, ne vem, z Natalijo treniram skupaj, z Majo in Katjo ne, vendar pa mislim, da sta obe zelo zagnani in sem jim mogoče reš tudi jaz dala nekaj motivacije s svojimi rezultati. Že na državnem prvenstvu so videle, kaj je svetovni vrh. Zanje je v redu, da dobijo motivacijo, zame pa tudi, da imam doma takšno močno konkurenco. Sploh se ne čutim obremenjene s tem, temveč se mi zdi v redu, da je enkrat ena boljša, drugič pa spet druga, s tem se samo vzpodbujamo za še boljše rezultate. Z Natalijo greva še na en master, zato se moram dobro spočiti, nato pa si moram vzeti več dopusta kot lansko leto, da se vse male poškodbe zacelijo. Zelo bi si želela še letos splezati kakšno 8b ali 8b+ v skali, vendar je to odvisno od mojega telesa, če bom preveč utrujena, bodo smeri pač počakale. In diplomsko nalogo moram dokončati.«

Matej Sova: »Letos sem s sezono zadovoljen, ker je bila veliko boljša kot lanska. Pokazal sem konstantno formo in na vsaki tekmi svetovnega pokala dobil točke, razen enkrat sem se povsod

Prvo uvrščeni v moški konkurenci

uvrstil v polfinale. Sicer sem si želel finale, dvakrat sem bil enajsti in mi je le malo manjkalo. Upal sem, da bi se dalo pred domačim občinstvom, vendar sem v polfinalu naredil večjo napako in ni šlo. Zadovoljen sem zaradi konstantnih rezultatov in sem dokazal, da se lahko približam tudi vrhu svetovnega pokala. Po zaključni tekmi državnega prvenstva bo zame sezone konec, verjetno si bom vzel tri tedne ali en mesec počitka, potem pa že sledijo priprave za naslednjo sezono. Zimsko obdobje je zelo pomembno, da si pridobiš moč, ki jo potrebuješ za celo sezono. Naslednje leto postanem absolvent in bom imel več časa, zato sem se odločil, da se resno posvetim športnemu plezanju in poskušam priti tudi v vrh svetovnega pokala. Poskusil bom čim več potovati in plezati v skali ter resno zastaviti treninge. Zase vem, da mi manjka še nekaj psihološke pripravljenosti, včasih sem zelo živčen in delam napake, popusti mi koncentracija, pa malo več moram plezati v skali na pogled, kar je pomembno za tekme. Letos sem preplezal

najtežjo smer v Sloveniji (Krapan – 8c+/9a v Mišji peči, op. p.), prvi sem jo ponovil za Juretom Golobom, za drugo leto pa imam že svojo smer. Na začetku leta sem jo pripravil, vendar letos ni bilo časa zaradi tekmovanj, da bi jo preplezal. Kolikor sem jo poskusil do sedaj, bo zagotovo ena najtežjih, če ne celo najtežja v Sloveniji. Čaka pa še nekaj zanimivih projektov, smeri ne bo zmanjkalo.«

Katja Vidmar: »Po koncu tekmovalne sezone imam v načrtu predvsem počitek, potem pa pridejo že treningi za naslednjo sezono. Upam, da bomo čim več plezali v skali, ker imam to rada. Seveda je vse odvisno od časa, tudi zaradi šolskih obveznosti. V reprezentanci se imamo dobro, super je, ker smo tako močna ekipa. Martina je bila vedno pred nami, vsem nam je bila vzor in zdaj smo se ji nekako približali. Seveda s tem ne mislim, da smo enako dobre kakor ona, vendar pa je čisto drugačen občutek, ko se zavedam, da sem jaz tudi marsičesa sposobna in lahko plezam tudi tako dobro kot ostale. Plezanje mi vzame veliko časa in nimam drugih hobijev. Vse, kar delam, poleg šole seveda, tudi počitek, nekako podredim temu. Rada bi preplezala smer z oceno 8b, vendar pa mislim, da je letos že malo prepozno. Na začetku leta sem veliko plezala v skali, v jeseni pa zaradi tekmovanj skoraj nič. Za to mi je malo žal, vendar pa se bom naslednje leto ukvarjala s tem, pa tudi na pogled v skali bi rada preplezala kakšno smer z oceno 7c+, sedaj sem največ 7c. Skratka, da bi stopila stopničko višje.«

Tomáš Mrazek v tekmovalni smeri

Naša smer

Po grapah nad Robanovo planino

Smer Palouz–Tschada v vzhodni steni Ojstrice

Besedilo
in Fotografiji:
Boris Strmšek

Glede na to, da je izšel nov vodnik za Robanov kot, čas pa ni več primeren za obisk kakšnega Križevnika (mmm, to pride na vrsto pozno spomladi), bi že bil čas, da se nekoliko lotimo snežnih smeri. Pa ne takšnih, kjer je v kakšnih gladkih, navpičnih ploščah nalepljenih nekaj kepic snega, temveč se bomo odpravili kar v pravo grapo, ki ni preveč strma in ne vsebuje nobenega »drytoolinga«. Ampak – nikar ne podcenjujte ture! Se kar vleče, od kočice na Robanovi planini je do vrha Ojstrice (2350 m) točno 1460 višinskih metrov, potem pa je treba seveda še nazaj navzdol, zato ne hodite na turo brez svetilke. In predvsem krenite zgodaj zjutraj, kar se mi zdi, da je novodobnim gornikom največja kazen. Ja, ko pa se je tako »Fajn« stiskati pod toplo odejo v zgodnjem zimskem jutru!

Do Robanove planine bo treba kar peš, svoj kup pločevine bomo pustili pri Robanovi kmetiji na začetku doline. Kakšno uro in pol traja hoja, odvisno od razmer, od Robanove planine do grape pa bo še kakšno uro. Uradna ocena smeri je III, vendar pa nam to pozimi ne pove skoraj ničesar. Tudi v nobenem od vodnikov, niti v najnovejšem, ne boste našli kakšnega podatka o nakloninah, čeprav je smer zanimiva le pozimi, poleti je to bolj »šoder«. Da ne boste preveč v skrbeh, največja naklonina je okoli 65 stopinj, v najzanimivejših delih grape se giblje med 40 in 55 stopinjami, ostalo je precej položno. Okoli 700 višinskih metrov smeri vas pripelje na Kopinškovo pot, po njej pa je do vrha še okoli 250 višinskih metrov. Za lažjo orientacijo bosta koristna vodnik Robanov kot (PZS, 2002) in zemljevid Grintovci 1:25.000.

Nemška smer

Konec 19. in na začetku 20. stoletja so bili po naših gorah izredno aktivni Nemci, ki so kot prvi preplezali tudi marsikatero steno in smer. Med njimi sta bila tudi Maks Palouz in Klodvig Tschada, ki sta nekje sredi leta 1911 preplezala izrazito grapo v

vzhodni steni. Edini zabeleženi vzpon pred tem je bil po grapi na Škrbino in po severovzhodnem grebenu leta 1907, vendar ni povsem jasno, ali so plezali tudi po zgornjem delu. Tschada, ki je bil iz Celja, je bil nekoliko drugačen od večine takratnih Nemcev in mu je bolj šlo za gorniške podvige kakor pa za ponemčevanje naših gora, za kar si je prizadevala večina. In rezultat so nekatere kar znamenite smeri, med katerimi je izredno plezana smer v Turški gori (II, 300 m), ki jo je plezal sam leta 1912, leto poprej pa je skupaj s Palouzem preplezal tudi smer v desnem delu Planjave (IV/III, 1000 m).

Prav zanimivo bi bilo videti, s kakšno opremo so takrat plezali, čeprav je bil vzpon verjetno opravljen, ko ni bilo kaj dosti snega. S primerno (zimsko) opremo je vzpon verjetno enostavnejši kakor v poletnem času, seveda pa je vse odvisno od razmer. Že v spodnjem položnem delu lahko naletimo na led, srednji del pa se ponaša z nekoliko večjo naklonino (65 stopinj), predvsem tam, kjer pridemo do skalne stene in nas pričaka nekakšna votlina. Pravo mesto za malico in počitek. Od tam nato prečkamo proti levi, da pridemo v nekakšen kotel, in po njem navzgor. Nato strmina spet naraste, grapa pa se razdeli na dva dela. Oba prehoda sta nekoliko »zabavna«, najbolje je izbrati levi žleb, kjer se nad nas prevesi skalna stena in skoraj dobimo občutek, da lezemo skozi nekakšen rov. Nad tem, nekoliko ožjim delom se grapa spet razširi, vendar pa zgoraj zapre. Poiščemo najugodnejšo linijo proti desni navzgor in okoli 200 metrov plezamo po pobočju z naklonino 50 stopinj. Ker nismo več v grapi, se počutimo izpostavljeni, saj je teren odprt, in zaradi enakomerne strmine nas počasi »navija« v meča. Na vrhu dosežemo greben in mogoče gleda izpod snega celo kakšna jeklenica, saj smo dosegli Kopinškovo pot, prav na to mesto pa poleti priplezamo po ojstriški klasiki – Herletovi smeri. A naša tura še zdaleč ni končana.

Ojstrica nad Robanovim kotom

Proti dolini čez vrh Ojstrice

Lahko se odločimo za sestop po Kopinškovi poti, a za prave alpiniste ni ture brez vrha. Teh 250 metrov bomo že še pripravskali, če nas je kaj v hlačah! In tako se po ozkem razu odpravimo do strme stopnje, ki je opremljena z jeklenicami. Malo skal, ledu in snega, a ne bo nam hudega, če smo vsaj ma-

lo poskočni. Na vrhu te stopnje dosežemo snežišče pod vršnim delom Ojstrice, ki ga prečimo proti levi. Tukaj le previdno, saj nas lahko kakšen zdrs zapelje na ogled severne stene Ojstrice v vsej njeni višini. Kopinškova pot preči vršni del proti desni in nato okoli roba ter navzgor proti vrhu. To pot si lahko nekoliko skrajšamo, če na sredi uberemo bližnjico. Krenemo naravnost navzgor, kjer vodi proti vrhu ožji žleb, ki pa se razcepi na dva dela, in eden nas pripelje na vzhodni vrh Ojstrice, drugi pa na glavnega. Izbira je naša.

Sestop z vrha v Robanov kot je seveda najugodnejši po vzhodnem grebenu proti Molički peči oziroma Molički planini, kjer so ostanki stare Kocbekove kočice in obnovljena kapelica sv. Cirila in Metoda. Od tukaj lahko krenemo v dolino po dveh variantah – po planinski poti, ki je pozimi slabo vidna in zahtevna, ali po Kocbekovi grapi, v kateri so naklonine nekje do 40 stopinj. 400-meterska grapa ima poletni oceno III/II, a ni kakšne posebne gneče. Vendar pa bodimo pri sestopu v temi pazljivi, saj se lahko hitro zaplezamo. Držati se je treba nekoliko levo (proti Ojstrici). Midva sva pač imela to srečo, da sva plezala navzdol skozi zelo strme žlebove in celo led, tam do dobrih 70 stopinj. Bilo je zanimivo, že zaradi kletvic. Tisti, ki so bili tam pred nama podnevi, tega niso srečali. Sami so si krivi. ●

V Kranju še mladinci

Teden dni po zaključni tekmi svetovnega pokala v Kranju smo lahko na isti steni spremljali še zaključek evropskega mladinskega pokala. Čez 100 tekmovalcev iz 13 držav je nastopilo v treh starostnih kategorijah, naši »pajki« pa so bili spet zelo uspešni in so se v vseh kategorijah uvrstili v Finale. To je še posebej pomembno, saj so nastopili tudi plezalci, ki se

uvrščajo v Finale na svetovnem pokalu. Dekleta so bila zelo uspešna, saj sta Maja Vidmar pri kadetinjah in Ana Kosmač pri starejših deklicah zmagali, pri mladinkah pa sta se Katja Vidmar in Lučka Franko uvrstili na drugo oziroma tretje mesto. V skupnem seštevku evropskega mladinskega pokala je Slovenija osvojila eno prvo mesto – to je uspelo Katji Vidmar pri mladinkah. Njena sestra Maja je zasedla tretje mesto pri kadetinjah, čeprav se je udeležila le dveh tekem. B. S.

Preplezan prvi letošnji slap

Ledne razmere letos še niso primerne za plezanje, vseeno pa je bil že novembra preplezan prvi slap. Jasna in Andrej Pečjak sta pod Rjavino splezala 40 m dolg slap (Wi 4), ki je bil verjetno letos prvič narejen. Nahaja se levo od poti iz Kota proti Staničevemu domu v vogalu skalnega skoka (Beli kamen) in severne stene Rjavine na približno 1900 m nadmorske višine. Imenovala sta ga Zdenkin slap. V. H.

Dekle v previsih

18-letna Škofjeločanka Natalija Gros pleza vse višje in težje

Besedilo in Fotografije: Boris Strmšek

Le kaj je lepšega, kot se dokazati pred domačo publiko? In prav to je na letošnji tekmi za svetovni pokal v Kranju uspelo Nataliji Gros, ki je po letošnjem tretjem mestu na tekmi v Bolzanu tokrat stopila še stopničko višje. A če pogledamo statistiko njenih uspehov v zadnjem času, lahko pričakujemo v prihodnosti, da bo stopila še višje oziroma najvišje, vendar pa je to seveda treba prepustiti času. Razveseljuje predvsem to, da imamo sedaj v Sloveniji poleg Martine ČuFar še nekaj plezalk, ki posegajo v svetovni vrh, kar daje še večji zagon tistim, ki prihajajo za njimi. Zgledi vlečejo in prav Martina ČuFar, ki je bila vselej tudi vzornica Nataliji, v zadnjem času pa precej trenirata skupaj, je eden od poglobitnih vzrokov, da smo dobili eno najmočnejših ekip v ženskem svetovnem pokalu športnega plezanja. In kar nenadoma se vsi sprašujejo, kdo je Natalija Gros, kdo je dekle, ki se v zadnjem času pojavlja na Fotografijah v mnogih slovenskih časopisih in revijah.

18-letna dijakinja škofjeloške gimnazije, kjer si je izbrala jezikoslovno smer, je pravzaprav izredno uspešna športnica, saj se s takšnimi uspehi lahko pohvalijo le redkokateri športniki v Sloveniji. Letos je dosegla že svoj tretji naslov mladinske svetovne prvakinja, dvakrat je bila na mladinskih svetovnih prvenstvih druga, v članski konkurenci pa je že od svojega prvega nastopa lani v Chamonixu vselej med najboljšimi in se v zadnjem letu standardno uvršča v Finale na tekmah svetovnega pokala, kjer nastopi vselej osem najboljših. Sicer pa je že v svojem uvodnem nastopu v članski konkurenci zasedla 5. mesto, kar je bi-

Natalija Gros in Martina ČuFar

lo prvovrstno presenečenje. Na letošnjih mednarodnih tekmah sploh ni zasedla slabšega mesta od petega, še posebej veliko ima nehvaležnih 4. mest, a vse to dokazuje, da je trdno v svetovnem vrhu. Tako je bila tudi na vseh treh letošnjih masters tekmah (Bruselj, Arco in Serre Chevalier) četrta, a čaka jo še zadnja masters tekma na Kitajskem, kamor odhajata skupaj z njeno prijateljico, soplezalko in sotekmovalko Martino ČuFar. Sicer pa pravi, da si že kar želi počitka in sprostitve po naporni sezoni. Letos je bila uspešna tudi pri plezanju v skali.

»Letos sem se nekoliko več posvečala plezanju v skali, kar je tudi eden od razlogov za moj napredek. Med poletnimi počitnicami sva z Martino mesec dni plezali v Franciji. In letošnjo sezono lahko ocenim kot zelo dobro,« je povedala plezalka, za katero sta letos že dva vzpona na pogled z oceno 8a. Najprej smer Hoy me

Pred vstopom v smer

voy v Franciji, nato pa ji je uspel tovrstni vzpon še v smeri Giljotina v Mišji peči. Predvsem plezanje na pogled je odlična priprava za tekme in tukaj ima Natalija že lepo zbirko odličnih vzponov. Sicer pa je njena najtežja preplezana smer do sedaj Veper lady v Ospu z oceno 8b, tam je splezala tudi Fantastic voyage – 8a, pa Ecosistem – 8a v Bohinjski Beli, v Ertu v Italiji je bila uspešna v Pole position – 8a+, v Mišji peči je pred kratkim v drugem poskusu preplezala Iglu – 8a in še bi lahko naštevali.

Kaj te je sploh pripeljalo med plezalce oziroma plezalko?

»V bistvu ni bilo nobenega posebnega razloga, le to, da sta starša želela, da ne bi bila prepuščena ulici. Zato sta me vpisala na tečaj športnega plezanja v Škofji Loki. Drugače pa se pred tem nobeden od njiju ni nikoli ukvarjal s plezanjem ali s čim podobnim. Mami je prej trenirala le smučanje.«

In šestletna je pričela razkazovati svoj talent za šport, ki jo je popolnoma zasvojil. Ob šoli je največ časa pričela preživljati na umetni plezalni steni, pričela so se tekmovanja, uspehi, reprezentanca ... A še vedno je vzorna v šoli, ne spi na lovorikah in ves čas se trudi na vseh področjih, lahko bi rekli, da se ne »špara«.

Kje pa najraje plezaš? Katera plezališča so ti všeč?

»Pri nas najraje plezam v Ospu in pa na Gorenjskem, v Bitnjah in pa Bohinjski Beli. Najraje se seveda plezam v skali, drugače pa so mi všeč tudi Francoska plezališča, a priznam, da je bil moj obisk doslej le kapljica v morje.«

Kakšen tip skale in smeri ti najbolj ustreza?

»Glede same strukture skale sem plezala doslej le v apnencu, drugače pa mi leži previsni tip stene ter skala, kot je v Ospu. Najraje pa imam čim daljše športnoplezalne smeri, kjer se od začetka do konca primerno stopnjujejo težave. Nekega dne pa bi se želela naučiti plezanja počí v granitu.«

Si že plezala kdaj v visokih stenah, dolge smeri v gorah?

»V hribih še nisem plezala niti ne hodim v hribe. Rada pa plezam dolge smeri v Paklenici, v Aniča kuku.«

Kako pa pokrivaš stroške plezalskih potovanj? Imaš kakšne sponzorje?

»Večino potnih stroškov pokrijeta Planinska zveza Slovenije ter moj klub – AO Kranj. Imam pa tudi sponzorje, in sicer Maya Maya, Pro Montana in Bolle.«

Običajen delovni dan?

»Prične se zgodaj, saj imam šolo ob 7 in 20 minut, tam preživim dopoldan. Ko pridem domov, nekaj pojem in se odpravim na trening, kar je v povprečju petkrat na teden po tri do štiri ure. Najprej vaje za raztezanje, nadaljujem z lahkim ogrevanjem, plezanjem. Ogrevam se toliko časa, da se čutim sposobno preplezati najtežji problem. Trening priredim počutju ter obdobju, v katerem sem. Pred tekma-

mi so smeri na treningu daljše in bolj podobne tekmovalnim. Trening zaključim z rahlim raztezanjem, razplezavanjem in masažo rok. Zvečer je najtežji del dneva – učim se običajno do

pol enajste. In spanje ob enajstih. Poleg plezanja in šole ne počnem nič posebnega, malo tečem, tudi plešem, pa Fant, prijateljice ...»

Natalija Gros elegantno premaguje težave v smeri Iglu (8a) v Mišji peči.

In kakšno glasbo posluša Natalija Gros, katere knjige bere ...?

»Rada poslušam vse vrste glasbe, od Enye pa do U2. Le kak metal in pa alternativa in podobne zvrsti mi niso všeč. Rada pa imam tudi Vanesso Mae, kot je bilo mogoče opaziti na tekmi v Kranju. Knjige zelo malo berem, ker nimam časa. Če pa že, so to knjige za obvezno čtivo v šoli. Filmi – rada gledam vse vrste, le znanstvene Fantastike ne maram.«

Ja, res, saj je rada trdno na tleh oziroma na trdnih oprimkih, ki so za mnoge kar premajhni. Njena vzornica je bila vselej Martina Čufar, s katero sta sedaj tekmici, a obenem prijateljici. Pravi pa, da je ena najboljših plezalk zanjo še vedno Lynn Hill, ki je zmagovala tudi na nekdanjih rock mastersih v Kranju. Kakor je takrat Natalija hodila občudovat slovita plezalska imena, tako sedaj hodijo ljudje občudovat njo in njene tekmice. In sedaj je šele na pragu pravih plezalskih uspehov, če bo tako vztrajna in neutrudna še naprej. ●

Akcija odseka

Na občnem zboru alpinističnega odseka je bilo v poročilu napisano tudi o uspehih znanega alpinista Klemena. Ker je nekdo nekaj pripomnil, je šel načelnik preverjat v zapisnik in je v šali dodal, da bi moral povedati tudi to, da je Klemen dobil hčerko, ker je tako zapisano v enem od zapisnikov sestankov AO. Pa se je pritožil Matej: »To pa ni prav. Tudi jaz sem dobil otroka, pa to ni nikjer zapisano. Nisem vedel, da je tudi to akcija odseka.«

»Tvoja verjetno že ni bila!«

Bojan Pollak

Nihče ni nedolžen?

Tudi na sestankih alpinističnega odseka je med glasovanjem o določeni zadevi običajno preštevanje glasov: »Kdo je za?«

»Dvajset.«

»Kdo je proti?«

»Eden.«

»Se je kdo vzdržal?«

A še preden je lahko predsedujoči začel šteti dvignjene roke, je Klemen povedal svoj komentar:

»Nobeden, vsi so ...! Saj se nismo zaozlobili vzdržnosti!«

Bojan Pollak

Nova podoba, stari spodrsljaji uredništva PV

Odmev na objavo prispevka
Greiben Loške stene v PV 10/2002

Novi uredniški odbor Planinskega vestnika, ki se je svojega dela lotil s precejšnje zagnanostjo (in na nekaterih področjih tudi precej uspešno), je že večkrat pozval bralce k sooblikovanju naše najstarejše planinske revije. Bralci pišemo v Planinski vestnik iz različnih vzgibov. Sam nisem najbolj več literarnega pisanja, zato želim s pisanjem navadno zaokrožiti serijo uspešnih popotniških in drugačnih Fotografij in jim s tem dati neko celoto. Ne nazadnje sem kot ljubiteljski Fotograf že uveljavljen, saj sem našel potrditev na več kot 25 skupnih in samostojnih razstavah doma in v tujini z nekaj nagradami in pohvalami, sodeloval pa sem že pri Fotografski opremi kar nekaj kalendarjev, knjig in katalogov, med temi nekaj prav tako v tujini.

Ko sem prejel številko PV 7–8 z mojim člankom o divjem petelinu kot simbolu neokrnjene narave, sem požrl nemajhen cmok, saj nobena priložena Fotografija ni bila moja. Na žalost se takrat nisem oglasil ...

Pravo razočaranje pa me je pričakovalo v deseti številki PV, kjer so bile namesto mojih Fotografij v članku Igorja Škamperleta in mene priložene Fotografije sicer spoštovanega glavnega urednika PV Vladimira Habjana. Priložene Fotografije so bile že objavljene v vodniku Manj znane poti slovenskih gora (založba Sidarta, 1999, str. 168 in 172), s čimer je sam kršil uredniško politiko PV, zapisano v koloFonu, »da PV objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje«. Povrh vsega se Fotografije nanašajo na ostale gore iz grebena Loške stene, ki jih v članku z Igorjem ne opisujeva. Čar Fotografije je namreč prav v tem, da vsebinsko, estetsko in dokumentarno dopolnjujejo nek članek (ali obra-

tno), zato je tako početje neskladno že z Zakonom o avtorskih in sorodstvenih pravicah (Uradni list RS, št. 120-01/94). Uredništvo se je sicer v koloFonu zaščitilo s stavkom, »da si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarodenih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi«, vendar to ne velja za spreminjanje vsebine oziroma zamenjavo slikovnih prilog. In če govorimo o vsebini: ne vem, kako si uredniški odbor predstavlja divjega petelina kot ponosen simbol neokrnjene narave ob Fotografiji divjega petelina, slikanega v zadnjico? Ali pa samotne, le redko obiskane poti nad Loško Koritnico, opisane v prejšnji številki, ob Fotografiji s skupino osmih planincev, verjetno Habjanovih »klientov«, ki bodo morda naslednjic tja pripeljali svoje prijatelje, družine?

Na tak način gotovo ne mislim več sodelovati pri soustvarjanju vsebine PV! Prepričan sem se, da so bili podobno razočarani še nekateri drugi avtorji prispevkov. Dolgoročno taka uredniška politika nikakor ne zagotavlja pestrosti sicer lepo obarvanega novega PV. Prepričan sem, da bo že ob mojem pisanju glavni urednik ponudil nekaj »tehtnih« razlogov za to, morda v tehničnih pomanjkljivostih Fotografij, pomanjkanju časa ali čem podobnem (uredništvo vsake revije ima pač zadnjo besedo). Ali je res vzrok samo »profesionalni« pristop nove uredniške politike? Ko sem pred nekaj dnevi po pošti dobil vrnjene svoje Fotografije na zgoščenki (med petimi priloženimi bi se lahko izbralo vsaj kakšno atraktivnejšo, kot so bile objavljene) z obvestilom, da naj v primeru objave Fotografij v PV pošljem svoj tekoči račun (zanimivo, za avtorske pravice samega članka to ne velja!), sem omenjena dva Planinska vestnika s »svojima« člankoma potisnil globoko pod stare letnike, ki jih je sicer brez pretiranega blišča, a s posebnim občutkom ustvarjal urednik Tine Orel ...

Edo Kozorog

Žal nam je, kadar prejmemo tako pismo, saj nas seveda prizadene, če kdo porine Planinski vestnik na dno kupa. Še zlasti seveda, če so očitki upravičeni. Tokrat je z očitkom o objavi dveh že drugje objavljenih slik žal tako. Pri postavljanju številke smo poiskali Fotografije v arhivu in spregledali, da so bile že objavljene. Sedaj se lahko zgolj potrudimo, da se kaj takega več ne ponovi.

Presoja o primernosti slik za objavo pa si resnično želimo zadržati kot del uredniške politike. Avtorjeve se nam tokrat žal niso zdele vsebinsko niti tehnično primerne, zato smo poiskali druge. Na žalost pa smo si v časovni stiski pred izidom prevečkrat pomagali kar s slikami urednikov, česar se bomo skušali v bodoče izogibati.

Mnenje o tem, koliko ljudi sme biti na sliki pod Loško steno, je seveda stvar vsakega posameznika. Mi smo revija za planince, zato si želimo njim pomagati obiskovati gore.

Honorar pa seveda gre tudi avtorjem besedil. Fotografom pač vrnemo slike s standardnim dopisom, ki ga je prejel tudi gospod Kozorog. Avtorjem besedil pa do sedaj sploh nismo pisali, le v računovodstvu PZS smo dali nalogo za izplačilo (tudi za gospoda Kozoroga). V bodoče bomo pazili, da bomo avtorjem, ki so poslali slike in besedilo, poslali drugačno pismo, v katerem bo omenjen tudi honorar za besedilo.

O tisti sliki divjega petelina v poletni številki pa naj presodijo bralci sami. Nam se zdi ena najboljših objavljenih slik v tem letniku, pa čeprav je slikan v zadnjico!

Uredništvo PV

Prostovoljstvo na Šentiljski poti – in drugod

Srečko Najmajster, avtor Vodnika po Šentiljski poti, ki smo ga na kratko predstavili pri Literaturi v oktobrski številki PV, nam je

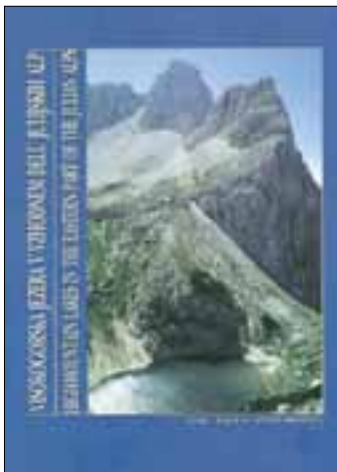

poslal obsežno pismo. Če na kratko povzamemo, se avtor ne strinja z oceno svojega vodnička, saj je ob vsem prostovoljnem delu, ki ga je vložil v Šentiljsko pot in vodniček po nje, po njegovem mnenju naredil veliko delo. In tu moram kot avtor ocene popolnoma soglašati z njim. Namreč, prostovoljnega dela je danes silno malo in tisti redki posamezniki, ki se ga še lotijo, potem doživijo še kritiko. Moja ocena pa ni bila toliko kritika kot enostavno mnenje, da je škoda, da ob vseh naporih na koncu zmanjka denarja ali pa prostovoljcev, da bi izdelku dali končno podobo, pentljičo v podobi lektorskega in oblikovnega pregleda. Ob pisanju svoje ocene nisem vedel, da je bilo to vse prostovoljno. Ne glede na to pa mislim, da se oba strinjava, da je škoda, ker je v celotni zgodbi en prostovoljec pač »zmanjkal«. Na tem mestu napako popravljam in čestitam Srečku Najmajstru in PD Paloma Sladki vrh za vloženo prostovoljno delo. Strinjam se, da taka oblika dela le preveč izumira, saj je včasih potreben le majhen vložek posameznika za velik učinek – le takih posameznikov mora biti več. Avtorju vodnička pa obljubljam, da se bom po njihovi poti vsekakor odpravil. (Marjan Brađeško)

Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp

Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp, uredil Anton Brancelj, Ljubljana, založba ZRC SA-ZU, 2002, 266 str.

Država Slovenija, vladne in nevladne organizacije, pa tudi Planinska zveza Slovenije v zadnjih letih veliko govorijo in pišejo o ohranjanju naše prvobitne narave, zanj pa tudi veliko storijo. Rodovitni ravninski deli na severovzhodu naše države so zaradi intenzivne pridelave hrane z umetnimi gnojili onesnaženi s pesticidi. Gorski svet pa zaradi velike popularizacije obisku

je vse preveč ljudi, ki puščajo tam mnogo nezaželenih stvari.

Tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, njen Znanstvenoraziskovalni center z Inštitutom za geografijo in Inštitutom za biologijo so pripravili in objavili že marsikatero študijo o naši naravni dediščini. Pred kratkim je izšla obsežna monografija z naslovom Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp. Zbornik je posvečen mednarodnemu letu gora, celotno besedilo pa je natisnjeno vzporedno v slovenskem in angleškem jeziku. S tem si izdajatelj želi približati védenje o naših prizadevanjih za čisto okolje tudi drugim v Evropi, kjer smo nekoč že bili in kjer želimo biti tudi v prihodnje. Knjiga je plod več kot desetletnih raziskav. Vsebuje 14 poglavij, ki jih je napisalo 18 avtorjev. Pri sedmih poglavjih je sodeloval dr. Anton Brancelj, ki je zbornik tudi uredil.

Knjiga je interdisciplinarna in skuša celovito predstaviti naša gorska jezera. Podaja njihov geografski opis in nastanek, hidrološke povezave med jezeri ter fizične in kemijske lastnosti jezerskih voda. Opisuje življenje v njih danes in spremembe, ki so jih jezera doživela v zadnjih stoletjih. Klimatske značilnosti so prikazane na lokalni ravni in vključujejo tudi spoznanja o spreminjanju obsega Triglavskega ledenika. Dogajanja v vi-

sokogorskem okolju se ohranjajo v jezerskih sedimentih, kjer poleg klimatskih sprememb lahko zasledujemo tudi posledice človekove dejavnosti na tem območju. Knjiga opozarja na problem onesnaževanja visokogorja, ki ima lokalne in prekomejne razsežnosti. Dotakne se tudi problema vnašanja tujerodnih vrst rib v ta jezera. Zaključuje s pregledom človekovega vpliva na tem območju.

Dokler ni človek začel posegati v ta svet, so živa bitja, živali in rastline, pa tudi mikroorganizmi, ohranjali medsebojno ravnovesje, ki se je s človekovim aktivnim prihodom porušilo. Odveč pa je strah, da so vse vode v Alpah »zastrupljene«. Avtorji knjige so nam zagotovili, da je voda v više ležečih jezerih, nad kočama pri Kriških in Triglavskih jezerih, še pitna.

Ciril Velkovrh

Za »Feratarje«

Bine Mlač, Varneje po feratah in Vodnik po dolomitskih feratah, PZS, 2002

Takoj ko sem v roke prijel ličen vodniček, primeren za vsak nahrbtnik, sem se vprašal: »Zakaj ne v dveh kosih?« Namreč. Že iz naslova je razvidno, da bi besedilo lahko izšlo v dveh ločenih zvezkih – prvič, lažje za nošnjo, drugič, prvi del uporaben vedno, drugi le v Dolomitih. Naj bo že kakorkoli, Bine Mlač s soavtorjema (Nado Mlač in Aleksandrom Čičerovim) nam v založbi PZS ponuja vse, kar je bilo kdaj zapisano v raznih planinskih solah, in nas poučuje, kako se lotiti tistih najzahtevnejših poti, ki jih še štejemo med »poti« – vse drugo je potem že pravo alpinistično plezanje. Avtor nam tako pove, kako začeti, kje dobiti potrebno znanje, kako organizirati obiske teh poti, kakšne sploh so, nekaj o varovalih, oprehi, strategiji in taktiki, varnostnih vidikih, navede pa tudi nekaj primerov takih poti.

Seveda pa preko sto strani pisanja tudi večjemu obiskovalcu go-

na na trenutke ponuja stvari, ki so morda malce prestrokovne, po drugi strani pa nas avtor ponekod poučuje o povsem osnovnih zadevah. Prepričan sem, da bi bilo mogoče vsebino bolje prilagoditi razmeram, ki obiskovalce pričakajo v alpskih navpičnicah, opremljenih z železjem. Namreč, osnove morajo biti nekemu, ki sploh razmišlja o odhodu na tako pot, že v krvi. Smernice, ki nam jih avtor ponuja, so zapisane na trenutke v nekoliko hudomušnem slogu, kar gotovo popestri branje, po drugi strani pa sta urejenost znotraj poglavij in zlasti smiselnost nekaterih mednaslovov vprašljivi, saj vsaj meni pri branju nista pomagali, prej nasprotno – nekako nisem začutil strukture. Tako je denimo poglavje o snegu pri Strategiji in taktiki, o stroških obiska Ferat pa avtor piše v Varnostnih vidikih.

Drugi del vodnička nas zares povede na pot – v dolomitske navpičnice, v naslednje skupine: ToFane, Monte Cristallo in Pomagagnon, Cadini di Misurina, Sekstenski Dolomiti, Sorapiss, Monte Pelmo, Civetta, Moiazza, Schiara, Catinaccio/Rosengarten in Brenta. Vsako skupino nam avtor na kratko tudi predstavi, pove, kako do tja pride, našteje koče in poti, doda pa še seznam zemljevidov, in, kar je no-

vost, nekaterih spletnih povezav. Dobra ideja! Opisanih je štiriinpetdeset Ferat – od informacije o parkirišču preko vseh potrebnih podatkov o potrebnem času do samega opisa poti. Vse poti so ponazorjene s skico, ponekod panoramsko, ponekod samo v »tlorisu«.

In za konec še nekaj – izraz Ferate se je očitno prijel, ne vem pa, ali mora tisti, ki se vzpenja po njih, res biti »Feratar«. Konec koncev pa se v navpičnici o tem ne bo nihče spraševal, tam bo imel vsakdo dovolj dela z napredovanjem, ravnotežjem, iskanjem poti ... In Mlačeva dva vodnička mu bosta v dobro oporo.

Marjan Bradeško

Mojstrova Slovenija

Moja Slovenija (Potomonografija), Fotografije Joca Žnidaršič, spremno besedilo Željko Kozinc. Ljubljana, Veduta AŽ, 2002.

Morda ste ljubiteljski Fotograf, morda se veliko potepate po slovenskih pokrajinah, morda vam je uspelo nekaj lepih posnetkov in morda si zato že domišljate, da imate dobre krajinske Fotografije, da ste dober krajinski Fotograf. Vsi, ki vam po glavi rojijo take misli, potrebujete nekaj, kar vas bo streznilo in postavilo na realna tla. Nič lažjega, le novo Potomonografijo Joca Žnidaršiča Moja Slovenija vzemite v roke. Če bo po prelistanju knjige kdo še vztrajal na svojih pozicijah, mu pač nikoli ne bo jasno, kaj je mojstrstvo. Kdor se le malo spozna na krajinsko Fotografijo, bo vedel, da ni mačji kašelj spraviti skupaj za celo knjigo Fotografij z vseh koncev Slovenije, in to ne povprečnih, posnetih ob katerikoli priliki, ampak Fotografij, ki so nastale v izjemnem svetlobnem trenutku, Fotografij, ki jih je v okvir časa in prostora ujelo oko mojstra. A nista potrebna le izjemen pogled in občutek, potrebno je tisoče in tisoče ur, ko čakaš na sonce, na strelo, na meglico, na drobne malenkosti, ki dajo posnetku dušo. Ve-

sel sem, da mi je do sedaj nekaj takih posnetkov uspelo, ampak nabrati jih za knjigo, to je pa že druga pesem. Zato sem po eni strani z navdušenjem pregledal knjigo, po drugi strani pa sem že začel pisati oglas, da prodajam Fotografsko opremo. Naj obupam ali naj se učim? Čeprav nas kvaliteta predstavljenih Fotografij peha v prvo možnost, bo boljše, da se lepo usedemo, gremo od slike do slike in se poskušamo kaj naučiti.

Zdaj verjetno mnogi že sumite, da sem mastno plačan za te besede. Sicer se ne bi branil, ampak tokratni zapis je le odraz tega, kar se je uleglo na mojo dušo, na dušo, ki ji potepanje po Sloveniji ni tuje in ki približno ve, kakšna je pot do takih posnetkov. V svojo obrambo lahko še zapišem, da prav vse Fotografije v knjigi niso in ne morejo biti umetnine, pri nekaterih bomo zamižali na eno, morda tudi na obe očesi, ampak celotne podobe to ne bo pokvarilo. In krivičen bom, če bom pri tej podobi omenjal le Fotograf. Knjigo je namreč do končne oblike in vsebine pripeljala trojica mojstrov. Poleg Fotograf sta za to poskrbela še oblikovalec Miljenko Licul in pisec spremnega besedila Željko Kozinc. Če pobliže pogledamo življenjepise in dosežke vseh treh, niti ne moremo biti kaj dosti preseščeni nad knjigo, o kateri je škoda

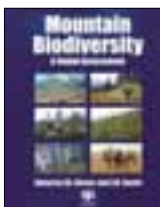
na dolgo besedičiti, jo opisovati od strani do strani, od slike do slike. Tudi ne bom predlagal, da jo kupite za novoletno darilo, le vzemite jo v roke, se udobno usedite, navijte svojo priljubljeno glasbo in pojdite na potep po Sloveniji. Če kaj, potem boste na koncu vedeli, da Slovenije še ne poznate – ali pa ste povsem brez občutka za lepoto.

Igor Maher

Raznolikost življenja v gorah

Mountain biodiversity: a global assessment, uredila Christian Körner in Eva Spehn, Parthenon Publishing, 2002, ISBN 1842140914.

Ob koncu mednarodnega leta gora, katerega cilj je bil tudi izboljšati znanje o gorah, bo prav, da opozorimo na knjigo, pa čeprav tujjo. Priznana švicarska znanstvenika sta v obsežno, dobrih tristo strani debelo knjigo zbrala prispevke še 56 kolegov z vseh koncev sveta, ki so na različne načine poskušali oceniti biotsko raznovrstnost gora, točneje gozdov na zgornji gozdni meji, same gozdne oziroma drevesne meje in pa seveda raznovrstnost najvišjih predelov nad to mejo. Obravnavali so tudi ekosisteme, kot so višinski pašniki, ki jih je v tem okolju ustvaril človek. Vsekakor okolje, ki s skoraj petimi odstotki kopne površine doslej še ni bilo deležno tako celovite pozornosti naravoslovcev. Okolje, ki kaže pusto, surovo podobo, pa kljub temu skriva veliko biotsko bogastvo, marsikje večjo kot v nižjih legah, kar je posledica geografske in genetske izolacije ter množice mikrookolij, ki nastajajo v razgibanem gorskem svetu, izpostavljenem najrazličnejšim klimatskim razmeram. Prispevki pa niso namenjeni zgolj oceni stanja raznovrstnosti tako rastlinskega kot živalskega sveta v različnih gorstvih, ampak je pomemben del knjige namenjen vplivu klimatskih sprememb, izdelavi scenarijev, po kate-

nih se bodo vrste odzivale na spremembe, pa tudi vplivu človekove rabe gorskega sveta in učinkovitosti zaščite v okviru zavarovanih območij. Prav segrevanje ozračja predstavlja hudo grožnjo za gorsko okolje in njegovo raznolikost, predvsem v robnih predelih gorstev, kjer se spremembe najhitreje pokažejo.

Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji, uredila Branka Hlad in Peter Skoberne, Ministrstvo za okolje in prostor RS, 2001

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Ministrstvo za okolje in prostor RS, 2002

Slovenci žal v svojem jeziku nimamo knjige, ki bi tako podrobno obravnavala biodiverzitetu gorskega sveta. Je pa Ministrstvo za okolje in prostor oziroma njegova Agencija za okolje že aprila predstavila dve publikaciji, ki predstavljata bogastvo življenja, rastlinskih in živalskih vrst, pa tudi krajin v Sloveniji. Marsikdaj smo že slišali, da je Slovenija nekakšna vroča točka ne le v evropskih, temveč tudi v svetovnih razmerah, kar pomeni, da je na majhni površini nakopičeno neverjetno naravno bogastvo, izjemna raznolikost, ki je posledica prehodne lege, posebne zgradbe in zanimive geološke zgodovine našega ozemlja. S prvo publikacijo pa bomo te govornice lahko podkrepili, jih dokumentirali, saj – kot pove naslov – prinaša podroben pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti. Več kot dve leti so jo pripravljali različni strokovnjaki, ki so se zbrali v delovnih skupinah, med katerimi je bila tudi skupina za gorske ekosisteme. Niso pa te raznovrstnosti obdelali samo iz naravoslov-

nega vidika, ampak so se lotili tudi pravnih in ekonomskih vidikov. Tako je knjiga razdeljena v dva obsežnejša sklopa. V prvem je najprej podano stanje na ekosistemski ravni, nato pa še po rastlinskih in živalskih skupinah. V drugem delu pa so podani mehanizmi ohranjanja biotske raznovrstnosti in njene trajnostne rabe, tako pravni kot ekonomski. Publikacijo si lahko ogledate tudi v elektronski obliki na spletni strani ministrstva (www.gov.si/mop).

Podroben pregled stanja je seveda dobra osnova za pripravo strateških dokumentov, programov in politik na vladni in lokalni ravni. Med take strateške dokumente seveda sodi Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki jo je vlada sprejela konec leta 2001. Z njo so postavljene desetletne usmeritve za dejavnosti, ki pomembno vplivajo na trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj. Strategija je v publikaciji vzporedno predstavljena v slovenski in angleški različici, na ogled pa je tudi na že omenjeni spletni strani ministrstva.

Igor Maher

Izdaje ob letu gora

V zadnjem času v uredništvu prihajajo različni dokazi, da je letošnje mednarodno leto gora vendarle doseglo določene učinke.

Tako smo nedavno iz Gorice (od SPD Gorica) prejeli v spiralo vezano knjižico **GGG – Goriška goriška gledanja**, ki jo je uredil Aldo Rupel, vanjo pa je uvrstil različne prispevke preteklih in sedanjih planskih avtorjev z Goriškega. Med vstavki črno-belih fotografij različnih avtorjev (škoda, ker niso opremljene s podpismi) tako lahko beremo razmišljanja Staniča, Setničarja, Zupančiča, Tume, Juga, Lupinca, Abrama, Jelinčiča in Zorzuta, knjigi pa zaključita dva prispevka Alda Rupla, zadnji je njegov govor z letošnjega praznovanja na Trstelju. Izbor je posrečen, saj so prispevki predvsem razmišljanja o potrebnosti in smotrnosti obisko-

vanja gora, o učinkih na človeka in konec koncev tudi o človekovih učinkih na naravo, ki jo obiskuje. Taka sta posebej Ruplova prispevka, torej ekološko obarvana. Konec koncev gre pri obiskovanju gora za sožitje in stapljanje človeka z naravo, to pa je harmonično le ob pretanjenem človekovem posluhu za naravo. Posebej pa je pohvalno, da se slovenska planinska dejavnost na oni strani meje predstavlja tudi s pisnimi izdelki, pa čeprav le v nakladi 100 izvodov.

Iz OŠ Gustava Šiliha iz Velenja pa so nam poslali drobcen zbornik **Pojdimo skupaj varno v gore**, ki ga je ob pomoči svojih sodelavcev, šolskih otrok, uredila mentorica planinskega krožka Anka Pugelj. Iz pisanja in risbic, tudi nekaj Fotografij je notri, odseva navdušenje, ki je večino otrok prevzelo na gorsko obarvanih izletih. V sklopu mednarodnega leta gora so otroci obiskali tudi alpinista Ivča Kotnika, predsednika PD Velenje Jožeta Melanška in se pogovorili še z nekaterimi goram predanimi ljudmi. Intervjuji so zanimivi, saj so jih opravili otroci sami. Kot pa smo že večkrat zapisali tudi za druge izdaje – končni pregled vsega pisanja tudi v tem zborniku ni bil opravljen (vsaj lektoriranje), kar je škoda. Otroci so v šoli, lahko bi se še česa naučili. To pa seveda ne izničuje tistega, kar jim bo ostalo od planinske obarvanih dejavnosti. Še več podobnih zbornikov si lahko zaželimo.

Marjan Bradeško

30 let PD Fram

S svečano akademijo smo planinci PD Fram 21. junija letos obeležili 30 let uspešnega dela. Le dan pred tem je društvo na osrednji proslavi ob prazniku Občine Rače-Fram prejelo spominsko plaketo občine. Z veseljem lahko ugotovimo, da smo s svojim uspešnim delom prepoznavni v občini in tudi širše. Svečane akademije se je udeležilo več kot 150 članov in gostov, odvijala pa se je v dvorani DTV Partizan v Framu, kjer je bil pred tri-

desetimi leti ustanovni občni zbor društva. S prikupnim kulturnim programom so prireditev popestrili učenci OŠ Fram pod vodstvom učiteljice Jožice Ravš, ob njih pa še violinist Primož Ribarič – tudi član društva – in Moški pevski zbor svete Ane iz Frama. Predsednik društva Leon Vrhovšek je v svojem slavnostnem govoru predstavil pretez delovanja društva v teh treh desetletjih. Ves čas je bilo v ospredju delo z mladimi planinci, ki delujejo v sklopu planinskih skupin na osnovnih šolah in vrtcih v Hočah, Račah. Nismo pa pozabili na izobraževanje vodnikov in mentoric, ki so trdna garancija za uspešno in varno zahajanje v gorski svet. Od tridesetih vodnikov z us-

pešno opravljenim tečajem jih je aktivna še polovica. Organizirali smo okoli 600 izletov, vse brez resnejših nezgod. Markacisti skrbijo za poti iz Frama na Mariborsko kočo in na Aneh. Društvo se je v preteklosti večkrat izkazalo z odlično organizacijo tekmovanj Mladina in gore in tekmovanj v športnem plezanju, na predavanjih smo gostili številna znana imena slovenskega in svetovnega alpinizma ter pripravili že 15 številik društvenega glasila Planinski odmevi. Zbrane sta nagovorila še župan Branko Ledinek in podpredsednica PZS Slavica Tovšak. Najzaslužnejši člani so ob tej priložnosti prejeli bronaste (9), srebrne (5) in zlate (2) častne znake PZS. Vsi pa so bili navdušeni nad multivizijsko projekcijo s prikazom diapozitivov ob glasbeni spremljavi in izbranih besedilih iz slovenske proze in poezije. Obletniki so posvetili jubilejno izdajo glasila, ki prinaša pregled delovanja društva, novost pa je tudi društvena spletna stran na naslovu <http://www.planinskodrustvo-Fram.si>. (Jože Bobovnik)

10 let APP

V nedeljo, 13. oktobra, je bil 15. vodeni planinski pohod mimo Bajhta, rojstne hiše pesnice Neže Maurer in Juga na Goro Oljko (733 m). Spust je šel čez Brezovec, mimo Ve-

Proslava ob 30-letnici PD Fram

deta in Praprotnika na začetek – športno izhodišče v Andražu. Po pohodu je bila v domu krajanov proslava v počastitev desete obletnice Andraške planinske poti (odprte 6. 9. 1992) s prijetnim kulturnim programom. V desetletju je pot prehodilo 1084 pohodnikov, tokrat jih je bilo 137, ki so jih na koncu postregli z golažem, že med potjo pa s kmečkimi dobrotami, jabolki in čajem. (Božo Jordan)

Tečaj koroških markacistov

Koroški meddruštveni odbor je pod vodstvom Komisije za pota pri PZS organiziral tečaj za nove markaciste. Vodil ga je Igor Glaseničnik, pomagali pa so še Tone Tomše, Florjan Nuncič, Stanko Gašparič in Milan Kotnik. Nanj se je prijavilo 24 tečajnikov, potekal pa je v Koči Planinc (PD Vuzenica). V prvem delu tečaja 28. in 29. septembra so obdelali organiziranost, pomen poti, označevanje, tehniko, varovalne naprave in dokumentacijo, praktično delo pa je prvi dan potekalo na poti na Kremžarico, drugi dan pa so na novo markirali planinsko pot Podvelka–Sv. Ignacij na Rdečem bregu. Krajanji Podvelke so namreč želeli, da se središče kraja poveže z obstoječo Koroško planinsko potjo, ki poteka po vrhu Rdečega brega. Naslednjic so se srečali 12. in 13. oktobra. Najprej predavanja o varstvu narave, pravicah in dolžnostih, o zgodovini markiranja, nato praktično delo v okolici koč, za zaključek pa še izpit, ki so ga vsi uspešno opravili.

Na tečaju pa je nastala tudi zanimiva kronika:

Smo kar nekaj let na ta tečaj čakali z željo, da markacisti bi postali. Zato pa smo sedaj veliko novega spoznali, čeprav smo pikice in kroge že prej poznali. Kako in kam jih namestiti, da v planinah, gorah ne moreš se zgubiti, se je Igor z nami trudil v dobri veri, da markacisti bi bili po meri. Vse nam je pripravil, uredil, inštruktor nam, tud'

vodja bil – ter tehniko in zgodovino markiranja razkril. Načelnik markacistov Tone nam je organiziranost markacistov Slovenije razložil, pomen in vsebino planinskih poti razkril in upamo, da bo tudi tam na zvezi o nas kaj govoril, da tudi ta del Slovenije kaj naredi, in tudi med nas jih povabili bi. Z varovalnimi napravami se Florjan je trudil, da se ja v gorah ne bi kdo zgubil, še manj poškodoval ali celo tam ostal. Stane nam je varstvo narave podal, da vsak bi jo čuval in varoval, saj narava nam vračala bo, če jo varovali bomo skrbno. Z dokumentacijo nas je Milan moril, a lepo pot od Košenjaka do Pernic razložil. To smo tudi takoj spoznali, saj brez zemljevida in opisa bi se težko kam podali. Ko pa smo markiranja se lotili, smo planinsko pot Podvelka–Sv. Ignacij uredili. Jo počistili, stopnice, table in ograje namestili, pa čeprav smo skoraj se zgubili. Še dobro, da smo Hermino imeli, da je pot pod noge vzela, se prepričala o smeri, da pot je prava, zdaj po meri. Ja, s tem tečajem smo ugotovili, da pravega smo posla se lotili, da z nami so markacisti pravi, da znajo ograje in še kaj narediti in tudi dobre volje bit. Nam, ki pa še kaj manjka, se bomo trudili, da pripravnost bomo dopolnili, da prvi naziv markacista si bomo zaslužili. Torej, hvala vam vsem, ki ste se z nami trudili, nam poguma vlili, da pravi bi markacisti bili. Mi pa obljubimo, da bomo še veliko planinskih poti naredili in tudi stare obnovili. (Malčka Kvasnik)

30 let Savinjske planinske poti

Na Homu je bila 19. oktobra proslava ob 30-letnici Savinjske planinske poti, združena z 22. jesenskimi pohodoma, 30-letnico planinske orientacije in 35-letnico planinske postojanke na Homu. Za proslavo je vskok društvo ob SPP pripravilo kratek nastop. Zvrstili so se prisrčni nastopi cicibanov, mladih plesalcev v nošah, zapeli so Dobroveljski

Pantje, poslušali smo deklamacije in recitacije pesmi. Pridružila sta se tudi žalski in preboldski župan. Na koncu je bila predstavljena tretja izdaja Vodnika po Savinjski planinski poti, ki obsega kar 124 strani malega formata. Opisu poti so pridruženi še opisi hribov in dolinic, po katerih vodi pot, pa tudi vse postojanke in dostopi. Dodani sta neobvezni točki Mrzlica in grad Žovnek. Trasa je glede na prvotno spremenjena in ima 26 obveznih točk. Ni več krožna, ampak je dobila podkvasito obliko, zanjo pa skrbi odbor s predstavniki vseh desetih društev ob poti. Kot zanimivost lahko povemo, da so opisi opremljeni z vsemi podatki, potrebnimi za GPS-orientacijo. V treh desetletjih jo je prehodilo 2150 obiskovalcev, saj se vodi natančna evidenca, ki lahko služi za analizo obiskov veznih poti. (Božo Jordan)

Skupščina IKAR

183 gorskih reševalcev, članov 31 gorskih reševalnih organizacij Evrope in Severne Amerike, združenih v IKAR – Mednarodno komisijo za reševanje v gorah – je bilo tri oktobrske dni zelo delavnih, tokrat na svojem rednem strokovnem zboru v Malbunu v Lihtenštajnu. Prvenstvena naloga IKAR-ja so razvoj reševalne doktrine, razvoj ter preizkušanje reševalne opreme, obravnava prakse v organizacijskih pristopih pri različnih reševalnih izzivih, analiza nesreč pri reševanju ter analiza gorskih nesreč, obravnava vprašanj s področja gorske medicine, rezultatov študij snega ter plazov, obravnava tehnike dela s psi pri iskanju zasutih v plazovih ter pogrešanih v gorah, izmenjava vseh tozadevnih izkušenj, in še bi lahko našteval. Vsa ta gora za gorske reševalce zanimivih podatkov je bila vzporedno organizirana in obravnavana v strokovnih komisijah za tehniko, medicino, letalsko reševanje in sneg ter plazove. Zelo koristni in dobrodošli za nadaljnje delo reševalcev so bili preizkusi ter meritve oz. njihovi rezultati v osre-

dnjem tehničnem laboratoriju v St. Gallenu, kjer so predstavili obremenitve in nosilnosti vrvi ter vozlov v različnih razmerah ter pogojih, ki nastopajo v gorah. Popoldne zadnjega dne je zasedala skupščina IKAR-ja, ki je sprejela poročilo o opravljenem delu v minulem letu, izrekla priznanje za obilico storjenega ter odobrila program dela za leto 2003. V teku so dogovori z Brusljem, ki naj bi dosegli, da bo IKAR spoznan kot organizacija, ki deluje na ravni Evrope za potrebe gorskega reševanja. (Danilo Škerbinek)

Tečaj GRSS

V izobraževalnem centru v Poljčah je 23. novembra 2002 potekal izobraževalni tečaj iz prve pomoči za gorske reševalce. Udeležilo se ga je 128 gorskih reševalcev iz vseh postaj GRSS, od tega 6 zdravnikov, 29 inštruktorjev, 53 članov reševalcev in 36 pripravnikov za gorske reševalce.

Tečaj je potekal po programu, ki ga je pripravila Podkomisija za medicino pri Komisiji GRSS. Nosilci obravnavanih tem so bili zdravniki – gorski reševalci. Obdelali pa so naslednje teme: bolečine v prsnem košu (Eva Pogačar), bolečine v trebuhu (Sandi Poteko), nezavestnega gornika (Igor Tekavčič), otroka kot nujnega bolnika v hribih (Peter Najdenov), alergijo (Matjaž Fležar), zastрупitve (Jurij Gorjanc) in praktično delo na postopkih oživljanja. (Igor Maher)

Ekoturizem v gorah

Ob mednarodnem letu gora in letu ekoturizma je Triglavski narodni park v sodelovanju s Turistično zvezo Slovenije, Planinsko zvezo Slovenije, Občino Kranjska Gora in Slovensko nacionalno komisijo za Unesco organiziral posvetovanje na temo Ekoturizem v gorah. V Kranjski Gori so se 7. novembra tako zbrali predstavniki Ministrstev za okolje, prostor in energijo ter za kulturo,

predstavniki planinskih in turističnih društev z območja parka, pa predstavniki obeh zvez, turistične in planinske, zatajilo pa je turistično gospodarstvo (hotelska podjetja, agencije). V dopoldanskem delu so prisluhnili številnim referatom. Mladen Berginc z okoljskega ministrstva je izpostavil velik pomen ohranjene narave za razvoj turizma, saj analiza turističnega obiska jasno kaže, da gosti k nam prihajajo zaradi narave. Silvester Gabršček s kulturnega ministrstva je v ospredje postavil avtohtono prebivalstvo, saj le to lahko ohranja življenje v varovanih območjih in s tem tudi privlačnost za turizem. Janez Bizjak, direktor parka, je opozoril na dejstvo, da smo marsikaj, kar je danes zapakirano v izraz ekoturizem, nekoč že poznali (gorsko vodništvo, Rikli na Bledu). Za planince je bilo še posebej zanimivo razmišljanje dr. Tomaža Vrhovca, ki se je razgovoril o trajnostnem razvoju gorskega turizma in planinstva, Marjeta Keršič Svetel pa je predstavila mnoge zanimive primere ekoturizma, na žalost le iz tujine. Na posvetu smo sicer slišali misel, da je najbolj ekotisti turizem, ki je brez turistov, vendar bo treba rešitve iskati drugod, ne le v prepovedih in omejitvah. V popoldanskem delu se je na delavnici razvila razprava o tem, kakšen turizem sodi v gore, še posebej v varovana območja. (Igor Maher)

Branje poezije na vrhovih

Mednarodno leto gora 2002 ni namenjeno zgolj opozarjanju na okoljske probleme goratih predelov, ampak je v enaki meri usmerjeno tudi v opozarjanje na družbene probleme, na premoščanje razlik med kulturami, verami in narodi. S tem namenom je letos stekel tudi program Poezija na vrhovih (*Poetry on the Peaks*), ki je praktično nadaljevanje lanskega programa Združenih narodov S poezijo do dialoga med civilizacijami (*Dialogue Among Civilisations Through Poe-*

try). Program je predstavljen na spletni strani <http://www.dialogue-poetry.org/mountain.htm>. Želja pobudnikov je, da bi z branjem pesmi na vrhovih ali v krajih pod njimi vzpodbudili zanimanje ljudi za poslanstvo leta gora in krepili kulturno dediščino gorskih ljudstev. Letos so že bila ali pa še bodo branja poezije na vseh sedmih najvišjih vrhovih celin, ob tem pa so taka branja še na številnih drugih vrhovih. Že spomladi je bilo načrtovano branje pesmi Iztoka Osojnika na Triglavu, vendar so napovedani dogodki preprečile pesnikove zdravstvene težave. Vsekakor bo Iztok Osojnik težavam navkljub poskušal izpeljati branje še do konca leta.

Po vsem svetu se zbirajo planinci, pesniki in domačini na najrazličnejših vrhovih, na najvišjih gorah ali pa na hribočkah, ki težko zaslužijo ime gora. Ne glede na višino in strmino pa povsod z branjem pesmi krepijo povezavo med naravo in človekom. »Velike stvari se zgodijo, ko se srečajo ljudje in gore, kar pa se ne more zgoditi med prerivanjem na ulici,« so bili verzi na enem od branj.

Poezija je razvedrila tudi turobno jesensko soboto pri planinski koči na Kokoši. Planinsko društvo Sežana je namreč 26. oktobra pripravilo prav poseben dogodek v počastitev mednarodnega leta gora, branje poezije na Kokoši. Skoraj 500 primorskih in notranjskih planincev se je zbralo na tem kraškem vrhu, da so prisluhnili izbranim 10 pesmim. Že spomladi je namreč društvo objavilo literarni natečaj za osnovno- in srednješolce na temo mednarodno leto gora. Najbolje so ocenili pesem Jasmine Žnebelj z Osnovne šole Dragomirja Benčiča Brkna v Hrpeljah. Mladi ustvarjalci so na srečanju sami prebrali svoje pesmi, pridružili pa so se jim še starejši kolegi iz Društva pesnikov iz Sežane. V kulturnem programu so sodelovali še duet glasbenikov in otroški pevski zbor iz Divače.

Branje poezije pa je bilo tudi uvod v praznovanje 50-letnice PD Sežana, ki je vrhunec doživelo novembra s predstavitev zbornika, otvoritvijo fotografske razstave

Gora

Gora, izžarevanje svobode,
kot ptica na sinjem nebu.

Gora, kot zavetnik pred
nevihto in grmenjem,
h kateremu se zatečeš.

Gora, mir in spokojnost,
ki ti riše na ustnice srečo,
radost in ljubezen.

Je lahko žalost,
ki ti zada bolečino ob izgu-
bi ljubljene osebe ...

Ali nevarnost,
ki preži na poti med vrhom
in breznom ...

PA NAJ BO LJUBEZEN
IN PROTISTRUP ZA BOLE-
ZEN!

Jasmina Žnebelj,
OŠ DBB Hrpelje
Mentorica:
Ksenija Lazar

Simona Strnada in osrednjo pro-
slavo v sežanskem kulturnem cen-
tru. (Igor Maher)

Francetu Bernotu v spomin

4. novembra 2002 je v osemde-
setem letu starosti preminil dr.
France Bernot, dolgoletni član
Podkomisije za plazove GRS in član
Postoje GRS Ljubljana. Sinu železni-
čarske družine je bilo v mladih letih
usojeno, da obrede velik del Slove-
nije, med okupacijo pa preizkusi še
blagodati laških taborišč Gonars
in Treviso. S stiskami in odrekanji
mu ni bilo prizaneseno niti po osvo-
boditvi. Mikala ga je medicina, ven-
dar je dveletnemu služenju v JLA
sledilo udarniško delo na progi Bo-
rovnica-Preseerje, potem pa delo za
ljubi kruhek, ki ga ni prekinil niti
med študijem geografije. Diplomir-

nal je leta 1955, doktoriral pa 1971.

Strokovno izpopolnjevanje ga je
vodilo v Davos, na Institut za razi-
skave snega in plazov. Okoliščine ni-
so hotele, da bi že tedaj nadaljeval
delo, ki ga je na SAZU začel Ivan
Gams s študijo Snežni plazovi v Slo-
veniji. Ni pa obupal, marveč se je v
60. letih kot oboževalec gora, ki ga
je močno mikal tudi alpinizem, pove-
zal z GRS in sodeloval s skupino, ki
se je ukvarjala s plazovi. Ob ustano-
vitvi podkomisije, leta 1969, je po-
stal njen polnokrvni član in nadvse
marljivo sodeloval v vseh njenih de-
javnostih. Bil je udeleženec ali pre-
davatelj na tečajih za plazovne pse,
na dnevih varstva pred snežnimi
plazovi, tečajih za minerje snežnih
plazov, zimskih tečajih matične Po-
staje GRS Ljubljana, na posvetih o
varnosti v gorah in drugod.

Posebno skrb je posvečal opo-
zarjanju pred plazovi ter leta 1975
dosegel, da je bila pri tedanjem Hi-
drometeorološkem zavodu SRS
ustanovljena Služba za sneg in pla-
zove. Kot njen prvi vodja jo je vodil do
upokojitve in jo povezal z ustreznima
službama v Celovcu in Vidmu. Oral je
ledino, organiziral mrežo opazoval-
nic ter pripravil nešteto opozoril.

V zgodnjih 80. letih sva obredla
vse plazovite konce naše domovine
in pripravila Preliminarno poročilo
o delu na katastru snežnih plazov
na ozemlju SR Slovenije, ki je bilo v
devetdesetih letih izhodišče za na-
stanek današnjega katastra sne-
žnih plazov pri Podjetju za urejanje
hudournikov, v katerem je tudi

Francetovo delo.

Kot dober poznavalec razmer
je prizadevno pomagal pri obliko-
vanju Komisije za snežne plazove
pri Republiškem sekretariatu za
varstvo okolja in bil vse od ustano-
vitve leta 1976 pa do smrti njen
član. Skupaj smo opravili nešteto
ogledov na krajih predvidenih gra-
denj ali obstoječih naprav žičnic,
smučišč, cest, železnic v naseljih in
gorah. Kot član Podkomisije za pla-
zove je sodeloval tudi na zasedanjih
podkomisije za plazove IKAR-ja na
Bledu, v Bovcu in v Kranjski Gori.

France je bil dober in razgle-
dan pisec. Med večjimi deli, ki zade-
vajo obiskovalce gora, ne moremo
zgrešiti priročnika Vremenoslovje
za planince in prevoda Vremeno-
slovje za vsakogar. Za smučarje je
pri Smučarski zvezi Slovenije pri-
pravil opomnik Pozor – plaz. Na po-
dlagi materialov iz Davosa sta v
tipkopisih ostali KlasiFikacija snega
in KlasiFikacija plazov. O snegu,
plazovih in nevarnostih je objavil
veliko člankov v Planinskem vestni-
ku, Ujmi in drugih publikacijah, in-
tenzivno je sodeloval tudi na prire-
ditvah geografske stroke.

Bil je prijeten družabnik in to-
variš. Če bi dopuščalo zdravje, bi
zanesljivo storil še marsikaj kori-
stnega za planinsko srenjo in v
splošno korist. Žal je usoda hotela
drugače – čeprav že dolgo ne več
mlad, je prezgodaj zapustil naše
vrste. Nekdanji sodelavci ga bomo
pogrešali in se pogosto spominjali
napornih, pa tudi nadvse prijetnih
dni, ki smo jih skupaj preživel v mi-
nulih desetletjih. Naj si v miru od-
dahne! (Pavle Šegula)

V spomin Jožetu Mermalu (1920–2001)

Pred dobrim letom smo se na
ljubljskih Žalah poslovili od gos-
poda Jožeta Mermala – magistra
veterine, krajana Ljubnega ob Sa-
vinji, prijatelja, planinca. Treba se
je bilo časovno oddaljiti, da se za-
vemo, kako je bil gospod Mermal

prepleten z našimi življenji, kaj nam je pomenil. Rodil se je leta 1926 v Gornjem Gradu. Po končani osnovni šoli je obiskoval klasično gimnazijo v Ljubljani, kjer je leta 1946 maturiral, sedem let kasneje pa diplomiral na Veterinarski Fakulteti v Zagrebu. Po končanem študiju je opravljal pripravniški staž na Veterinarskem zavodu v Ljubljani, nato se je kot živinozdravnik zaposlil na Veterinarski postaji v Mozirju, bil nekaj let direktor in leta 1974 magistriral. Le kdor pozna širna prostranstva Zgornje Savinjske doline – hribe in gore, doline in sooteske, strma pobočja in po njih raztresene hribovske kmetije – lahko razume, kakšen je bil delovni vsakdan magistra Mermala. Bila so leta, ko še ni bilo gozdnih cest in prevoznih sredstev. Peš ali v najboljšem primeru s kolesom je opravljal svoje poslanstvo – pomagati ljudem v stiski. Bil je pravi ljudski živinozdravnik, ki ni samo pomagal s svojim strokovnim znanjem reševati kmetu imetja, znal je tudi tolažiti, vlivati vero in upanje v boljše čase.

Zanj je bilo značilno, da na svojih poteh ni vzljubil samo ljudi, ampak tudi naravo, to našo lepo Zgornjo Savinjsko dolino. Poznal je vse poti do najvišjih, najsamotnejših gorskih kmetij. Zato je bil velik ljubitelj gora, gorništvu. Že leta 1956 se je vključil v Planinsko društvo Ljubno ob Savinji in v njem deloval do konca, tudi v številnih njegovih organih. Redno je sodeloval na sejah društva, imel je svojo vizijo o

delu in razvoju planinstva v kraju. Sodeloval je na pohodih, izletih, srečanjih planincev. Neprecenljiva je tudi njegova angažiranost pri gradnji kočice na Travniku. S svojo razsodnostjo, preudarnim pristopom do problemov, vselej premišljenimi nasveti je bil duša našega društva. O tem pričajo tudi številna odlikovanja, bronasti in srebrni častni znak PZS, priznanje Savinjskega meddruštvenega odbora, posmrtno pa so mu podelili tudi zlati častni znak PZS.

Gospod Mermal je bil predan društveni delavec v kraju. Pod njegovim vodstvom je Ljubno dobilo pravo turistično podobo in postalo znano daleč naokoli. Njegovo delo v krajevni skupnosti je neprecenljivo. Dajal je nasvete, razsojal, vodil akcije. Bil je preprost, topel človek. Kako pogrešamo njegovo človeško toplino, njegov optimizem, družabnost in njegovo vitalnost! Bil je tako naš in radi smo ga imeli. (Z. T.)

Gino Buscaini (1931–2002)

Konec letošnjega turobnega in deževnega poletja je za možgansko kapjo umrl znani alpinist in gorniški publicist Gino Buscaini. Rodil se je leta 1931 v Vareseju, bil sprva oficir pri mornariškem letalstvu, kasneje pa se je popolnoma posvetil goram. Opravil je nad 1000 pomembnih alpinističnih vzponov po vsem svetu (med drugim je prvi solo ponovil smer Bonatti-Ghigo v Grand Capucinu), mednarodni sloves pa si je pridobil predvsem kot pisec gornških vodnikov in monografij. Sam ali pa skupaj s svojo nerazdružljivo življenjsko sopotnico Silvio Metzeltin je napisal več odličnih enciklopedičnih ali izbirnih vodnikov po Alpah in Andih. Za vzornika pri pisanju vodnikov mu je bil sloviti alpinist in napredni razumnik Ettore Castiglioni, čigar delo je Buscaini nadaljeval. Za vodilo pri svojem delu si je izbral rek Saint-Exupéryja, da »knjiga ni napisana takrat, ko se ji ne da več nič dodati, ampak takrat, ko se ji ne more nič več odvzeti«.

Med njegova najboljša dela nedvomno sodi mojstrsko napisani vodnik po skupini Mont Blanca, ki je po natančnosti, preglednosti in berljivosti ostal neprekosljiv v evropskem merilu. Edinstvene so tudi njegove monografije o Dolomitih, opremljene s sijajnimi in informativnimi fotografijami. Za nas Slovence je Buscaini pomemben predvsem kot pisec odličnega vodnika Alpi Giulie iz leta 1974. Menim, da ni boljšega vodnika v tujem jeziku o naših Julijcih; iz njega izžarevata veliko občudovanje do naših gora in naklonjenost do naše dežele. Danes vodnika žal ni moč nikjer dobiti, tisti srečneži, ki ga imamo, pa se bomo Buscainija vedno spominjali s spoštovanjem in toplo mislijo v srcu. (Andrej Mašera)

Uredništvo Planinskega vestnika je sklenilo, da bo januarja 2003 začelo z novo rubriko Pisma bralcev. Spoštovane bralke in bralce vabimo, da nam pišejo o svojih željah in predlogih, prav tako bomo veseli tudi pripomb in kritik, kar nam bo v veliko pomoč pri nadaljnjem urejanju revije. Prav tako bodo dobrodošla pisma, ki se bodo nanašala na splošno problematiko gornških aktivnosti, delovanje planinske organizacije in sploh vse, kar je v zvezi z gorami. Pisma naj bodo čim krajša in jedrnata, saj se v nekaj stavkih da povedati veliko; taka pisma bodo imela prednost pri objavi, uredništvo pa si pridržuje pravico do krajšanja, pri tem pa bomo skušali izluščiti bistvo. Objavljali bomo samo podpisana pisma s preverljivimi podatki o avtorju. Pišite nam na naslov: Uredništvo Planinskega vestnika, Planinska zveza Slovenije, Dvoržakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na e-naslov pv@pzs.si.

KVALITETA V GIBANJU

T d.o.o., Ljubljana

hlače CLIMBING

Schoeller Strechlite:
tkanina z visokimi zahtevami po trežnosti in elastičnosti materiala, udobnosti in svobodi gibanja

Zatezni trak:
boljša zaščita nog proti vetru, mrazu, insektom

Kevlarske ojačitve:
omogočajo visoko zaščito na izpostavljenih delih

Namembnost:
GORNIŠTVO
ALPINIZEM
PLEZANJE

Informacije: IGLU ŠPORT d.o.o., Ljubljana